

A

FEJEDELEM KERESZTLEÁNYA.

MÁSODIK RÉSZ.

A FEJEDELEM
KERESZTLEÁNYA.

REGÉNY.

IRTA

PÁLFFY ALBERT.

MÁSODIK RÉSZ.

PESTEN.

KIADJA HECKENAST GUSZTÁV.

MDCCLVI.

I.

Apafalván vagyunk.

Néhány nap minden esemény nélkül mult el.

Oktober 10-kén épen midőn a nap a nyugati hegyek mögé hanyatlott volna, egyszerre csak megrivallott a toronyór kürtje, s Kamuti uraimék nagy csörtetve s számos, és fényes öltözetű fegyveres szolgálktól kísérve a kastély elibe érkezének.

A házi gazda azonnal lejött a lépcsőkön az udvarra a kapu aljáig s ott fogadta szíves barátsággal vendégeit, s felvezeté őket mint illet nyájas beszédek között a belső terekbe nagy böcsülettel.

Igy érkeztek kegyelmes uraimék a fejedelmi városból falura lánynézőbe. Kivánjunk hozzá sok szerencsét.

Ugyan e pillanatban más oldalról is kanyargott elő egy vendég. Tudniillik : Dávid-

házi uram veté lóra öreg tagjait, s át jött Boddházáról egy némi dologban. És mint szerény ember, ki ütöttkopott öltözetével nem akarta a vendégsereg gazdagsághoz szokott szemeit sérteni, kissé félre vonta magát a kastély előtti kert tévutaiban, s megvárta mig ide lent, az elfogadási ünepélyes szer-tartásoknak vége lett s aztán bebotorkázott ő is a kastélyba.

És mint egyes lovag miatt a toronyőr nem is tartá érdemesnek, hogy újra kürtjébe fuvjon. Tán meg sem ismerte, vagy azt hitte egyike lehet Kamuti uraimék kíséretének.

Igy jutott be e napon Apafalvára az ifjuság roszra vezetője.

Azonban az udvaron se sokat gondoltak, e nagyszerü perczben vitézlő urammal. Mindenki csak a fényről s csillogásról beszélt, melynek épen tanui valának; a cselédek s lovaszok az udvaron kevélykedve sétáltaták a felhevült paripákat; Dávidházi uram pedig, szokott egykedvüségével az ólak felé tartott, oda kötötte a jászol elibe paripáját, hol épen az uraság ígás lovai között üres helyre talált.

Aztán visszajött a kastély fő bejárása elibe, s fel akart menni a lépcsőkön.

E pillanatban az udvarról a kert felől lé-

lekszakadva rohana befelé nemzetes Brandt Máté uram, ki a vendégek érkeztekor épen a kertben sétálgata, élvezvén a kellemes őszi levegőt, de midőn hallotta a kürt szavát, sietett ő is befelé, hogy az érkezetteket üdvözölhesse.

A két öreg a lépcsőzet első fokán találkozott egymással.

— Ah? Kegyelmed az Brandt uram? mily szerencsés találkozás! egy szavam volna mindenekelőtt kegyelmedhez, ha meghallgatna.

— Nagy becsület rám nézve — felelt félvállról a gazdag szász, s végig nézve az egyszerű külsejü emberen. — Azonban, ha ugy tetszenék Dávidházi uramnak is, inkább későbbre tartanám fel magamnak e ritka szerencsét, mert mint kegyelmed is láthatja, épen most érkezének meg Fehérvárról legjobb barátim, kikkel alig várhatom, hogy találkozhassem. Ha tetszik tehát kegyelmednek, menjünk együtt fel a palotaszobába.

— Ah? kegyelmed nem volt jelen az elfogadási pillanatban? Valóban kár. Nem mindennap látni ilyet elszegényült hazánkban. De hiszen a Kamutiak Erdély egyik leggazdagabb nemesi családja.

— Elkéstem — felelt válvonitva a bányák főtisztje, kibem a Kamuti család gazdaságának, s fényszeretetének megemlítése nem a legkellemesebb emlékezeteket ébreszté, s aztán egy lépcsőfokkal feljebb hatolván, úgy lát-szott várakozni akart Dávidházi uramra. — Nos? Nem jön kegyelmed? sajnálnám, ha el kellene válnunk, miután ily szépen összetalálkoztunk, de bizony nekem épen semmi kedvem itt alant tovább ácsorogni.

Dávidházi uram egy perczre elredőzé homlokát, mint ki hirtelen igen komoly tárgyra akarja fordítani a társalgást, aztán megfogja a sietni akaró szásznak nyakánál a mente sinorzatát; nem mintha épen e módon tartoztatni akarná, hanem miként másoknak is meg van ezen rossz szokása, ha valakivel beszédbe elegyednek.

— Maradjunk még egy kicsit, nagy jó uram, s higgye meg nekem, nem nagy szükségök lesz oda fent miránk a vendégeknek, épen az első pillanatban. Kamuti Boldizsár uram csak győzze elbeszélni a fejedelmi udvar legfrissebb ujságait; a fia pedig épen a hetedik egében lesz, azóta meglátván a házi kis-asszonyka szemeit, melynél szebbeket egész Erdélyben nem találhatott volna.

— A mint tetszik Dávidházi uramnak; maradjon ha kedve tartja, én tovább megyek. Lehet hogy többet képzelek magamról, mint kell, de azt hiszem, én sem leszek oda fenn ötödik kerék a kocsiban.

És menni akart.

Azonban Dávidházi uram csak folyvást tartoztatta.. alig tudott egy két fokot a lépcsőn haladni.

A gazdag szász, kinek ugy sem sok kellett arra, ha a bodóháziakkal jött érintkezésbe, különös, s igen kellemetlen hidegséget érte tagjain végig futkosni.

És mondá.

— Dávidházi uramnak igen csudálatos módja van az embert egy szóra megkérni. Ereszsze el mentémet . . . bizony letépi a sinort. Jőjjön, vagy maradjon, nekem mindegy, csak engem hagyjon utamon előre haladni, soha életemben ily erőszakosságot! . .

— Ugy beszél kegyelmed? Ám legyen, menjen Isten hírével, én majd csak lassacskán ballagok fel köszvényes csontjaimmal; csak annyit mondok előre, aligha meg nem bánja később Brandt uram, mért nem inkább velem beszélt először, mielőtt találkozott a fejedelmi ügyek igazgatójával.

E szavakban, olyan lyukacsos lelkiismeretű ember mint Brandt uram egy némi fenyegető hangot találhatott. Egészen sajátzerűleg tünt fel előtte, hogy ez a vén korhely czimbora, Kamuti uramat hivatalbeli méltóságáról említette, holott máskor még ha a fejedelemtől szólt is, azt is csak röviden Apafi Mihály uramnak szokta nevezni.

Az okosság azt parancsolta tehát, hogy csinján bánnék ezen emberrel: és aztán kissé bizalmasabb arcot öltve mondá:

— Mindig hallottam, mi különös ember kegyelmed: no de én sem vagyok ellensége a tréfának, ha jó. Tudja mit? alkudjunk meg, s legyen meg mindkettőnk kívánsága. Jöjjön, menjünk fel együtt, szép karon fogvást a felső emeletbe, s ha csakugyan van kegyelmednek hozzám valami mondani valója, meghallgatom míg a nagy szoba ajtajáig érünk.

— Így már megértjük egymást — felelt helybehagyólag a vén nőtlen, s oda nyujtván karját, ketten együtt néhány lépcsővel feljebb hatolának, szinte az első fordulóig.

— Nos, kezdjen hozzá, ha hamar meg-esik.

— Sokkal hamarább mint gondolná; a dolog a milyen fontos, épen oly rövid.

— Fontos, és rövid?

— Az egész egy kis kérés Brandt uramhoz.

A bányák főtisztje e szóra kérés, hirtelen visszanyerni látszott előbbeni önbizodalmát : szinte kívánta volna, ha ezen ember most pénzt kérne tőle; adna is neki, hogy többé ez életben ne lássa.

— Csak rajta, ha nem egyéb is egy kis kérésnél . . . ezóta tizszer is elmondhatta volna . . . ki vele egy szóval, röviden, és világosan.

— Ugy lesz, röviden és világosan fogok szólani. Tiszteli Brandt uramat az én öcsém, ifjabb Apor Kelemen uram, s kéreti általam kegyelmedet —

— Értem a többit — szakasztá félbe itt a beszélőt Brandt uram, s erőtetett hahotára fakadt, mi igen disztelenül hangzott össze lelke helyzetével. — És azt izeni, adnék még egyszer, s utoljára egy pár száz forintot kölcsön, s fogadja, hogy visszafizeti a többivel együtt a legelső alkalmatossággal. . . .

— Rettenetesen nem találta el Brandt uram.

— Nos, hát mi egyéb? . . . mi más dolga akadhatna oly vigan élő fiatal ember-

nek velem, kit a fél világ vén zsugorinak csufol . . ?

— Mindjárt meghallja Brandt uram. Azt izeni Apor öcsém általam kegyelmednek, hogy miután tudva van e háznál, hogy az én öcsém, és Évike hugom halálíg szerelmesek egymásba, tenné meg Brandt uram hozzánk való szivességéből, hogy szólna Kamuti uraimékkal, s beszélné rá valamiképen őket, hogy mondanának le a mátkaságról, s ne akadályoznák az én jó öcsém földi szerencséjét.

— Nem értem Dávidházi uramat.

— Mindjárt megérti Brandt uram, csak fejezzem be mondokámat. Tudja kegyelmed mint a régi jó közmondás tartja : egyik kéz a másikat mossa. Vagy vállalja fel Brandt uram jó lélekkel, mire Apor öcsém kéreti, vagy készen legyen kegyelmed arra, hogy azon levélcsomó, melyet egynémely uri ember Bodóházán elvesztett, a legelső alkalommal át fog röpülni Fehérvárra a fejedelem asztalára.

A fejedelmi bányák főtisztje összeborzadt . . .

Szemei mintha elhomályosodtak volna, lábai ingadozni kezdtek . . .

Nyelve gépíleg ismétlé . . .

— Nem értem, Dávidházi uramat. . .

— Hogyan? nem érti? a rövidség ellen van panasza, vagy a világosság ellen; ha tetszik elmondom még egyszer hosszabban, bővebben magyarázva, és hangosabb beszéddel. . . .

A boldogtalan öreg embernek fejét hirtelen kábulás vevé körül . . . füleit zsidongni érzé. Ugy volt vele, mint a ki egyszerre, épen legjobb kedvének közepette valami igen rossz hirt hall; lelke az első pillanatban fel sem foghatta annak súlyját, első gondolatra át sem tekinthette annak minden következményeit. Még tudott arcza izmain uralkodni, még valamiképen elpalástolhatta belsejének viharát, mely e szavak hallattára lelkében felkerekedett. . . .

— Mit akar kegyelmed velem? — kérde halkán, és helyéből meg nem mozdulva, s nem tudva eltagadja-e azt mit hallott, vagy mint bűnös összeroskadjon, s kegyelemért esedezzen.

— Elmondtam, ennyiből állott követségem: nincs semmi hozzá tenni valóm, még azzal sem fárasztom kegyelmedet, hogy még ez órában válaszát sürgessem.

— Csak még egy szót. . . .

— De ha már mindent elmondtam. . .

— Ne rohanjon Dávidházi uram a lépcsőkön felfelé oly sietve . . . szinte eláll lélekzetem. . . Beszéljen még egy kicsit, mert én Apor uram izenetét tulajdonképen még most sem értem.

— Lesz még időnk erről beszélni. . . Jöj-jön kegyelmed . . . ugy is tudom nem örömet ácsorog ide lent, ha a palotaszobában a directorfiskalis alig várhatja hogy lássa Brandt uramat.

— Megyek, megyek. Hiszen látja, hogy megyek. Csak még egy rövidke szót. Itt oly kényelmesen lehet beszélni, senki sem hallhat, s mi meghalljuk ha valaki közeledik akár felülről, akár az udvar felől. Mondja csak Dávidházi uram . . . mit akar kegyelmetek velem? Kegyelmed tudja, én tehetek valamit befolyással a fejedelelemnél; nekem olykor egy kevés pénzem is van; engem az országban gazdag embernek tartanak, s tán még gazdagabb is vagyok, mint hiszik. De beszéljen uram, mondja meg mit tehetek kegyelmeitekért? Hiszen, én soha se vétettem Apor uram ellen, hogy így ellenem törjön; mi haszna volna neki abban, ha engemet minden ok nélkül így általadna a halálnak?

E beszédek alatt Brandt uram kétségbeesése mindegyre nőtt, növekedett. Belátta jövődjét; mint leghivebb tükörben szemlélhette, mit mért ki rá a sors ezután. Még szolgájáról sem feledkezett meg, ki annyiszor esküdött, hogy látta midőn a fegyveres szolgák e leveleket elégették. Eszibe jutott az ajándékba adott arany is, melyről azt mondta: azért adom, mert páratlan számmal találtam zsebemben, s az mindig roszt jelent.

— Kegyelmed meg sem mozdul helyéből. Sürgetőzék tovább is Dávidházi uram.

— Dehogyan nem mozdulok . . . hiszen oly szépen megyünk együtt karonfogvást felfelé.

Ezt mondva visszanézett, s csodálkozva látta, hogy ily hamar, egészen öntudatán kívül ennyit haladott felfelé. A Babeltorony lépcsőzete is kurta lett volna e napon vitézlő Brandt uramnak.

Azután ismét megállott, szemei könnyel eltelének, s elérzékenyedve mondá:

— Már látom engem a vesztőhelyre akarnak vezetni.

— Félre beszél Brandt uram.

— Ugy-e, nem akarnak engem elveszteni? Kegyelmed velem együtt ősz, öreg ember, Dá-

vidházi uram ; véres kézzel készül kegyelmed az Isten ítélő széke elibe ?

— Verje ki a fejéből Brandt uram az éféléket.

— Kegyelmed ugy siet ; majd kiszakasztja a karom. Csak még egyet kérdek, s ez lesz az utolsó. Mondja csak Dávidházi uram, mint tehetném én, hogy a Kamutiak a házasságról lemondjanak.

— Mondtam, hogy erről még majd bővebben fogunk beszélni.

— A mi lehetlen, az olyan marad örökre.

— Majd felcsavarjuk eszünk kerekét. Nekünk érdekünkben fekszik a dolog, kegyelmednek pedig a feje forog a kérdés alatt.

E pillanatban Brandt uramnak az jutott eszébe, hát ha ezen emberek őt csak ijesztgetik. Apor uram meghallotta, hogy emberei valami papírféléket égettek el, s most gyanúból őt próbára akarják tenni.

És megbátorodva mondá.

— Kegyelmed oly elbizakodva beszél, s én tulajdonképen azt sem tudom minő levelekről van a szó.

— Ez iránt leghamarább tisztába jöhet Bradt uram. Ime itt van egy a sok közül, tekintse meg, ha ráismer-e tulajdonára kegyelmed.

Ezt mondva átnyujta egy levelet. Brandt uram pedig görcsös rohammal kapott a papirdarabhoz, egy tekintetet vete rá, aztán dühösen szétszakgatta, s a darabkákat csomóba gyürve zsebébe rejté.

És győzelemmel néze Dávidházi uramra, ki azonban ki nem jött egykedvűségéből, s egy mozdulattal sem akadályozá a levél megsemmisítését.

— Komédiákat csinál Brandt uram. Mért tépi szét ez ártatlan papirt, ha tudja, hogy még egy egész halmaz van kezünkben. Ezen egyet pedig csak is épen bizonyságképen hoztam, hogy lássa miszerint nem tréfálunk.

— Ha így van — kiálta fel ismét a kétségbeesés hangján a fejedelmi bányák főtisztje — akkor tudom mi sors várakozik rám; kegyelmed és Apor uram boszut akarnak rajtam állani.

— Eszünkbe sincs; semmi okunk rá.

— Én csak azt látom, hogy kegyelmetek az én véremet szomjazza.

— Eh, szomjazza a menydörgős ménkő; bizony kivesz kegyelmed türelmemből. Miatunk ugyan egy drága csep se veszzen el az egész circumspectus nemzet vériből.

— Az tör az én vesztemre, ki tőlem lehet-

lenségeket követel. A fényes és gazdag uri család, kinek pompáját itt bámulják, fülig telve van adósságokkal, ha Kamutiék e házasságtól elesnek, meg vannak bukva.

— Hányszor mondjam még, hogy erről csak későbbben beszéljünk.

— Át nem láthatom, miként lehetne itt segíteni e dolgon.

— Soha se törje magát Brandt uram; majd szolgálunk mi jó tanácscsal.

— Szent, hogy bele bukunk...

— Az is megtörténhetik: most azonban menjünk tovább. . .

Az öreg szász tudta kivel van dolga, s inentúl hagyta magát vezettetni. Azért is Dávidházi uram erősebben karjaira füzé az elgyengült öreg embert, s ment vele felfelé a lépcsőkön.

Utjokban még egy szolgálóval is találkoznak, kit onnan felülről Brandt uram felkérésére a kertbe küldtek.

II.

Ezalatt a kastély belső teremeiben a fényes uri vendégek mindent elkövetének, hogy magokat a háznál megkedveltsék. Ugy muta-

ták be ott magokat, mint a fejedelmi udvarhoz tartozó előkelők, minden szavokból, minden mozdulatokból kilátszott belőlök a divat embere, a nagy világ művelt uri népe.

A legnagyobb karszékben, s legközelebb a kandalóhoz Szentpálné foglalt helyet. Nagyasszonyomnak e vendégek megérkeztével régi szép napja látszott ismét feltűnni. Az özvegynő mellett, valamivel kisebb karszékben Kamuti Boldizsár uram ült; szemközt vele Kamuti Lázár, és Évike, míg maga a házi gazda állva maradt, s hol egyik, hol másik jelenlevő mellé hajlott, mint a beszéd folyása kíváná.

Igy látta Évike legelőször kérőjét, kit fejedelmi keresztatyja nézett ki számára. Ott ült ő mint szerény, félénk és hallgatag gyermek, kinek lelkében azonban már megerősödve élt a határozat, mint viselje magát e vendégek irányában, némi figyelmeztetés után, melyet erre nézve bizonyos alkalommal bátyjától hallott.

Midőn később Brandt, és Dávidházi uraimék a szobába jöttek a *causarum director* hangos örömdvözlettel fogadá a bányák főtisztjét, míg a házi gazda figyelmét leginkább a második vendég foglalá el. Kornis uram

szinte megbotránkozott lelkében, gondolván hogy tán Apor Kelemen megszegte szavát, s adott ígéretének ellenére átjött ő is, azonban csak egy pillantást kelle öreg barátjával váltania, s eloszlott minden kétsége.

A szolgák a terem egyik szegletében álló asztalra boros kantákat raktak fel, s Kornis uram az utóbb érkezetteket pohár mellé vezeté, hol Dávidházi uram, mintha most látná e napon először a bányák főtisztjét, leplezetlen örömét fejezé ki szerencséjén, hogy a fejedelem ezen próbált hűségü emberét így szinről szinre tisztelheti.

Maga Kamuti Lázár uram is, ki bárha igen szerelmes természetü ember volt, mégis hölgyek körében nem bizott eléggé saját ügyességébe, örvendve pillantá meg az ivóasztalt, s oda csatlakozék a férfiak társaságához.

Következőleg a hölgyek mulattatása kizárólag az öreg directornak jutott osztály részül; valamint is ő kegyelme, daczára hetvenkét éves korának, igen szerette, ha e tekintetben, félig tréfából félig igazából azt mondták róla, hogy nagy mester.

És elhalmozá a lánykát ezer, és ezer szépséges beszédekkel, de minden szavát ugy in-

tézé, hogy annak egy része Szentpályné asszonyom dicséretére jutott, mint hogy különösen is a jó nénikének volt fő érdeme abban, hogy Évikéből ily kedves, nyájas, és szeretetre méltó leányzó nevededett.

— A mint mondtam, édes gyermekem — szólt folytatva udvarlásait ő kegyelme — ő nagysága, kegyes fejedelmünk világosan megparancsolta nekünk, mindent kövessünk el, hogy hajlandóságodat házunkhoz megnyerhessük. Ő nagyságának más óhajtása nincs is, mint hogy téged elvégre az udvarnál láthasson. És előre képzei, miként fogod te szépséggel az udvart látogató hölgyeket meghomályosítani. . . . Nézz oda gyermekem, asszony nénédre . . . örömkönyök rezgenek e tisztos hölgy szemeiben, látván mi gazdag gyümölcsöt hoztak nevelési fáradaim, s mi fogékony lélekre találtak benned az ő bölcs oktatásai, melyeket te, minden időben oly szófogadólag kész valál követni.

— Hallod gyermekem! — felelt egészen ellágyulva az özvegynő. — Nem mindig azt mondtam-e neked : csak engedelmes kis lányka légy, s boldog leszesz mind ezen, mind a más világon.

— És én alig várom — folytatá director

uram — hogy elmondhassam fejedelmünknek mily öröme lehet kedves kis keresztlányában ; valóban bámulatos ő nagysága bölcsessége s előrelátása, midőn téged ily jeles, és istenfélő asszonyság gondos kezeire bizott. . . . Jöjj közelebb hozzám, szelid báránykám, s ne félj az ily öreg bácsiktól, mint én vagyok, mert tudd meg, boldogult atyádnak egyik legigazabb barátját látod magad előtt.

A lányka zavarában azt sem tudta hova nézzen, a sok dicséretre arcza teljes lángra gyuladt, azonban nénje egy intésére felkölt székéről, s oda állott a férfit mellé, ki magát atyja legigazabb barátjának mondá.

És az öreg ur simogatni kezdé a lánykát, mint atya szokta gyermekét.

— Így édes szép gyermekem; csak bátran kis remegő galambkám. Ha ő nagysága látna, bizony sirna örömében. A legszebb szőke haj egész Erdélyben, e kék szemek, e piros ajk, mint a cseresnye . . . minden mozdulata édes anyja, kit azonban te fájdalom soha sem láthattál, mert születésed napja az ő halála órája volt. . . Szegény jó asszony (a director fiskalis úgy tön, mintha könyet törzene szemiből). Mintha csak ő állana előttem. . . . Oh ha ő élne, az tudna még téged egész hő-

séggel szeretni. . . . De vigasztalódjál gyermekem, anyád lát most téged a menyből, és hálaimádságot mond a mindenhatónak, ki nek közelében van, hogy téged itt e földön fejedelmi keresztatyád legjobb barátinak gondja alá adott.

Szentpálné asszonyom minden harmadik szóra zsebkendője után kapkodott, s hullatásos könyeit a fehér hollandi vászon habjai közé, oly sűrűen mint a megáradt patak.

Ellenben a gyermeknek élesb látásu szemei voltak. Lelkében édes anyjának ilyen körülmények között történt említése épen az ellenkező hatást eszközlé; az Urnak parancsolata jutott eszébe: Istennek nevét, ne vedd hijába!!!

És felbátorodván, némi kétkedés után kérdi:

— Igazán ugy szeret engem a fejedelem, mint Boldizsár bátyám mondja.

— Ki sem lehet fejezni! De nevezd őt lányom egyszerüen keresztatyádnak. Ő nagysága keményen megparancsolta nekem, ne engedjem, hogy te őt ugy nevezd mint más közönséges emberek.

— És . . . — kérdé tovább a lányka egész határozottsággal, de ugy azonban hogy lopva

egy egy kérdő pillanatot vetett gyámatyjára, ki ha borozott is vendégeivel, fél szemével, mégis mindenre vigyázott mi körülette történt. — Ha oly nagyon szeret engem keresztatyám, teljesítené a kívánságomat ha valamire kérném? . . .

— Hogy is kételkedhetel rajta! mintha csak te parancsolnál neki.

Szentpálné rosztat kezdvén sejteni, mindenkép igyekezett volna a lányka szemeivel találkozni, az engedelmes kis gyermek azonban ügyesen kikerülte a hálót, s e perczen egyedül csak öreg bácsikájával látszott elfoglalva lenni.

— Lehetne nékem, Boldizsár bátyámhoz egy kis bizodalmam? . . .

— Hogyan te kis hizelgő: sőt inkább hállra fájna nekem, ha valamit bizodalmatlanságból elhallgatnál előttem.

— Én egy idő óta arról gondolkozom, hogy keresztatyámat meglepem egy levelemmel. . . .

— Mit mondasz gyermekem! tudnál te oly hatalmas urnak irni mint ő nagysága Erdély fejedelme.

— Ugy irnék neki mint keresztatyámnak.

— Nagyon jól van, nagyon jól van, te

eszes kis gyermek vagy, de mondd meg, mit akarnál te e levélben megírni a fejedelemnek.

— Nem árul el előtte Boldizsár bátyám?

— Én!! — felelt mintegy elirtozva még e gondolattól is idősb Kamuti uram. — Ki hallotta valaha, hogy én a directorfiskalis valakit a fejedelem előtt beáruljak : avagy amolyan vén csacska árulkodó bácsinak tartasz engem, kiben még a szó sem áll meg...?

— Oh, nem ; a világért sem Boldizsár bátyám.

— Mond hát meg szépen, mit akartál a fejedelemnek megírni?

S a lányka némi habozás után felelé :

— Azt akartam megírni keresztatyámnak, hogy nekem nincs annyi tapasztalásom, hogy belőlem fényes udvari hölgy váljak, inkább adjon engem ő nagysága Apor Kelemen bátyámnak, ki nekem ezelőtt három esztendővel megígérte, vagy én leszek az övé, vagy senki.

E beszédre az egész teremben rögtöni csend álla be. Ily egyszerű, de világos, értelmes és kimerítő nyilatkozatra senki sem lehetett elkészülve. Szentpálné asszonyom majd kikökökkent székéből, nézett jobbra és balra, mint kergesse azonnal vissza szobájába az ily engedetlen gyermeket, ki meggondolatlan sza-

vaival így aláássa tulajdon szerencsáját. . . .
 Maga Kornis uram is meglepetve érzé magát,
 s az első pillanatban azt sem tudta volna el-
 határozni: nem mondott-e a lány többet mint
 kellett volna. Kamuti Lázár uram hirtelen a
 bornak valami rossz ízét kezdte tapasztalni, s
 csak maga a director maradt meg, mint ta-
 pasztalt ember vitézül a gáton, s nem hagyta
 magát egy gyermek éretlen csevegéseitől sod-
 rából kivettetni.

— A mi három esztendő előtt történt,
 gyermekem, az régen elmúlt. Apor bátyádból
 azóta egészen más ember lett. . . .

— Oh nem, édes Boldizsár bátyám, ő most
 is csak az a ki volt.

— Ha így érted, én is rá hagyom; ő most
 is az a gyönyörűséges szép madárka, ki ezelőtt
 három évvel volt.

— Ismeri őt Boldizsár bátyám?

— Ha ismerem-e?! Sőt senki sem ismer-
 heti jobban, mint én. Épen arról van a szó,
 hogy vitézlő ifju uramat, ha már szép szóra
 meg nem jelent, erővel is bevigyük az ország-
 gyűlésre, hol én őt a fejedelmi tanács előtt
 befogom vádolni. . . .

— Kicsoda? Boldizsár bátyám?

— Én bizony, édes leányom. Ki más, ha

nem én? midőn épen az az én szoros hivatalom, hogy azokat, kik a fejedelmet megsértik, bevádoljam, hogy aztán nóta utján fejöket és jószágokat elvegyék tőlök.

— Tréfál Boldizsár bátyám, épen most mondta : ki hallotta valaha , hogy kegyelmed valakit a fejedelem előtt bevádolt volna.

Kamuti uram e szavakra kissé mélyebben nézett a gyermek égő szemei közé, s úgy vevé észre, ha kettőjük között most valamelyik fél nevetséges helyzetbe jutott, az nem a leányka.

Azonban mint prokátor mesterember nem tűrhetette, hogy ily nyilvános ellenmondásban maradjon.

— Azaz, úgy értsd a dolgot, jó gyermekem : még soha sem vádoltam be senkit, ki meg nem érdemlette volna. Valamint azt is feltételesen mondtam, hogy keresztatyád kétségkívül teljesitené kívánságodat. Ő nagysága áldott jó ember, kegyes fejedelem, szelidebb uralkodó még nem volt Erdélyben, de isten irgalmazzon annak, ki visszaélne kegyelmével. Ő mindenkinek teljesíti kívánságát, de csak úgy, ha e kívánság az ő magas uri akaratjával megegyez, különben nagyon hamar vége van a barátságnak.

Ezt mondva kibocsátotta karjai közül a lánykát, ki azonnal ki is röpitett a szobából, mint kis madárka ha kalitkájából elszabadult. . . .

Szentpálné asszonyom végképen oda volt. Na, hiszen, gondolá magában, szép hire megyen Erdélyben, mivé neveltem fel Kornis János öcsénk elmaradott árváját, s átadta magát martalékul a kétségbeesésnek.

Ellenben Kamuti Boldizsár uramat a felmerült akadály csak kettőzött erélyességre serkenté. Épen nem tartozott ő kegyelme azon emberek közé, kik ha munkájok közben nehézségekre találnak, igyekezetökben ellankadnak. . . . Mi van abban, kérdé önmagától, hogy e lány már mást szeret? Halotta-e azt valáki uri háznál, hogy a lánynak szava legyen abban, kihez akarna férjhez menni?

Aztán ismét odafordult Szentpálné asszonyom felé, kinek kinos helyzetét, toll le nem írhatná, nyelv el nem mondhatná. . .

És lön: hogy ettől fogva igen lankadtan haladna a társalgás mind addig, míg a vacsora felhozatala által a feszessé vált helyzetet kellemesebb foglalkozás válthatá fel.

III.

Este tíz óra tájban a vendégek saját szobáikba vezettetének.

Brandt uram alig várta, hogy magára maradhasson, ágyba vethesse magát, s átadja lelkét gondolatnak.

Tudniillik eljött az ideje, hogy megszökjék.

— Kincseinek egy részét már leveleinek elvesztekor biztos helyre kezdé hordatni, azonban még néhány napra lett volna szüksége, hogy egyéb vagyonát is feliből harmadából pénzzé tehetné.

És gondosan bezárta az ablakokat, és ajtókat, a gyertyát eloltolta, s úgy kezdett vetkezni a kandaló tűzének barátságos világánál.

Egyszerre azonban valaki kívülről megkopogtatá az ajtót. . . .

— Ki az? .

— Én vagyok : Dávidházi János; nyissa ki az ajtót kegyelmed.

— Nyitom.

Ezt mondva bebocsátá a látogatót.

— Bejöttem, uram, egy szóra ha nem háborgatnám kegyelmedet.

— Tessék helyet foglalni.

A bányák főtisztje itt saját szállásán oly

megelőző szives házi gazda volt, mint csak kívánni lehetett. A nagyobb s kényelmesebb karszéket vendége számára engedé, ő maga egy kisebb táborig székre telepedék, miután a kandaló tüzén igazított valamit, s az izzó parázs fölibe egész halmaz apró hasábokat rakott volna.

— Egy pár előleges kérdést akarnék Brandt uramhoz intézni — kezdé aztán beszédét Dávidházi uram, oly hangon mint a hogy a benevolum alatt a bünöst kihallgatni szokták.

— Tessék velem rendelkezni.

— Mikor szándékozik Brandt uram innen elmenni?

— Még holnap itt maradok, ezt megígértem Kamuti uramnak, holnapután reggel azonban, ha kiadja Kornis Sámuel uram válaszát a lányra nézve, én is bucsomat veszem, s megyek tovább Déva felé, hova szándékoztam. . .

— Tudom; aranybányákat kutat ott kegyelmed.

— Ugy van; megígértem ő nagyságának, hogy addig látni sem akarom Fehérvárt, míg valamit fel nem fedezhetek.

— Igen szép kegyelmedtől e buzgóság;

azonban erről majd utóbb beszélünk, mert mint mondtam, mára csak néhány kérdésim lesznek.

— Tessék, uram.

— Mondja csak Brandt uram, hallotta-e hírét valaha Hidfalva nevü helységnek?

— Nem emlékezem rá.

— Felsőfehérben fekszik az Olt mentében.

— Nem igen vagyok arra ismerős.

— Azon faluban két érdemes magyar nemes él, az egyiket Péterlakinak hívják, a másikat Páltelkinek.

— Így már jobban sejthetek a dologhoz; ez azon falu honnan Kamuti Lázár uram előbb házasodni akart, de biz én voltaképen azt sem tudom, melyiknek lányát akarta nőül venni a kettő közül.

— Nem tartozik a dologra.

— Annyi bizonyos, hogy Kamuti Lázár uram nem gondol többé e házasságra.

— Azt igen könnyen elhiszem. A kinek csak ki kell nyújtani kezét, s azzal Erdély legszebb, s leggazdagabb örökösnoje karjaiba omlik, az olyan könnyen elfeledhet egy falusi leányzót.

— El nem találom, mi okon tudakozódik Dávidházi uram e dologról.

— Nekünk csak a két öreggel lesz dolgunk; hogy ismerős volt-e ott a háznál Kamuti Lázár uram, vagy nem, egészen közönyös ránk nézve. . . Arról lesz a szó, hogy Brandt uram, annak idejében Hidfalvi uraimékat, bizonyos ügy elintézése végett ajánlani fogja Bodolavárott Béldi Pál uramnak.

— Teljességgel nem értem.

— Ne gondoljon vele, majd megmagyarázom; most csak azt mondja meg Brandt uram, ha teszem azt, holnap estére, vagy legrosszabb esetben holnapután reggelre szüksége volna kegyelmednek egy hű emberre, kiben teljesen bizhatnék, lehetne-e ilyet találni e vidéken.

— Megpróbálom.

— Szászváros ide alig van hat mértföldnyire, s mint kegyelmed levelei tanusítják, ott sok jó emberei találkoznak Béldi Pál uramnak.

— Mondtam uram, hogy e részben nem szorulunk meg.

— Annál jobb; de mondja csak kegyelmed, miféle ember ez a Jósa Péter?

— Olvashatta kegyelmed a levelekből; fejedelmi hadnagy Déván, Aszalai Mihály uram kapitánysága alatt.

— Mit itél róla, meg van nyerve ezen ember tökéletesen Béldi Pál uram részére?

— Nem számolhatok más ember lelkiismeretével. Én csak annyit tudok, hogy Béldi Pál uram igen jól fizeti embereit.

— Tökéletesen meg vagyok elégedve a felelettel.

— Annál kevésbé érthetem én, mért kérde ezeket kegyelmed?

— Ha türelme lesz, mindent meg fog tudni; csak még Keserü Mihály uramról, meg azon N. N. nevü czimborákról ohajtanék valamit tudni, kiknek alkalmilag Hunyad megyében Egerfalva alatt volna valami elvégezni valójok.

— Keserü Mihály uramat ismeri kegyelmed.

— Talán csak nem az a ripacsos képü hadnagy a fejedelmi udvarból.

— De épen az.

— Csak nézze el az ember, hol nem tényésznek még Béldi Pál hivei. És ezen N. N. uraimék?

— Könnyü kitalálni, ha ismerősek vagyunk Egerfalva vidékén.

— Én Nopcsa, és Nadányi uraimékra gyanakszom.

— Rólok van a szó.

— Csak ezt akartam tudni, s nem is marad egyéb hátra, mint hogy megköszönjem Brandt uram szivességét, midőn ily megelőzőleg minden kételyimre oly kimerítő felvilágosításokat adott.

A bányák főtisztje most azt várta, hogy Dávidházi uram előterjeszsze tervezetének egész szövevényét, mint képzeli ő, tudniillik ügyes praktika útján rábirni a Kamutiakat, hogy e házasodási szándékokról önként lemondjanak.

Azonban csodálkozva kelle tapasztalnia, hogy vendége egész egykedvűséggel, mintha csak megunta volna mára a beszélgetést, felkelt székéről, meghajtá magát, és jó éjszakát kívánt.

— Hogyan? kegyelmed már menni akar?

— Későre jár az idő, s utoljára is ha egyet jót alszunk, többet fog érni a haszontalan szószaporitásnál.

— Csalatkozik Dávidházi uram, ilyen embereknek mint mi vagyunk, ha dolguk akad, eszökbe sem jut a lefekvés.

— Sajnálom, mert én egészen ellenkező természettel bírok. Engem soha sem fog le keményebben az álom, mint midőn valami dolog

fenyeget. . . Tehát, a visszonzlátásig, nagy jó uram; ajánlom magamat becses emlékezetébe; különösen pedig vegye eszébe Brandt uram, s el ne feledkezzék gondoskodni azon biztos emberéről, kiről mondtam, hogy egy némi dologban Béli Pál uramhoz Bodolavárra fogjuk küldeni.

— Meg lesz uram.

— Holnap estére, vagy legfeljebb holnapután reggelre.

— Bú nélkül lehet kegyelmed.

— Tehát még egyszer : jó éjszakát. . .

— Hasonlóképen.

Elment, vissza se tekintett, s maga után keményen becsapta az ajtót.

IV.

Harmad nap reggelén Kamuti uraimék vissza szándékoznak.

Mintegy reggeli kilencz óra volt; mindenfelől csak uti készületeket leheté látni. Lent az udvarban a lovászok kantárszáran vezetgeték a felnyergelt paripákat; mindennek azon rendben, és azon szertartások között kellett végbe menni, mint a hogy az elfogadás történt.

Kamuti Lázár uramnak e három nap alatt bő alkalma nyílt megismerkedni Évike kisasszonyommal. És szerelmes lón a lánykába, miként eddig még soha. Jaj lett volna annak, ki ő kegyelmét most Péterlaki Erzsike leányasszonyra merte volna emlékeztetni.

Bekövetkezett végre az annyi kíváncsisággal, és feszültséggel várt percz, melyben Kamuti Boldizsár uram a lányka gyámatyját ünnepélyesen felszólította: mondaná ki határozottan, mi válasza volna azon kérdésre, melyet legelőször ő nagysága írásban terjesztett elő, s melyet ő most maga is személyesen, fia nevében újra és újra ismétel.

És Kornis Sámuel uram, mint illetett egész böcsülettel tisztelé meg a fényes, és uri rendü kérőket, s viszonzva mondá :

— Válaszunk egyéb nem is lehet, mint a mit Kamuti uram maga is előre kitalálhatna. Én, és asszonynénénk, valamint kedves leányunk is, bőven fontolóra vevén, mi megtisztelő ránk nézve kegyelmetek keresztényi ajánlata, mielőtt eltávozásukban, isten oltalmába ajánlanók kegyelmeteket, utolsó szavunk is az: hogy Évike leányunk valamint mindenben, ugy e dologban is, egyedül azt tartandja szent kötelességének cselekedni, mit nagyságos fe-

jedelmünk, ugyis mint leányunk keresztatyja rá nézve bölcsességében legjobbnak fog találni.

A kérők tökéletesen meg voltak elégedve a válaszszal.

Lázár uram magasztos érzetekkel telve, mint győző tekintett szét a szobában, előre képzelvén, mint fog ő még ez estén a főváros köreiben irigyeltetni.

A director ragyogó szemeket vetett fiára, mintha már markába szoritotta volna azt a nagy rozsdás kulcsot, mely a legnyájasabb nyikorgással fogja felnyitni ama vasládák zárait, mely alatt e gazdag örökös nő kincsei őriztetnek.

És nyakig uszván boldogságban, felkerekedének, újra bucsut mondanak, s megigérvén ismét látogatásaikat, mint jöttek, sok hajlongás, és ezer szerencse-kívánatok között a házat elhagyták.

A férfiak egész a kapualyjáig kikésérék az eltávozókat.

Visszatérve a kastély emeletébe, Dávidházi uram inte a bányák főtisztjének, s ketten együtt ez utóbbinak szobájába térének.

— Nos Brandt uram, szóljon kegyelmed, mit itél e dolog felől?

— Én csak azt mondom, mit tapasztaltam; mindnyájunk fülé hallattára annak rendi szerint oda igérték a lányt.

— Ki hogy veszi. Az én felfogásom szerint Kornis uram válasza leginkább egy csinosan fonott kosárhoz hasonlított.

— Alig hihető, miután ő nagysága már a megkéréskor kifejezte kegyelmes akaratát.

— Helyesen jegyzi meg Brandt uram, épen is csak ez az út, melyen valamit próbálnunk lehet.

— Ugy látszik, Dávidházi uram azt hiszi, rá lehetne birni ő nagyságát, hogy Kamutiéknak adott szavát visszavegye.

— Valóban ez feladatunk.

— Kíváncsi vagyok rá, mint kezd ehhez Dávidházi uram.

— Meglátja annak idejében; mindenek előtt pedig azt kérdem : mi szerencséivel járt Szászvároson kegyelmed hű szolgája.

— Elvégezte mi rá volt bizva. Azon ember kiről szólottunk tegnap este óta itt van a kastélyban.

— Nagyon derék. Bizhatik kegyelmed benne?

— Máskor se esalt meg, s tiz aranyat kap minden utjáért.

— Tisztességes fizetés, mi mellett ha az embert fel nem akasztanák, még meggazdagodhatnék. Azonban ülünk le megint ide a kandaló elibe, hol legelső alkalommal is oly szerencsével kezdtük meg tanácskozásunkat.

Itt aztán a két öreg szemközt egymással helyet foglalt, s Dávidházi uram, kellő elővigyázatossággal előadta a *legközelebbi* teendők részleteit.

A bányák főtisztje mindent lelkiismeretes figyelemmel végig hallgatott; hol kétsége akadt, felvilágosítást kért, hol nehézséget látott, figyelmeztette mesterét az akadályokra. Szóval úgy viselé magát mind a kettő, hogy a ki látta volna őket, azt hitte volna : ezek ketten a megtestesült egyetértés.

Ki mit gondolt ez alatt, lelkének titka maradt. . . Különben mindketten jól tudták mi tevők lesznek. Dávidházi bizott megrostált tervében; Brandt uram pedig minden igénylő szava után oda gondolta magában : csak koptasd a szádat; holnapután ilyenkor, ha isten is úgy akarja, közelebb leszek a Tisza mocsárhoz, mint Erdély bérczhatárhoz.

Mintegy félóráig tartott a titkos értekezlet. . .

S a jó egyetértés fenmaradt benne elejétől végig.

Utolsó szavuk ez volt :

— Ugy legyen minden, mint Dávidházi uram akarja.

— Tegye Brandt uram, s meglátja sükere lesz.

Ne gondolja azonban az olvasó, mintha most itt Dávidházi uram egy egész messze elágazó tervezetet tárt volna fel, sőt ellenkezőleg, minden a mit mondott, annyira csak az előlegességek színét viselé, hogy Brandt uram be sem láthatta mi uton következhetnék ebből valami haszon, a végső célra nézve.

— Hogy akarja kegyelmed — szólt az utasítások vétele után a gazdag szász, — jelen akar lenni, midőn beszélek emberemmel kit Bodolavárra küldök?

— Hogy is gondolhat ilyet! Ha engem látna, könnyen kitalálhatná, hogy az egész nem egyéb kelepcczénél. Országvilág tudja mily kikiáltott hive vagyok Apafi Mihály uramnak, és az ő török politikájának.

— Nem úgy értettem, uram, hanem hogy ha kedve volna Dávidházi uramnak egy kis tisztességes bujosdit játszani, ime itt ez ágy egészen elfüggönyözve, heveredjék le rá, s

onnan a vékony, és fehér kelmén keresztül mindent láthat, mindent hallhat.

Dávidházi uram egy tekintetet vetett az ágy felé.

— Nem volt rossz gondolat Brandt uramtól; de hogy lássa miként bizodalmat bizodalommal szoktam viszonzni, magára hagyom kegyelmedet, intézze el a dolgot mint legjobban tudja, miként a részletekben leg-helyesebbnek itéli.

Ezután meghajták magokat egymásnak, s mindenki teendője után látott.

Brandt uram behivatta a kérdés alatti embert, s körülményes magyarázatok után megtanította teendőire.

Mind ezt kifogás nélküli hűséggel és pontossággal, mint olyan ember, kinek ugy is mindegy volt, akár mi következése lesz e munkálatoknak.

Holnap után, ott valahol Várad körül, csak nevetni fogja ezeket a hőbörtös erdélyieket.

V.

Azonban senki sem volt a Kornis háznál kevésbé megelégedve azon válaszszal mit Kamutiék kaptak, mint épen Szentpálné asszonyom.

A házi gazda, s az özvegy e miatt ingerült vitába elegyedtek.

— Szépen végezted öcsém gyámatyái tisztet; eleresztetted a kérőket, a nélkül hogy meg merted volna mondani mit szivedben gondoltál.

— E részben lelkiismeretem megnyugtat engem. Évike az első napon sokkal világosabban szólott, mint sem harmadnapra azt mondhattam volna róla: halálig szerelmes vőlegényébe; most is csak azt mondom, történjék az, mit a fejedelem parancsolni fog.

— Micsoda szórszálhasogatás ez, ha ő nagysága már írásban kijelentette akaratát?

— Épen az, hogy csak írásba jelentette ki, majd megkérdjük tőle, mit mond élő szóval is a dologhoz.

— Ez rettenetes! Belőled egykor még felkelő, törvényszegő, lázadó lesz.

— Embert e földön a körülmények vezetik. Különben pedig, ha szemeim nem csaltak, Kamuti uraimék igen megelégedve mentek el.

— Igen, mert nem ismerték hamislelkűségedet.

— Megint paprikázni kezdi a szavakat, asszonyéném.

— Ugy beszélék, mint érdemled. Min-

dennek te vagy oka; ha te nem pártolnád ugy tüzzel vassal Apor öcsédet, Évike is másként beszélne.

— Kiváncsi volnék, mint szerelmesednék Kamuti Lázár uramba a mi leányunk, ha eszembe jutna Apor öcsém helyett ő kegyelmét pártolni!

— Tudom mit értesz ezalatt, te, ki egészen a mai romlott világ embere vagy. Te csak azt tartod szerelemnek, ha a férfi és lány, az első pillanatra a világ szemeláttára egymásba bolondul. A mai világban már így kezdik az ismeretséget: én téged szeretlek, te legszebb hölgy vagy a világon; én meghalok, ha te viszont nem szeretsz; a mint ez a verses könyvekben szokott írva lenni, kiknek szerzői azonban soha sem fogják látni a mennyek országát!

— Hála istennek, hogy nem. Asszony-nénk fog itélni jönni az utolsó napon a felhőkben dicsőséggel, és felséggel.

— Az fog itélni, ki alkotója az emberi természet törvényinek.

— Az én véleményem szerint az legyen az ember ajkán mi a szivén van, ez még jobban megérdemlené, hogy benne lenne a szentírásba, mint a honnan azt olvasta ki asszony-

néném, hogy a versirók lelke mind a pokolba megyen. Vagy azt akarja asszonynéném, hogy Apor öcsénk is úgy tegyen, mint néhai Szentpály Dániel uram, ki tiz esztendeig járt a házhoz, s még a kilenczedikben is, ha szemeit asszonynénémre veté, úgy megvadult bele, hogy ész nélkül futott ki a hegyek közé, s három hétig nem hallották hirét a városban.

— Te csufolsz engem Kornis!

— Én csak azt mondom mit asszonynénémektől hallottam; annak idejében eleget is könyeztünk ez érzékeny történet felett.

— Te csufolsz engem, Kornis! — ismétlé még egyszer a földig gyászba járó hölgy s egészen oda lett ingerültségében. — Mert hiszen én már csak a falaknak beszélek... mert hiszen, én már csak megunt butor vagyok a háznál, az én szavam semmi, én ha a legjobbat mondom is, az csak azért nem jó, mert én mondom. Ti egyébre nem gondoltok, csak azt várjátok hogy én behunyjam földi szememet, s aztán tisztos régi házunkból tobzódó tanyát csináljatok, hol Apor öcséd korhely czimborái e szép kastélyt is, rövid időn oly kietlen, s undok romokká tegyék, mint a hogy már Bodoházán megtörtént, hol istenfélő utas

el nem megyen a nélkül, hogy lelkét az ég oltalmába ne ajánlja.

— Ilyet beszélni asszonynénémnek!

— Hallgass! . . . hallgass . . . ! mert egy szavadat sem akarom többé hallani. Te vagy minden bajnak kutforrása, te vagy ki legjobban várod hogy isten szólítson engemet, hű szolgálóleányát magához. . . .

— Hogyan? én várom ezt legjobban! . . .

— Ugy van, ez mindnyájotok ohajtása. De meg lásd, mert még meggyül velem bajotok. Megteszem azt, miről már sokszor gondolkodtam : egy reggel csak halva találtok, s majd jöttök hamis könnyekkel telve öreg nénetek hült tetemeitől bucsut venni; azután örvendve hogy végre megszabadultatok attól, ki még képes volt a háznál rendet és korlátot tartani, fordultok egyet, bezáratjátok halottas szobám ajtaját, s utána küldtök Bodóházára gyönyörűséges öcséteknek, hogy míg az egyik szobában halott fekszik a teritőn, a másikban lakodalomhoz készüljete. . .

— Ez már mégis minden renden túl megyen, édes asszonyném.

— Még nem végeztem el. Oh ne félj, mert még nagyon korán örültetek. Én még ekkor nem leszek meghalva, mind ez csak szín lesz,

hogy leálarcozohassalak benneteket; s midőn tapasztalni fogom, hogy csakugyan úgy történik minden mint megjövendöltem, hirtelen kinyitom szemeimet, félrelököm a szemfödelet s felkelek a halottaság deszkáiról, s szemedbe fogom még egyszer elmondani . . . nem de igazam volt? én ezt halálom esetére előre megjövendöltem?

Erre már nem volt Kornis uramnak mit felelnie. A szegény öreg néni e második gyermekségében csak kiméletet érdemlett, azért a házigazda csendesen, és félbeszakítások nélkül hallgatta végig a szomorú leczkét, s érzékenyedtében oly magábatért arczkifejezést ölte fel, miként csak gyarló emberi erejétől kitelhetett.

Szó a mi szó, de ez uttal Kornis uram sem volt hiba nélkül . . . akárhogy simogatta is a darabosát, hanem azt a rövid kis hasonlatosságot Szentpály Dániel uramról elhagyhatta volna.

Mintegy délutáni két óra volt.

A toronyőr kürtje ismét vendég érkezését hirdeté.

Szentpálné asszonyom, mintegy visszalépve még egyszer ez anyagi világba, megtörlé kendőjével könnyező szemeit, s kérdé :

— Ki jött? . . .

— Valami lovas embert hallok, a felhuzó hidon át robogni. . .

És ezt Kornis uram valóságos rossz lelkiismerettel mondta.

Nagyon jól tudta hogy ki jött, mert ő küldött utána.

A következő perczben már hallani lehetett Apor uram erős, és érczes hangját, a mint beszélgetett valakivel az előteremben jó kedvvel, s vig nevetkezések között.

— Hogyan? — szólt gyanus tekintettel az öreg asszony. — Megint itt van e tékozló?

— Atyánkfia talán csak jöhet házunkhoz?

— Ugy beszélsz! — kiálta erre egészen felegyenesedve székében Szentpálné asszonyom, ki csak akkor volt gyenge elerőtlenedett, s második gyermek korát ért öreg néni, ha szive elérékenyedésében kifogyott a körmönfont szemrehányásokból, de ha újabb viz jött malmára, esze és nyelve azonnal helyén állt. — Mit keres itten? Még sincs eléggé megmondva ifju uramnak, hogy számára Apafalván meg van fonva a kosár? Nos, ha még eddig nem értette meg, majd meghallja tőlem világosan. Azt az egyet pedig

csakugyan megmutatom, hogy Évikémiet ezuttal nem fogja szeme elibe kapni.

E pillanatban kitárult az ajtó s Apor Kelemen uram karonfogvást Évikével beléptek a szobába.

Szentpálné kétségbe esetten csapta össze kezeit.

— Leány! — kiálta rémülettel — honnan jössz te most?

— Az udvarról, édes nénikém — felelt ártatlanul a gyermek, s eleresztve az ifju karját, néhány lépéssel közelebb jött nénjéhez.

— Az udvarról? s mi kereseted van neked az udvaron, ha én neked dolgot adtam a szobádban?

— Elvégeztem, édes nénikém.

— És ha elvégezted is, nem megmondtam hogy szobádba maradj.

— Ott maradtam édes nénikém : csak akkor szaladtam le az udvarra, mikor hallottam hogy a toronyban a kürtöt megfúvták. . .

— Ég ne hagyj el e leánynyal! És mióta lettél te kapus a háznál, hogy a hányszor hallod a kürtöt, lerohanj a kapu alá.

— Csak most tettem először édes nénikém, mert tudtam hogy Apor Kelemen bátyám érkezett.

— Tudtad? tudtad? honnan tudtad? Jöjj csak közelebb; nem szeretek gyermekkel oly messziről beszélni. Állj ide előmbe, és néz szemem közé, s felelj minden kérdésemre hiven, és igazán. Honnan tudtad te, hogy most éppen Apor Kelemen bátyád jött, midőn a te szobád ablakai egészen más felé néznek?

— Kiszámítottam, édes nénikém.

— Kiszámítottad? hogy érted ezt? mikor tanítottalak én téged ilyen számvetésekre? Hogy lehet azt kiszámítani, mikor jön valaki a házhoz?

— Csak úgy, édes nénikém, hogy ma reggel mikor itt voltunk mindnyájan a nagy teremben, láttam az ablakról hogy egy lovas legény Bodóháza felé nyargalt, s akkor nyolcz óra volt.

— És aztán?

— És aztán azt gondoltam magamban: a lovas legénynek négy óra kell míg oda ér. . . Apor Kelemen bátyám pedig az ő pej paripáján megteszi ezt az utat fél annyi idő alatt. És aztán, hogy egész reggel óta mindig erről gondolkodtam, egyszerre csak, mikor éppen délután két órát ütött, hallom hogy szól a kürt . . . . mindjárt tudtam, hogy Apor Kelemen bátyámnak kellett jönni, s magam sem

tudom hogy történt, egyszerre csak kiszaladtam a szobából, s lementem a kapu aljaig.

Egyéb se kellett Szentpályné asszonyomnak, mint hogy így hallja e legőszintébb gyermek leplezetlen nyilatkozatit.

Kornis, és Apor eltelve gyönyörrel nézdelék a lánykát.

Nagyasszonyomat azonban gyengeségei ismét utól érik. . .

— E gyermek menthetlenül el van veszve — szólt halkán, alig érthetőleg, s hátra hanyatlott székébe. — Emberi erő és oktatás többé vissza nem téritheti az igaz utra, melyet el sem kellett volna hagynia. És mig én, ki tisztességben őszültem meg, istenfélő egyszerűségemben azt hittem róla, hogy mint parancsolám, szobájába ül, dolgozik, s hálát ad istenének, hogy oly szerencsét mért rá érdemetlenre, addig ő háladatlan szívében azon járhatja az eszét, mennyi idő kell egy lovas legénynek, mig innen Bodóházára futamat, s mennyi idő kell arra, hogy Apor uram, ki minden lovat agyon nyargal, onnan ide érkezhessék!

És szavai mindinkább imádságszerűek lettenek.

— Menj gyermek, menj, és jelenléteddel

ne sértsd lelkem nyugodalmát. Menj, légy egyedül bátyád leánya, kinek oktatásai hű szivedet tőlem elfordították. . . Menj, mert látom, hogy többé nem akarsz öreg nénédre hallgatni, kit azért tart isten ily sokáig életben, hogy téged árvául ne hagyjon e romlott világban. Menj; többé engedelmet se kérj, s én még ma megmondom imádságomban istenemnek: vegye le rólam e nehéz terhet, mentesen fel a felelőségtől, mert öreg, gyenge és beteges vagyok, s többé nincs annyi erőm, hogy e nehéz hivatalnak eleget tehessek.

A lányka csak nézett, bátyjára és nénjére, s romlatlan szivében fel nem foghatta, mit tett most ő oly rosszat, hogy nénikéje így egészen le akar róla mondani.

Egyebet nem tehetett, mint nénje mellé ment, megcsókolta kezeit . . . kérte, hogy ne haragudjék. . .

— Beteg édes nénikém? . . .

— Mondtam, legjobban teszed, ha elhagysz engem végképen.

— Én elhagyjam nénikémet? És ki maradjon nénikém mellett ha nem én, kit annyira szeretett, s kinél nénikémet senki jobban nem szeretheti.

Az öreg asszony kissé felemelé fejét.

4*

— Te mered azt mondani, hogy szeretsz engem?

— Igazán, én még most is úgy szeretem nénikémet, mint ezelőtt, sőt még annál is sokkal jobban.

Az szeret engem legjobban, ki engedelmeskedik szavaimnak.

— Oh, istenem, hiszen csak parancsoljon valamit nénikém, s meglátja mily készséggel fogadom szavát.

Szentpálné visszanyerte minden erejét...

— Ám legyen, még teszek veled egy próbát. . .

És kebelére vonva a lánykát hévvel megölelé, és megcsókolá.

Azután pedig parancsolá, hogy tüstént szobájába távozzék, s onnan elő ne jöjjön míg csak ő meg nem engedi.

A lányka melléből e szigorú, s visszavonhatlan parancsszóra sohaj röppene fel. Arczvonási szomorodott kifejezést vőnek fel, szemibe csillogó könnyek gyülekezének. Azonban mint engedelmes jó kis lány nem akart tovább késedelmeskedni, hanem szerényen meghajta magát a társaság előtt, s megindult egy mellékajtó felé, hogy a szobát elhagyja.

Ezuttal azonban Apor Kelemen nem engedhette, hogy kis huga így minden bucsu nélkül elválasszassék tőle. Hirtelen, egy ugrással ott termett azon ajtó előtt, merre a lányka eltávozni akart, s aztán feltartoztatván a kimenekedni akarót, keblére emelte s megcsókolta.

— Hogyan? el sem bucsuzol tőlem, édes hugom?

— Szivemben mondtam neked : isten áldjon bátyám, míg újra látjuk egymást.

— Áldjon meg téged is ezerszer, és ezerszer, mint jószágod megérdemli, Isten veled, s vedd köszönetemet azon boldogságért, melyet érzettem midőn épen most, gyermeki ártatlanságodban, mindenek hallattára elmondtad, hogy ma reggel óta rólam gondolkoztál.

— Csak reggel óta édes bátyám? — kérde a gyermek, mialatt arcvonási ujra felvidorulának, s égő szemeit a legcsábítóbb, de egyszersmind legtermészetesebb kaczérsággal az ifjura emelé. — Csak reggel óta, édes bátyám?

— Azaz : — igazítá ki szavát az ifju — harmadnap óta, mióta bátyánk kívánatára távol kellett e háztól lennem. . .

— Nem jól értettél bátyám; én még annál is régebb időről beszélek.

— Te a legszebb, s a legjobb lányka vagy a világon. Igen, én köszönetet mondok neked, hogy a mióta ismét házatokhoz kezdtem járni, itt töltöttem életem legszebb óráit, s te mindig az én szeretetre méltó kedves kis hugom voltál.

A lányka még ezzel sem volt megelégedve.

Azonban mi most következett volna, az szivének egyedüli titka vala : Elhallgatott . . . földre szegezé szemeit, s hirtelen eltűnt a szobából.

Szentpálné asszonyom pedig, mint győzedelmes fél, kevélyen és önelégülten emelkedék fel székéből, s gunyos mosolyt vetve a férfiakra, a szobából eltávozni készült.

— Nem akarom — mondá — háborítani tovább multságaitokat; mi asszonyok mindig tudjuk mikor vagyunk előttetek feleslegesek . . . adjon isten midnyájunknak békét és nyugodalmat, s kinek szüksége van rá : jobb erkölcsöket.

A férfiak meghajtották magokat, de csak akkor köszönének vissza, midőn a hatalmas özvegynő félig meddig künt volt a szobából...

— Köszönjük, mindketten asszonynénénk jó kívánságát.

Ezzel aztán a visszamaradtak odavágták

magokat az üresen maradt székekbe s más egyébre fordíták beszédöket.

— Nos öcsém, beszélj, mint vagytok ügyeitekkel. . .

— Benne vagyunk, bátyám. Dávidházi uram szerencsésen megindítá csajkánkat, s most jó szél reményében kifeszítjük vitorláinkat.

— Mikor indulsz ?

— A mint látjuk, hogy Brandt uram készül, én is nyergeltetek. . . Eddig is elment volna ő kegyelme, ha Dávidházi uram, nem tartoztatja.

— Én egyebet nem tehetek, minthogy kétes vállalatokhoz szerencsét kívánok. A fa, melybe fejszéteket vágjátok igen nagy, félő, nehogy lezuhantával titeket is eltemessen.

A szerencse nem maradhat el ily ügytől, mint a mienk. A díj, mit munkámért megérdemleni akarok ezerszeres kamattal jutalmazza meg minden fáradságomat. És most, midőn Évikém kezéért előbb még küzdenem kell, annál inkább érzem, mi kinos az, mely e lányka szerelme által előttem feltárul. . . Becsületemre, mondom édes bátyám magam is jobban szeretem így, hogy feleségemet előbb ki kell érdemlenem, mint a hogy előbb állott

a dolog, midőn bátyám csupán jószántából, a jövő jóbulás reményében első szóra nekem ígérte.

— Meg vagyok győződve, hogy úgy beszélsz, mint gondolkozol. Menj tehát bátran, de elővigyázatosan utadon, légy férfiú, légy magyar, légy Apor, de engem se hagyj ki a játékból, s azért a hányszor szükséged lesz öreg bátyádra, — kinek a többi között, még elég erős karja, s még annál is erősebb kastélya van, mellé még egy kevés pénze is, sőt szükség esetében feleszámmal jobbágyai, és fizetett fegyveres szolgálói vannak, — emlékezzél meg rám, mindenkor!

— Köszönöm bátyám . . . vegye hálámat, annyi szivességeiért.

Kezet fogtak.

A következő perczben Brandt uram, egészen utra készülten jött a szobába, s a több napokon át tapasztalt vendégszeretetért köszönetet mondván, elbucszott Apafalváról.

A férfiak ő kegyelmét is a kapuig kikésérék.

VI.

Brandt Máté uram gonosz előérzetek között ügetett az országuton.

Azt gondolta magában : megyen egy da-

rabig a fehérvári uton, míg az apafalvi kastély jól bemarad háta mögött az erdők közé, azután balra fogja lova kantárszárát, becsap a hegyek közé, s nézni fogja merre lehetne leg hamarább a magyarországi határokat elérni.

A határszéli hegyek legalább, az ő vén kopasz homlokaikkal, ily tanácsot látszatának feléje inteni.

Alig volt azonban még a kastélytól néhány száz lépésnyire, midőn egyszerre háta mögött egy sebes vágatva közeledő lovagnak lépteit hallá.

Dávidházi uram jött utána.

— Patvarba — kiálta az érkező — ugyan csak sarkantyuznom kellett lovamat, hogy utolérjem kegyelmedet. . .

Brandt uramat ismét körülvette a szédelés, oly fanyar ize lett előtte mindjárt a tiszta hegyi levegőnek.

S mintegy gépíleg kérdé:

— Hova igyekszik Dávidházi uram, e rossz időben?

— Egyenesen és csak kegyelmed után; azt gondoltam mi kényelmesen lehetne itt utközben tanácskoznunk.

— A mint kegyelmed akarja, de megvallom nagyon számítottam arra, hogy e napot

szabadon, saját dolgaim rendezésére használhatom.

— S hol szándékozott Brandt uram az éjet tölteni?

A bányák főtisztje e kérdésre kissé akadozva felelt. . .

— Fehérvár felé igyekszem, de hiszen meg lennék elégedve, ha estére bevergődhetném Szászvárosra.

— No az épen tisztességes lovaglás egy őszi délutánra.

— Az is meglehet, hogy aztán megpihenek ott egy napra.

— Egy egész nap igen sok volna. Ugy intézné el Brandt uram ott dolgait, hogy onnan holnap estére Fehérvárra érhessen.

— Ha meg kell lenni, nem ellenkezhetem, azonban ha ő nagysága megtudja ott léteimet, tudom megint visszakerget a hegyek közé.

— Azt feleli kegyelmed a fejedelemnek, hogy dolgai akadtak.

— Mindenki, ki hivatalomat ismeri, tudja, hogy nekem a fejedelmi székvárosban semmi különös dolgaim sincsenek.

— E miatt legyen nyugton Brandt uram; majd adunk mi kegyelmednek ott dolgot, csak legyen ereje elvégezni.

— S mi volna az?

— Nem valami könnyü, de nem is felette nehéz. Arra akarjuk kérni Brandt uramat, járulna a fejedelem elibe, s próbálná meg ha Apor Kelemen öcsémet kibékéltethetné ő nagyságával.

— Az ég őrizzen! én szót tegyek egy felkelőért!

— Azoknak van szüksége amnestiára, kik ő nagysága ellen felkeltek, nem pedig kik mellette hiven megmaradtak.

— Ismét lehetlenséget kíván tőlem kegyelmed. Ő nagysága véghetlenül haragszik Apor uramra, s minden társaira, a mint ezt én a directortól hallottam. No hiszen meresztenének szemet tanács uraimék, ha épen én szólnék mellette, midőn a bodoházi dolgokért még magam is a panaszosok közé állottam.

— Azóta sok viz lefolyt a Maroson.

— Mit mondana e hirre a fejedelem sógora Bornemissza Gergely uram, ki az ifjak támadása alkalmával a nyelvét elharapta?

— Értelmetlen dolgokat beszél Brandt uram. Miként mondhatna valamit Bornemissza Gergely uram, ha még a mult nyáron elharapta a nyelvét.

— Tréfára könnyü venni mindent.

— Kegyelmedtől elég lesz egy szó, s Apafi Mihály uram hajlani fog, mert szívében ugy sem haragudhatik. Próbáljon Brandt uram egy kis praktikát, csináljon előbb jó kedvet a fejedelemnek, mondja azt hogy nagyon nyomába van már kegyelmed a rómaiak híres aranybányáinak; az ember soha sem pazarabb az ingyen ajándékokkal, mint midőn pénzre nyílik jó kilátása.

— Mit mondhatnék ezen ifju mentségére?

— Eziránt majd csak magával Apor urammal értekezzék kegyelmed.

— Hol talállok én most rá. . ?

— Előbb segítve lesz e bajon, mint gondolja Brandt uram.

— Nem értem. . .

— Menjünk csak szép lassacskán, itt lesz nyomunkban ő is.

— Hogyan? velem akarna jönni?

— Jobban el sem intézhetnők e dolgot, mintha kegyelmed személyesen vezetné fel őt a palotába, a fejedelem színe elibe.

— Mondhatom ez roszul van kigondolva. Én ha mindent megigérnék is, mint láthassam előre, mi lesz ő nagysága válasza? Ki tudja mi kedvben találjuk, ki tudja mit fognak javasolni hű tanács urai. Még az sem volna

lehetlen, hogy ő nagysága megpillantván mellettem ezen ifjat, ki sem hallgatna minket, hanem nagy haragjában rögtön hivatná fegyveres őreit, s Apor uramat minden ceremonia nélkül bezáratná.

— Az valóban nagy szerencsétlenség volna.

— Könnyebben megtörténhetik mint nem.

— Én csak annyit mondok rá : Ám lássa Brandt uram mint készül el ékes szólásával, mert ha Apor öcsémet a palotából egyenesen a tömlöczbe vinnék, midőn elvinnék tőle fegyvereit, s kikutatnák papirosait, könnyen ott találhatnának irási között néhány levelet a kegyelmedféle közöl.

— Megint e levelekkel gyötör kegyelmed!

— Bizony különös észrevétel, ha tudjuk hogy e levelek nélkül Brandt uram ilyen emberekkel, mint mi vagyunk szóba sem állana.

— Hogy mondhat ilyet Dávidházi uram!

— Nos ha kegyelmed nagyon megütközött e kifejezésen, én sem akarom a szavakat betű értelemben venni.

— Sőt én igen örvendek, ha kegyelmeteknek valamiben szolgálatára lehetek.

— Ez már igen lekötelező beszéd... Azonban ha füleim nem csalnak, lovas ember közelségét hallom.

— Ugy is volt. Dávidházi uramat saját fülei nem igen szokták vala megcsalni, s a következő perczekben, ifjabb Apor Kelemen uram, szellő lábu pej paripáján csakugyan ott termett közöttük.

— Nos, bátyám? — kérdé. — Elegyengette-e már kegyelmed utamat Brandt uram előtt?

— Bizvást adhatod magadat, öcsém ő kegyelme pártfogása alá. Brandt uram épen most fejezte ki örömét, mi kedves dolognak tartja, ha neked akármiben szivességet tehet.

— Köszönöm mindkettőjüknek. . .

— Ezzel Dávidházi uram, kissé visszataroztatta lovát, s engedte hogy a többiek néhány lépéssel előbbre haladjanak. . .

— Öcsém — mondá — én elvégeztem dolgomat — nem marad egyéb hátra mint szerencsét kívánjak többi dolgaitokhoz.

Mintha csak azt mondta volna : átadom a rabot kezedbe.

— A viszonzlátásig, bátyám . . . . üdvözölje otthon nevemben a Petkóczi fiukat, s jól gazdálkodjanak mindnyájan házamban, a nagy semmiben. . . .

VII.

Ismét ketten lovagoltak.

Brandt uram tagjait hideg izzadtság, reszketegség, és rángatózás fogta körül. A dolog, hova tovább, mindig bonyolódattabb kezdé lenni. Felét oda adta volna most megmentett vagyonának, csak tul lehetne a határokon . . . egyszerre oly visszataszító alakban kezdének elméjében kirajzolódni a fejedelmi székvaros rovátkos körfalai.

Látszólag azonban a lovagló társak tökéletesen meg voltak elégedve egymással; az ifju sokkal kiméletesebb volt kifejezéseiben, mint garabonczias nevelője, nyájasan, udvariasan szólitotta az öreget, s mint illet lelkiismerelesen vigyázott arra, hogy lovaglás közben Brandt uramnak mindig a jobb oldal jusson.

El lehet mondani, hogy más egyéb körülmények között ily szeretetre méltó ifjuval mint Apor Kelemen uram, valóságos gyönyörűség lett volna együtt utazni.

Utközben semmi baj sem adta elő magát. . .

Beszélgettek együtt sok szép dolgokról, s úgy vették észre, hogy a közelebbróli megismerkedés mindkettőjüknek csak előnyeit tünteté fel annál jobban.

És, mint előre számították, este hét óra tájban szerencsésen Szászváros alá érkezének.

Az ifju nem is kétkedett, hogy Brandt uram itt e szász községben ne a paphoz, vagy a polgármesterhez térjen be szállásra, annál nagyobb volt tehát csodálkozása, látván hogy érdemes pártfogója miutt akármelyik más közönséges utas egyenesen a városi nagy ronda fogadó felé téríté lovát.

Igy se volt baj.

A szász fogadós látva mi fényes uri vendégek léptetnek udvarára, irtóztató lármát ütött cselédi között, hogy lássák az idegenek minő pompás rend van a háznál, de szinte visszaütődött csodálkoztában, midőn vendégében épen a fejedelmi bányák főtisztjét kelle megismernie.

Ugyanis ez időben Brandt Máté uram legnagyobb tekintély volt a szász nemzet körültekintő polgárai között; gazdagabb volt hét nagyprépostnál, hatalmasabb Dzsingiskánnál.

És most e nagy ember ide száll a vendéglőbe, midőn nincs a városban ház, mely őt nem a legnagyobb szerencséjének tartaná vendégül fogadni, ha mindjárt a tulságos

vendégszeretetet nem is tartozott a szász városok főbb gyengei közé.

Ha előre tudták volna jövetelét : deputacio megyen elibe, a tanács a város főkapuja előtt fogadta volna nagy tisztelettel, s a házat hova szállandott, zászlókkal, és zöldfenyő galyakkal ékesítendették.

— Ah, kegyelmes uram, szólt elsápadva a nagy tisztelettől a fogadós — mily tisztelet ez szegény házamra nézve. . .

— Jól van kocsmáros uram, szives fogadása igen lekötelez. Előbbvaló kérdés az azonban, lesz-e számunkra elég szoba, s kaphatunk-e valami vacsorára valót?

— Minden lesz, kegyelmes uraim. Hány szobát méltóztatnak parancsolni ?

— Három elég lesz. Kettőt magunknak, egyet szolgálóknak.

— Talán jobb lenne — szólt közbe az ifju — ha utközben ne sokat czeremoniáznánk ; nem tudom mért ne férnénk meg ketten egy szobában ?

— Ha kegyelmed megelégszik . . . én csak szerencsémnek tartom.

— Valóban ifju uramnak igaza van — jegyzé meg a fogadós. — Legjobb lesz ha egy szobába férnek meg kegyelmetek, mert nincs is

több az épületben. Ez az egy is csak úgy van, ha előbb feleségemet, és gyermekimet a padlásra költöztetem.

— Mért kérdezte hát hogy hány szoba kell? . . .

— Mi fogadósok mindenben ahhoz akarjuk magunkat alkalmazni, mit vendégeink parancsolnak.

— Lesz-e oda künn gond lovainkra? . .

— Tejbe, vajba fűrösztjük egész éjszaka.

— No az nagyon jól lesz.

Negyedóra alatt rendén volt minden. Kegyelmes uraimék felvezettetének egy nagy szobába, mely az épület emeletének homlok-részét foglalá el. A butorok nagy része ki volt hordva. Balról üres nyoszolya állott, jobbról a földön szalmazsák. Az ajtó közelében egy ki nem mozdítható gép, tudniillik a mangorló terpeszke, a kemence mellett pedig egy öblös kilencz akós hordó, tele savanyított káposztával, melynek felette fél mázsa nehézségű kövek sulyoskodának.

— Nincs valami füstölni valójok? — kérde Brandt uram, midőn a szobába lépett, s orra a különemű szerencsétlen illatokkal közelebbi ismeretségbe jutott.

— Mindjárt szolgálunk kegyelmes uram.

A kocsmáros kiment, s nem sokára egy épen oly jó husban levő, mint szemérmes és pirulékony vászonceléd jött be, kezében a tüzes vaslapáttal, melyre egy csészéből folyvást valami eczetfélét csorogtatott. Felséges, és igen egészséges füstölőszer, csakhogy szokni kell előbb hozzá.

Ezalatt a városban villám gyorsasággal ment szét a hire, mi nevezetes vendég érkezett Szászváros kiváltságos falai közé.

Látogató látogatót ért, de ő kegyelme senkit sem bocsátott magas színe elibe. A kocsmárosnak ki volt adva, hogy mindenkit utasítson vissza, mondja: hogy rosszul érzi magát Brandt uram, és épen nincs oly állapotban, hogy tisztelgőket elfogadhasson.

A hirre hogy a fejedelmi bányák főtisztje betegen fekszik a fogadóban, a helybeli orvosok érvágókkal, és foghuzókkal felfegyverezve, egész testületben jövének szolgálatukat ajánlani; azonban tisztelettel visszaküldettek az ajtóból . . . ilyen formán jártak tiszteletes pap uraimék is, kik a beteg számára a lelki vigasztalás balzsamos kelyhét akarták volna feltárni.

— Lesz e valami a vacsorából, kocsmáros uram?

— Csak azt várom . . . mit méltóztatnak parancsolni.

— Mit lehetne hamarjában elkészíteni. . ?

— A mit csak szeme szája megkiván kegyelmeiteknek. . .

Brandt uram a választást ifju vendégére bizta.

— Csak tessék uram — felele ez — én egyedül kegyelmedre bizom magamat.

— Ha így van — folytatá némi gondolkozás után Brandt uram — talán jó lenne egy kis sonka . . . kappanpecsenye, paprikás csirke, vagy töltött galamb.

— Ah istenem — kiálta fel el nem zavarodva a kocsmáros — mi szerencsétlen vagyok! Mind ezen ételek tegnap voltak a vendégek számára készítve, de bizony elfogyott minden, mert úgy jár most hála istennek a vendég mint a sáska. . . Hanem ha méltóztatnának rám bizni, olyan csinos kis vacsorát tálaltatok, hogy polgármester uram nevenapján sincs külömb.

— Ez lesz a legjobb. . .

Ugy történt minden mint mondva volt.

Az iménti szolgálóleányzó gyöngéd szemérmességében még jobban elpirulva bejött asztalt teríteni. Azaz : két kis deszkát tett a

káposztás hordóra, s beterítette valami ágytakaró félével. Ugy megtette e hordó is a szolgálatot, mintha mahagoni asztal lett volna az abrosz alatt . . a mellett a felömlengő illattól, mintha minden étel diszesen, és uri módon káposztával lett volna körülrakva.

Tálaltak. . .

— Miféle rettenetes dolgok ezek? — kérde elrémülten Brandt uram, ki a szász városok rendes konyhájától régóta el volt szokva. . .

— Méltóztassék csak kérem hozzálatni, nem olyan rossz az mint a milyennek látszik... Édes káposzta! . . most októberben! valóságos ritkaság . . . aztán ez a retek, mily kerek, mily fekete . . . mily édes, meglehetne enni alma helyett . . és ez a sült tök . . sárga mint az arany, s olyan parázs hogy jobb a gesztenyénél.

Az ifju nem volt finnyás, Brandt uram még annyira sem, de egyiköjöknek sem volt bátorsága hozzá nyulni.

— Talán kaphatnánk egy kis lépes mézet?

— Bizony evvel az egygyel nem szolgálhatunk, hanem ha tetszenék, átküldök a zsidóhoz egy kis jó érett turóért.

— Köszönjük, nem élünk vele. . . Inkább valami gyümölcsöt adjon. . .

— A mi almánk volt, eczetet csináltunk belőle.

— Bort se kapunk? . .

— Hogy tarthatnék ily drága portékát, hat hétben sem látunk egy szálló vendéget.

— Épen most mondta, úgy járt a vendég, mint a sáska.

— Ugy volt itt mindig. Hanem ma reggel óta mintha ketté vágták volna, még a varju se károg a kazal tetején.

— Más szóval azt akarja mondani kocsmáros uram, hogy vége a vacsorának, kinek nem tetszett, mit isten e napra adott, tessék korgó hassal lefeküdni.

— Sőt ellenkezőképen, én csak azért vagyok itt, hogyha netán még eszébe jutna ő kegyelmes uraiméknak valamiféle drága jó eleddel, kiteremtsem még a föld alól is.

— Hozasson be legalább egy pohár tejet.

— Bizony tejjel nem szolgálhatok. Oda adtam a gyermekeknek, mert míg a templomba jártunk a czirmos macska leszedte a sűrűit. . . Hanem hogyha gusztusa jönne kegyelmeteknek egy tál olajos káposztára, az leghamarabb megeshetnék. Nagyon finom lenmagolajunk van; itthon szemem előtt hidegen ütötték a cigányok.

A vendégek az olajos káposztának is megadták a kellő tiszteletet, de mégis azt hitték ne igen bolygatnák meg most éjszakára azt a hordót, mert bizony az illatja által úgy sem sokat javulna a szoba levegője.

Végre kifogytak mindenből, nem maradt egyéb hátra mint lefeküdni, ha bár vacsora nélkül oly keletlen ize van is a párnáknak.

Brandt uram számára a nyöszörgős nyoszolyában komponáltak össze valami fekhelyet, az ifjunak a szoba tulsó szegletein a szalmazsákra.

A kocsmáros mindenre személyesen felügyelt, mint ily rendes házhoz illett, mint az övé . . . és mint szolgálatra termett ügyes férfit, segítségére volt vendégeinek még a levetkezésben is.

Végzetre pedig tiszta szivből jó éjszakát kívánt, elfujta a mécs lángját, s a tüzes hamvat megnedvesített ujjai közt nagy perczegősen összenyomogatta.

Igy következék be ő kegyelmökre nézve e napon az éj nyugodalma.

Az éj pedig komor, és kietlen vala, hasonlított ahhoz, melyről a zsoltárok könyvében írva van: És lemene a nap, s lőn végső sötét-

ség, és a vadállatok előjövének oduikból, ke-
resvén az Úrtól az ő eledelőket a pusztában.
A mint hogy a nyugalom beálltával a man-
gorló alatt fészket vert egérbirodalom por-
tyázó csapatait minden irányban kiküldé; más
apróbb állatok mozgalmairól nem is tartván
szükségesnek bővebben értekezni.

Azonban e viszontagság-teljes nap ese-
ményszálai még e késő órában sem akarának
ketté szakadni.

Fél órát sem töltöttek el vendégeink her-
cegileg pompás ágyaikban, midőn a kocsmá-
ros még egyszer bekopogtatott. . .

— Nos — kérdé ingerülten a bányák fő-
tisztje. — Mi van még hátra?

— Engedelmet kérek, kegyelmes uraimtól,
valami uriforma ember van itt, ki erőnek ere-
jével beszélni akar Brandt urammal.

— Kergesse pokolba. . .

— Bajos lesz ezt neki megmondani. Azt
mondja, hadnagy a fejedelmi hadakból.

— Hadnagy, nem hadnagy; már megmon-
dottam, hogy beteg vagyok.

— Eleget mondtam én ezt neki, de sehogy
sem akar tágitani. Azt mondta, csak úgy
mondjam kegyelmes uramnak Keserü Mihály
uram van itt, bizony beereszti.

— Nem ismerek ily nevü embert; mondja hogy már alszom.

Az ifjunak azonban egyéb se kellett mint hogy e nevet hallja: Keserü Mihály. . . rögtön közbe szóla :

— Mért nem bocsátja be Brandt uram ezt az embert?

— Hogy bocsássam be, ha alszom? — felelt mérgesen az öreg, s megfordulván paplana alatt, dühöset rugott az ágy láb deszkájára. — Az embernek egy perczre sem lehet nyugalma! . . . de csak lóduljon kocsmáros uram, s mondja meg hadnagy uramnak, olyan erősen alszom, hogy fel se tudott kelteni.

— Megmondhatom ha parancsolja, kegyelmes uram, de nem tudom mint hiszi el Keserü Mihály uram, mert idáig kísért ő kegyelme a küszöbig, az ajtót pedig nyitva felejtettem.

Most már a jámborlelkü bányatiszt kijött minden türelméből.

Mit soha életében nem tett, elkezdett káromkodni, átkozódni, és összeszidta a hány ostoba gazember kocsmáros van a földkerekségén.

A követelt audientiát azonban többé meg nem tagadhatta. . .

A kocsmáros tehát mig így a szép titulusokat egyik fülén be, a másikon kieresztette, hosszú csiholás után tüzet élesztett, s a mécszet újra meggyújtotta. . .

Aztán kiszólt a pítvar ajtóba a sötétbe, s mondá. . .

— Tessék besétálni hadnagy uramnak.

A kinek pedig e megelőző szavak mondatok vala legkevésbé sem lehetne meglegedve, ily hideg fogadtatással. Tiszti rangja, bokros érdemei, több tekintetet érdemlettek volna, mint sem hogy egy ilyen kétséges kegyelmes ur, ki tulajdonképen csak nemzetes uram volna, így bánják vele. . .

Azonban ő vitézlőségének csakhamar eloszlának kételyei.

Csak körül kellett néznie a szobában, s mindjárt megértette hányat ütött az óra, azonnal világos lón előtte, mitől lett Brandt uram egyszerre oly veszedelmes beteg, hogy úgy aludott bele, hogy fel se lehetett költeni...

Meg sem álmodta, hogy a bányák tisztjét ne egyedül találja. . .

Köszönni még csak köszönt, midőn belépett, de aztán nagy zavarában azt sem tudta jobbra lépjen-e vagy balra. Állott egy helyben, jobban mondva tétovázott.

Különben pedig ő kegyelme csak olyan ember volt mint a többi hadnagy . . . alacson termetű, köpczös, hizékony, és hasban igen bőséges szabásu . . . főismertető jele volt arca ripacsossága : nagyon megverte hadnagy uramat a ragya még élte kora tavaszában, s olyan lyukacsos lett a képe mint a telek, honnan a fazekasok földet hordanak.

Képzelné sem lehetett volna jobb vizet Apor uram malmára, mint e véletlen találkozás; ha ügyesen viseli magát legszebb módon juthat újabb titokra.

Legelőször is tehát arra volt szüksége, hogy ezen ember bizodalját megnyerje, s erre nézve birt is némi módokkal.

— Ismer engemet? kérdé sokat jelentőleg a hadnagytól.

— Azt hiszem, Apor Kelemen uramhoz van szerencsém.

— Én vagyok. Isten hozta Keserü Mihály uramat. Nos, mit néz rám oly kételkedőleg? Mindjárt hallani fogja kegyelmed Brandt uramtól, hogy előttem nem szükséges titkolóznia, mert én mindenbe be vagyok avatva.

— Nem értem ifju uramat.

— Csak annyit mondok előre : nem mind

arany a mi fénylik, de az aranyat sem lehet egy tekintetre megismerni, ha valaki előbb pajkosságból feketére festette.

— Még annál inkább nem értem : nagyon tudós módra beszél ifju uram, bizony beillenék enyedi professornak.

— Egy szó mint száz, ugy tudja meg kegyelmed, hogy én is azon szövetségbe vagyok, hova Brandt uram, és kegyelmed is tartoznak. Nos? nem igaz-e Brandt uram?

— Ugy van uram — felelt az öreg az ágyból.

Keserü Mihály uram szörnyen meresztgeté szemeit.

— Többet mondok — folytatá az ifju. — Mi engem illet, eddig is jól voltam lakva Apafi Mihály uram kormányával, de mit mondjak még az ilyen fejedelenre, ki csupa politikából az én szépséges menyasszonyomat Kornis Évike hugomat csak azért akarja Kamuti Lázár uramnak oda ajándékozni, mert ezen ember a minap Béli Pál pártját oly csufosan odahagyta.

A hadnagy még nem volt megingatva.

— Kegyelmed még most sem hisz szavaimnak? ugy meg kell mondanom, hogy én vagyok az egész szövetség iródeákja : az irá-

sok nálam állnak, elrejtve kastélyom falai között. Tegnap is átadott Brandt uram egy pár ily levelet.

Ezzel az ifju ki vön zsebéből egy levelet, s a hadnagy szemei elibe tartá.

Volt pedig e levél tartalma következő :

„Alóírt ezennel elismerem, hogy ő nagysága Béldi Pál uram kegyes meghagyásából Brandt Máté uram ő kegyelmétől két ezer forintot azon feltétellel átvettem, hogy e summát, N. és N. uraiméknak Egerfalván kezökbe szolgáltatassam : Keserü Mihály.“

Most már hadnagy uramnak, akart nem akart, hinnie kellett. Az ifju még egyszer hivatkozott Brandt uram bizonyosságára, s aztán megvolt a békesség, az uj czimborák egész lelkesedéssel kezét szoritának.

— Tudja-e Apor uram — kérdé a hadnagy, mintegy utolsó próbául — kit kell ezen N. és N. uraimék alatt érteni.

— Szép volna ha még azt se tudnám! Nopcsa Gergely, és Nadányi Miklós.

E percztől fogva a hadnagy közlékenyebb volt.

Sokat maga Apor uram sem tudakolózott. Elég volt annyit megtudni, hogy itt nem kevesebbről van a szó, mint hogy Egerfalván

tábor gyűljön össze, hogy aztán bizonyos adandó alkalommal Apafi Mihály uramat elfoghassák.

VIII.

Délelőtti tizenegy óra volt.

Fehérvárott a fejedelmi palotában a hivatalos órák alatt nagy sürgés forgás volt; tiz postaszolga várakozott az őrszobákban, hogy a mint elkészül egy levél, azonnal vigyék az ország külön helyeire.

A fejedelem a legbensőbb kabinetben ült, s dolgozott, közvetlenül mellette egy más szobában Teleki Mihály merült az acták közé, azontul pedig egy hosszas keskeny teremben a fejedelmi kancellarián tizenkét felesküdtöt íródeák perczegteté a tollat. Munka, s szorgalom látszott mindenfelől, mint illet, hol az ország ügyei intéztetnek.

Tanács uraimék jöttek mentek. Kinek a kancellarián volt valami végezni valója, ki Teleki Mihály urammal akart beszélni, kinek végre ő nagyságánál volt kihallgattatása.

E perczben éppen Kamuti Boldizsár, director uramat bocsátották audientiára. Ő kegyelme az este érkezett, s már ment a fejede-

lemhez eldicsekedni, mi szerencsével ütött ki fia részére Apafalván a leánynézés. Azután áttérve hivatalos dolgaira, keserü panaszokra fakadott, mi gonosz életü fiatal ember ez az AporKelemen, s mily veszedelmes az az országnak, ha ily nyilvános törvényszegők annyi késedelem után sem vonatnak a büntető igazság elibe. Béldi Pálnak se nevekednék pártja ily hatalmasan, ha nem tapasztaltatnék az országban, hogy annyi lázadó és felkelő szabadon, s kevélyen azt teszi, a mi neki tetszik. Az elégedetlenek ő nagysága illetén kegyességét, elég vakmerően elpalástolt gyengeségnek merészlik elnevezni.

Apafi Mihály uram azonban még mindig halogatni akarta volna a komolyabb föllépést az ifjak ellen.

Ellenben a director soha se volt sürgetőbb mint ma.

Ily körülmények között érkezett Brandt Máté uram az ifjuval együtt, kit pártfogása alá vett, a fehérvári palotába.

Az ajtónállók az érkezettét azonnal bejelentették Teleki Mihálynak, ez a fejedelemnek.

És ő nagysága rendkívül megörvendezni látszaték e látogatásra. Alig várta, hogy lássa

e legkedvesebb emberét, ki öreg napjai daczára feláldozza saját kényelmeit, éjjel nappal abba fárad, mint lehetne a rómaiak által művelt egykor oly gazdag aranybányákat ismét feltalálni, hogy azok kincseit az ország szükségeire kiaknázhathatnák.

Hogy tehát minél előbb lerázhassa nyakáról az unalmas directort, ki minden irgalom nélkül tömegestől idézgette fel az Adprobaták, és Compillaták legrejtvényesebb artikulusait, aláírta az elibe tett kész rendeletet, melyben ifjabb Apor Kelemen uram elfogattatása, s az országgyűlés elibe hurczoltatása elrendeltetett.

Director uram hetedik égben érzé magát.

S nehogy még valamiképen vissza találja kérni a fejedelem az aláírott rendelvényt, oly sietséggel vön bucsut, mint csak az illedék szabályai megengedék.

Brandt Máté uram látván, hogy nyitva van előtte az ut a fejedelemhez, csak röviden üdvözlé a directort, kivel az ajtóban találkozott s bement a legbensőbb szobába.

Director uram ragyogó arczczal jött ki a nagy kancellariára, úgy állott ott a hosszú keskeny terem végében, mint midőn komor éj után a láthatár szélén fel kél a nap!

És elővette hona alól a papirtekercset, melyet a fejedelem aláírt, melyen a betűk még alig száradtak fel . . . s egy perczre gondolkozni látszék, miként lehetne ő nagysága e legkegyesebb akaratának a lehető legrövidebb uton fogamatot szerezni.

Egyszerre félre talál pillantani, s ott látja Apor Kelemen uramat, egy ablak-bemélyedésben állani, a mint ott békességben várta, mi eredménye lesz Brandt uram esedezéseinnek. . .

— Mit kell látnom! — kiálta fel director uram disztelen kaczaj között. — Te itt? szépséges öcsém? . . Patvar üsse dolgot, mi jól el tudod találni, mikor van az embernek veled dolga. . .

— Jó reggelt kívánok legdrágább úram bátyámnak — felelt az ifju, meghajtá magát, s összeüti bokáját, hogy sarkantyuja olyat pengett, mint midőn egyet üt az óra. — Tetszik velem valamit parancsolni? Nem érhet nagyobb szerencse, mintha hazám legbölcsebb törvénytudójának valamiben szolgálatára lehetek.

— Csak annyit mondok szép szavaidra : soha jobb időben nem jöhettél volna ide. A többit majd írásból olvasom fel. . . Mindenek-

előtt azonban (ezt körülnézve a teremben, egy szolgálóhoz intézé) menjen valaki le az őr-szobába, s mondja meg ott nevemben : hogy a szolgálattelvő hadnagy néhány legénynyel azonnal jöjjön fel ide.

A kihez e szavak intézve voltak, mint készköteles szolgálóhoz illett, vakon rohant ki az ajtón, s lefelé a lépcsőkön, mialatt ifjabb Apor Kelemen uramnak ideje maradt fontolóra venni, mi dolog lehet az olyan papiroson írva, melyet hogy előbb elolvashassanak, szükséges reá az őr-szobákból egy hadnagy, s néhány legény is.

Bizony sürgetősnek mutatkozott, hogy Brandt uram onnan belülről minél előbb megtérne az amnestiával.

Azonban épen is csak az volt a baj, hogy Brandt uram nagyon is hamar kijött a kabinetből.

Tudniillik Apafi Mihály uram, ki nem is képzelt egyebet, mint hogy a bányák tisztje érczköveket jött mutatni, melyen oly vastagon fog feküdni a termésarany, mint a kenyeren az irosvaj, midőn meghallotta, mi idétlen esedezés miatt hagyta oda Brandt uram a bányákat és érczuzókat, oly dühösségbe jött, hogy a szegény öreget, a szó szoros ér-

telmében, saját nagyságos kezeivel kilökte a szobából.

A dolog bonyolodattabb kezde lenni, mint az ifju egyelőre képzelte. Egyáltalában nem esett volna inyére, ha így, csupán udvari ármányok következtében szabadságát bár mi kis időre elvesztené. Ilynemü véletlen az egész vállalatnak a legszomorubb kimenetét okozná . . . az egészből csak a director számára készülne bő szüret, kinek ugy is régen viszket a marka, hogy az unalmas időkben senkinek, nótán fejét le nem üttetheté, sem jószágát el nem konfiskáltathatá.

És nézett jobbra balra, mi módon találhatna utat szabadulásra.

Kamuti uram pedig megpillantván a bányaák főtisztjét, oda lépett szive barátjához, s elmondá a legfrisebb ujságot . . . hogy még csak fél perczet várjon, s látni fogja mint kísérik mindjárt a hüvösre mindkettőjük legהללוosabb ellenségét. . .

Ugy elvult telve a director e győzelme feletti örömében, hogy észre sem vette mi halálhírt mondott ezzel Brandt uram részére... És forgatá véréhes szemeit.

A következő pillanatban már behallatszott kívülről mint jöttek fel a lépcsőkön a nehéz

fegyverzetü palotaőrök . . . kardjok csörgött a kövezeten rohamszerű lépteik robogásba hozzák a vén épületet.

Ily helyzetében az ifju arra határozta magát, történjék bár mi, de magát ugyan védtelenül elhurczoltatni nem engedi. És kezét kardja markolatára téve, oda vonta magát a terem egyik szegletébe hogy ott, ha kell utolsó csep véréig védelmezze magát.

Az ajtó feltárult. . . A hadnagy belépett, utána fenyegető tekintetökkel a fegyveresek, kiknek arcvonásiból világosan látszott mily önérzet lakik bennök, s hogy mindnyájan tudják, hogy azért vannak itt, hogy a megsértett törvényeknek, fegyverök által tekintélyt szerezzenek.

Azonban a különös véletlen ugy hozta magával, hogy a szolga, kit a director a fegyveresekért küldé, a többi szolgálatban levő hadnagyok közül épen Keserü Mihály uramat találta beszólítani.

A director látva, hogy most már bátorsággal teheti ott, mit tenni akart . . . előrelépett, s jobbjával az ifjura mutatva parancsoló hangon mondá. . .

— Itt van! ezen vakmerő itt, országunk háborítója! . . El vele a legkeményebb bör-

tönbe. . . Fejével kezeskedik érte a palota tömlöcztartója.

A hadnagynak, már belépésekor kápráztak szemei, olyan ismerős forma arcot látott maga előtt. De mily rémület szállhatá meg egyszerre lelkét, midőn közelebb lépve, az ifjuban, kit elhurczolnia kellett, épen Apor Kelemen uramat kelle megismernie, kivel a mult éjjel Szászvároson, a vendéglőben Brandt uram társaságában oly különös körülmények között találkozott.

Nem is gondolhatott egyebet, minthogy minden fel van fedezve. S ha ma ezeket fogadják el, holnap ő rá jön a sor. Oda pillantott titkon Brandt uramra, de annak arcza halványabb volt a sirból felkelőénél.

Hadnagy uramnak ajkai körül visszás redők huzodának össze, mint midőn valaki olyanba harap, minek nem szereti az ízét.

A director meg nem foghatván e késedelem okát, megujtá parancsát. . .

— El vele, ha mondom . . . el szemeink elől.

Mit csináljon most Keserü Mihály uram, ez árvaságában? Szétnézett a szobában, de csak azt látta, mi ohajtva várják a jelenlevők hogy kezdene már vitézlő uram a dologhoz, s

adná jelet bátorságának, és hűségének, mint hivatala, s tiszti rangja megkívánja.

— Apor uram — szolt igen kedvetlenül — a fejedelem nevében, adja át kardját kegyelmed. . .

— Csak rajta felelt az ifju, kirántván kardját, s a fénylő damaszkkal a támadók felé suhintott. . . Ám próbálja meg, s vegye el tőlem, ha birja, kinek szüksége lesz rá.

Tompa moraj futotta át a teremet. Az íródeákok felhagyva a perczegtetéssel, a tollat fülök mögé tűzék, s felkelvén székeikről összecsoportosodának, mint remegő nyáj, ha vihar közelegettét érzi. Kezdet óta nem hallatszott soha, hogy valaki itt a palota belsejében ellene szegüljön a fejedelem parancsolatának, s egy maga csatát merjen kezdeni az összes haderővel.

— Rajta legények — kiálta tajtékozó dühösséggel a director. — Nem kell kimélni, ha elleneszegül a törvény végrehajtóinak. Darabról darabra kell vágni, ha másként nem lehet. . . Én mondom ezt, a director . . . én vagyok érte felelős, mit parancsolok.

A csata megkezdődék. . .

Előre a hadnagy lépett . . . s a kardok heves beszélgetésbe kezdének.

E közben a zaj, kiabálás, és csapkolózás behallatszott a legbensőbb szobákba.

Apafi Mihály uram réműlve ugrott fel párnás karszékéből, hol dolog közben egy kicsit elszundikált, s mindjárt valami támadásra gondolva, lekapta kardját a fogasról, s rohant kifelé. . .

A szomszéd szobában azonban csak Teleki Mihály uramat találja, ki mindjárt a hevesebb szóváltás kezdetekor figyelmetessé tétetvén, kissé megnyitá a nagy terembe vezető ajtót, s titokban tanuja akart lenni a jelenetnek.

És meglátván a fejedelmet, intett kezével, s kéré ő nagyságát lenne nyugodtan, s inkább figyelne ő is, mi lesz e dologból.

Ezalatt odakün minéltovább, keményebben foly a csata.

A fegyveresek neki bőszerűlve ismétlik rohamaikat, de látva vezérök késedelmeskedéseit, a lankadtság rájuk is átszállott. Háromszor, négyszer is megujíták rohamukat, de midőn Keserű Mihály uramnak az itju felé kellett volna vágni, mintha megsibbadtak volna izmai karjaiban. . .

Olyanformán forgott a kard hadnagy uram kezében, mint midőn quardian atyám

uram a templomban, a szentelt vízzel a népet belocsolja. . .

Ugyanis verekedés közben sikerült az ifjunak, részint jelek, részint félig érthető szavakkal a hadnagynak értésére adni, hogy ha most őt itt elfogják, minden még annál rosszabb fordulatot veend, ha majd a director emberei zsebeit kikutatván, Keserü Mihály uramnak tegnap felolvasott levelét is ott találándják.

E hir végképen elhatározó volt vitézlő hadnagy uramra nézve. E percztől fogva nem bánta bármiként ordított Kamuti Boldizsár uram . . . füle mellett ereszté el mint morogtak az íródeákok, mondván : hogy ez bizony igen selejtesnemü gyávaság, ha öten egygyel nem birnak.

Csak azt kereste miként találhatna egy jó alkalmat, melyben szinből megfuthatna, hogy aztán az ifju, ha csak egy perczre is szabadon érezvén magát, nála levő iratait belevethetné valahol a kandaló tűzébe.

A bányák főtisztje, kinek még leginkább feküdt bőrében az ifju sorsa, mindenkép esenkedett a directornak, ne tenné mészárszékké ő nagysága palotáját, s ne bánnék az ország egyik főnemesével ugy mint közönséges go-

nosztevővel . . . a director azonban sem látott, sem hallott; inkább azt hitte, hogy Brandt uram attól fél, nehogy mindnyájok legnagyobb ellensége kiszabaduljon, s a városba menekülhessen, hol rokoninál s bajtársinál biztos menhelyre, és védelemre találhatna.

Végre megjött a kedvező pillanat, melyben Keserü Mihály uramnak ürügye akadt megfutamodhatni. . . Tudniillik az ifju a harcz hevében mindinkább dühbe jövén, miután kettőt a szolgák közül megsebesített, egyszerre elhagyá védhelyét . . . a megtámadottból támadó lón, s az első suhintásra kicsapta a kardot hadnagy uram kezéből.

Nosza, Keserü Mihály uramnak se kellett egyéb . . . hirtelen hátat fordított a csatamezőnek, s hogy a többieket is elrémitse : irgalmas istent kiáltva, hanyathomlok rohant az ajtó felé, merről bejött, feldöntvén és legázolván emberei közül azokat, kik még állottak s a harczot netán becsülettel akarták volna végbe vinni.

Azonban a vezér megfutamodására a gyalázat utól érte a többieket is, futottak merre szemök világa vezérlé, mit sem gondolva az ocsárló szavakkal, midőn még az iródeákok is

pokolba kívánták az ily gyávákat, ha bár ezen időben épen is csak olyan ember vete-medett penna munkára, kiben nem volt elég sziv kardviselésre.

Tizenöt másodperc alatt tiszta lett a szoba a fegyveresektől, kiket az ifju az ajtóig üzött. Senkise hitte e perczen, hogy a dolog emberhalál nélkül végződhetnék.

Azonban a főkijárási küszöbénél az ifju hirtelen megállott, mintha valami eszébe jutott volna. Becsapta a tárva hagyatott ajtót, hogy zengett belé az épület, s a zárban a kulcsot megforditá.

Aztán visszafordult, kardját csapásra késszen magasra emelé, széttekintett, mintha azt nézné, ki maradt még itt ép bőrrel.

Bezzeg firkálnok uraiméknak is csak most lett egyszerre szűk a kancellaria tereme, mely különben legnagyobb volt az országban. És nem is sokat kételkedvén, a mint látták hogy az első közölök, ki legközelebb volt a benső lakosztályokba vezető ajtóhoz, azon szépen besuhan, a többiek is vesd el magad, eszök nélkül iramodának utána, behordván magokkal Kamuti Boldizsár uramat is, egyetemben a bányák főtisztjével.

Ilyen jelenetnek valának tanui ő nagy-

sága, a fejedelem, s az ő hű főtanácsosa, világhírű kancellárja, ő kegyelme nagy Teleki Mihály uram.

És bár mi véleménynyel valának is eddig az ifju iránt, el kellett ismerniök, hogy mit épen szemeikkel láttak, igen tisztességes dolog vala.

A fejedelem eltelve kellemes érzetekkel a nagy terembe lépett, utána a kancellár, ki maga után az ajtót keményen becsapta, jeleül annak, hogy a kik oda bemenekedtek, csak tessék addig oda bent maradni, míg ő nagysága az ifju hőssel dolgát végzi.

— Ime nagyságos uram, szólt most Teleki Mihály. — Ilyen szép erő, ennyi bátorság, és vitézség fekszik elhanyagolva, és parlagon országunkban, holott milyen hasznát lehetne ennek venni magyar nemzetünk érdekében, ha Kamuti Boldizsár uram az ő sületlen paragraphusaival Erdély leglelkesebb ifjait tölünk el nem riasztaná.

A fejedelem helybehagyólag intett, s az ifjat közelebb hívá.

— Ember vagy a talpadon öcsém — szólt Apafi az ő mély, és érczes hangjával, melyre az ablak üvegei is megrezegtek. — Akár mit mondjanak tanács uraimék e tetedre, annyi

oizonyos, hogy e nyulháziakat csinosan kite-remtetted a szobából . . . egy hadnagy, négy fegyveres, két korhadt tanácsos, és tizenkét czérnalábu tollrágó. . .

Az ifju mélyen hajtá meg magát fejedelme előtt, s kardját egy székre veté, mely hozzá legközelebb volt.

— Azonban szólj — folytató a fejedelem. — Mi kereseted akadt itt a palotában, ha tudtad hogy törvénybe voltál idézve, s a határnapot elmulasztottad.

— Egyedül csak azért jöttem — felelt kissé elpirulva az ifju — hogy karom szolgálatát nagyságod javára felajánljam. Nehéz idők járnak, kívül háboru, belül támadás, s én azt gondoltam elég büntetés volt már reám nézve, fiatakori buzgoságomért az, hogy a nyár óta mint bujdosó, és számkivetett tétlenül, és munka nélkül kellett a legszebb napokat elpazarolnom.

— Jól beszéltél öcsém. Mindnyájan tudjátok, hogy fejedelmetek nem haragszik azon kis tréfaért oly nagyon, mint Kamuti Boldizsár uram az országgal elhítenni akarná.

Ekkor aztán közbeszólt Teleki Mihály uram is, ki mint prokurator, mindég résen állott, ha Apafi Mihály uram elérzékenyedé-

sében inkább úgy fejezé ki magát, mint öreg, őszinte becsületes magyar ember, sem mint fejedelem, kinek szavait mindenkor előbb kissé megkellett volna válogatnia. . .

— Hallodtad öcsém — szólt — mint itél ő nagysága. És ha aláírta is ellenedben, Kamuti uram tanácsára az elfogató rendeletet, az csak azért történt, hogy egyszer lenne már vége e dolognak, s ha mi bajod e perből következne, essél át rajta minél előbb, s aztán foglald el itt közöttünk helyedet, mely téged mint Erdély egyik főnemesét, s mint ifjabb Apor Kelemen uramat megillet.

A fejedelem mindent helybehagyott. Még meg is dicsérte hű kancellárját, ki ura gondolatit ily szépen tudta ékes szavaival tolmácsolni; jutott a szép szóból Brandt uram részére is valami, ki bár megsértette ez ifju által, félrevetve minden személyes boszuérzetet, maga jött e derék ifjat fejedelme újabbi kegyeibe beajánlani. . .

Félóra mulva Apor Kelemen uramnak kezében volt az amnestia.

A director pedig dult ful; estig minden ismerősét meglátogatta, és égre földre esküdött, hogy öt perczig se marad tovább hivatalában.

Azonban mégis csak megmaradt.

IX.

Veszedeelmes zimankós idő csavargott Hidfalva felett, a vidéket sűrű és zörejtelen eső öntözté, majd hajbakapó éjszakai szél következett, a hó nagy pelyhekben hullott alá . . . a falu utcáján a sár térdig ért. •

Épen ily zordonság illet legjobban vitézlő Páltelki uram eldult lelkéhez . . . háborgott és hánykodott mint az Olt legöregebb ága, ha fő ellenségét a telet közelegni látta.

Az utóbbi bus történetek után alig lehet a szegény öreg emberre ráismerni, arczára eddig nem látott redők kezdék tanyájokat felütni, nem sok hija volt, hogy hasacsakájának gömbölyüségén is csappanás történjék.

Igy találjuk őt ismét éjnek idején, viharnak közepette, nem ugyan mintha kódorgó siri lovag lett volna belőle, hanem inkább mint szokása volt, hogy lefekvés előtt körüljárja házát, telkét, belső gazdaságához tartozó mellék épületeit; de ezt is csak azért teszi, mert már harmincz év óta soha se mulasztotta el, de aztán nem is érte veszedelem házát, sem valami nagyobb kár a cselédek gondatlansága miatt.

És midőn így e szétroncsolt időben kalan-

doznék, lelkét folyvást tépdelé a nagy boszúság azok miatt, mit leánya, és Morócziné asszonyom a mult alkalommal ellenében elkövetni vakmerősködének.

Tulajdonképen pedig az fájt leginkább a jó öregnek, hogy még mindeddig nem akadt valami kedvező alkalma, melyben leányának, s megugrasztott csábitójának szivéből megbocsáthatott volna.

De ha lett volna is alkalma, az ellen mint legfőbb akadály, ott állott érdemes szomszédja : vitézlő Péterlaki uram, ki ha lehető volna, csupa vetélykedésből még nálánál is eldultabb lelkü zordon férfiu akart volna lenni.

Egyik öreg sem akart első lenni abban, hogy szive megengeszteltségét elárulja. Ily nemü ellágyulás a szomszédházban keserü gunyszavakat huzott volna maga után. Azt mondták volna rá. Látszik hogy nincs benne igazi nagyuri büszkeség, és konok állhatatosság, különben jobban érze né gyalázatát, s nem bocsátana meg oly könnyedén az első szóra.

Igaz, hogy a gunyolódó fél három nap mulva maga is követte volna a keresztényi példát, de csak első nem akart volna ebben egyik sem lenni.

Morócziné asszonyom még mindig azon

háznál lakott, hol történetesen akkor volt szállva, midőn Lakatos Beniamin uramnak utóbbi buzgalma a reformata vallás ügyében oly balul ütött ki. Többé nem küldött át a másik szomszéd, hogy a szokásos három nap eltelte után az annyira szívesen látott vendéghölgyet átköltöztesse. De még a háznál is hol épen lakott, egészen elkülönzé magát a család többi tagjaitól. Lejött a földszintre lakni, maga mellé vevé a két leánykát Rózsát és Erzsikét, jobban mondva Petkócziné ifjasszonyomékat, s úgy éltek csendesen, hal-kan, és jámborul. Három kis özvegnőcske, kik közül az első csak türte a penitenciás napokat, míg a két utóbbi a vigasztalást csak könyeik hullatásában kereshették.

De lássuk innen az utcza ajtóból, hol a küszöb felett mégis csak akadt egy kis szaraz helyecske, mi történik tovább érdemes Páltelki urammal.

Ő kegyelme épen bevégzé körjáratát . . . mindent rendben talált, s a nagy sárban csizmáját se veszté el valamelyik kátyuban.

Egyszerre csak nem messze tőle a falu utcájának közepe felől néhány közelgő lovasnak lépteit hallja, a mint azok a sártengerben előre lubiczkolódnak.

Az öreg odafordul, meresztgeti szemeit, de a sötétben a fekete alakok körrajzát sehogyszem veheti ki.

Amazok ellenben meghallván, hogy itt valaki egyedül pocskolódik a sárban, rögtön erre fogták lovuk kantárszárát, s az öreget körülvevék.

— Ki vagy? — kérdé egyik a három lovag közöl, nyersen, és igen parancsoló hangon, de kit szava hangjáról Páltelki uram, legalább az első pillanatban meg nem ismert.

— Ki vagyok? — felelt vissza annál mérgeesebben. — Az vagyok a ki vagyok. Inkább azt szeretném tudni, ki meri ezt tőlem kérdezni Hidfalván, jószágomban, ősi birtokomban, hol magamnál nagyobb urat nem ismerek!

— Ah? kegyelmed az? — folytatá az idegen valamivel barátságosabb hangon — Péterlaki, vagy Páltelki?

— Egyik a kettő közöl. . .

— Páltelki? . .

— És ha valóban ő is volna? . .

— Akkor a legjobb helyütt járunk.

— Nos hát mi bajunk lenne egymással?

— Nem ismer engem Páltelki uram? . .

Az öreg, már csak kíváncsiságból is, ki

lehet ez a hányaveti legény, ki vele így félvállról beszél, nézte vizsgálta az idegent, de a rengeteg sötétben annak arcvonási egészen összefolyván, egyik ismerősére sem fogható rá, hogy épen az volna. . .

— Nos? . . . még sem találta ki? . . . ugy magamnak kell megmondanom: én vagyok Béldi Pál, csak ne csudálkozzék rajta.

És először elrémülve felelt:

— Hogyan? ő nagysága. . . ?

Azután pedig mint egy örjült szaladt az utcaajtó felé, s kiáltozni kezdett. . .

— Hej! . . . emberek! . . . hamar, hamar, nyissátok ki a kaput; fáklyákat ide! . . . Péter! János! Mihály! . . .

Még tovább is rikoltozott volna nagy örömeiben, hanem Béldi Pál uram nem volt rest, oda ugratott az öreg mellé, s tenyerével befogta a kiáltozónak száját. . .

— Az ég szerelmére — mondá feddő hangon — micsoda gondatlanság. Egészen semmivé teszi minden tervemet. Még gondolatában sem szabad azt valakinek sejtteni, hogy ma itt voltam, különben hiába lesz minden fáradságom. Még ha most oda bent volna kegyelmed házában, onnan is kihivatnám egy szóra, nem hogy még magam is bemenjek.

Páltelki uram megszepeven nézett a fejedelmi férfiura, szerencsére azonban a házi cselédség ekkor már mélyebben aludt, mint sem urok kiáltását akármelyik is közölök meghallotta volna.

Béldi Pál uram aztán intett egyik szolgájának, ki azonnal leugrott a nyeregből, s a lovat oda vezeté a falu földesurához.

— Üljön fel Páltelki uram.

— Hogyan, nagyságos uram? megyünk valahová?

— Patvarba, csak nem fogok nemes atyámfíával lóhátról beszélni míg ő térdig áll a sárban. Üljön fel, s míg végig megyünk az utcán, elmondom mi jó hirt hoztam.

Az öreg teljes méltánnyal fogadá Béldi Pál e gyöngédséget, s nem is sokat késedelmeskedve fellepett a kengyelvasra, onnan ráteremté magát a paripa hátára.

És mentek a falu utcájá közepén hol a sár legnagyobb volt, s hol legkevésbé kellett félniek attól, hogy valaki kíváncsiságból utánok leskelődjék.

Béldi Pál uram pedig beszédét mindjárt az ország dolgain kezdé.

(Egy kicsit különös ugyan, hogy e fejedelmi férfiunak épen arra jött kedve, hogy éj-

nek idején, havas esőben, egy falusi egyszerű nemessel politikai dolgokról beszélgessen . . . azonban az olvasó előtt nem fog e jelenet oly valószínűtlennek látszani, ha vissza fogna emlékezni néhány egyes kiejtett szavakra, midőn Brandt Máté s Dávidházi uraimék között tartatott titkos értekezlet után, az utóbbi kívánatára biztos ember küldetett Bodola várra).

És elmondá, miként a sok rossz hír, s visszontagság után most egyszerre a támadás ügyének szebb napjai kezdének felderülni. Egész Európa mozog. A világ nagy hatalmasságai háborúra készülnek, s ilyenkor a kisebb országoknak még jó idején kell azon részhez csatlakozniok, kire nézve a győzedelm előre is bizonyosnak látszik.

A római császár ugyan békeköveteket küldött a zultánhoz, de ott az új nagyvezér kineveztetése óta oly feltételekről beszélnek, melyet elfogadni a császári méltóság becsületével ellenkezik.

— Azt kívánják a divánban — folytatá tüzzel ő nagysága — hogy a római császár most egyszerre fizesse le a portának az annyi évek óta hátramaradt adót : évenként husz ezer aranyat . . . mi a lefolyt husz esztendőre épen egy millió darab körmöczire menne. . .

— Gyönyörű pénz, e mai szűkvilágban — jegyzé meg áhitattal Páltelki uram, s azt gondolta mily jó volna ebből neki csak huszad része annak, mi egy esztendőre esik.

— De még ez mind semmi volna. A zultán Magyarországot négy részre akarná osztani. A déli részét fel egész Váczig, Nyitraig, és Eger váráig magának tartaná. A keleti rész a Tiszáig Apafinak, a felsőmagyarországi vármegyéket, fejedelmi czimmel Tökölnek akarná ajándékozni, úgy hogy a magyar király számára nem maradna egyéb Posonynál, s valami kevés a dunántuli vármegyékből.

— Rettenetes — kiálta fel hazafiuilag felbuzdulva Páltelki uram. — De tudom is, hogy a császár követe ily beszéd után többé jó napot se mondott a pogány hitetleneknek, hanem irtoztató fenyegetések között lóra vetette magát, s meg sem állott Stambultól Bécsig.

— Nem találta el Páltelki uram. A császár követe Caprara uram ő kegyelme még most is a zultán fővárosában van.

— Hogyan? fel se venne e sértéseket?

— Ugy áll a dolog, édes atyámfia, hogy a midőn Caprara uram utra készült volna, a

törökök egész nyájassággal körülvették a követ ur szállását, s ő kegyelmét fegyver között bekésérték a héttoronyba.

— Hogy lehet ez? nem volt a kezében *salvus conductusa*?

— De igen is volt. Sőt van még most is; ott van vele együtt a tömlöczben, s ha Caprara uram megunja magát a hosszú téli estéken, senki se akadályozza hogy ne olvasgassa.

— Ebből véres háboru lesz!

— És ugy is kell lenni. Eljött az ideje hogy a törökök hatalma leomoljék. A császár Nymwegenben békét kötött a francziákkal, s Apafi Mihály uram szépen magára maradt. Mi vagyunk most Istentől arra hivatva, hogy ne engedjük hazánkat együtt esni a mélységbe a törökök bukásával. Ám kapaszkodjék a fejedelem, és Teleki Mihály uram, még tovább is a zultán kopott kaftánjába, mi nyugat felé vetjük szemeinket, s ott keresünk pártolást, és segítséget, hova tartozunk, a keresztény fejedelmek szövetségében.

— Bölcsen van kigondolva, nagyságos uram; de mit beszél a nagy világ a lengyelekről, kik utóbbi idők óta mindig háboruba voltak a császárral?

— A legujabb hírek szerint Varsóban

minden megváltozott, az ellenségből jó barát lett. Sobieszky a lengyel király szövetséget kötött a császárral, igérvén hogy szükség esetére negyvenezernyi segítséget hoz a török ellen.

— No már így szeretem a lengyelt . . . adjon isten e nemzetnek szerencsét hozzá, hogy még ivadékaik is hasznát érezzék e nemes tettöknek.

— Így vagyunk a többi európai hatalmakkal is. A badeni választó fejedelem nyolczezer embert ígér, a szász pedig összes erejével közeledik . . . a római pápa pedig négyszász ezer aranyat indított utnak egy némi velencei hajón...

— Az ad a kinek van.

— A földolog azonban, mi minket erdélyiekül leginkább érdekel, még csak most következik.

— Oh csak mondja nagyságos uram, bizony elhallgatnám beszédét egyhuzomban, egész egy hétig.

— Elmondom, bár nem tudom ha fog-e ez is tetszeni Páltelki uramnak, mint a többi.

— Ha szivembe látna nagyságod, nem kételkedhetnék bennem.

— Ám legyen. Szavánál fogom kegyelmedet. Földolog az, hogy míg az egész világ köszörüli kardját, mi se tegyük össze dolog-

általánul kezünket, mint a ki azt várja, hogy szájába röpüljön a sült galamb.

— Nem bizony!

— Mert ha mi most nem mozgunk, majd akkor midőn a világ nagy urai ismét kibékülnek, az osztozás napján azoknak, kik nem vettek részt a munkában, majd azt mondják: kaparj kurta, neked is lesz; ott egyél a hó aprítottál a tálba.

— De biz isten épen is csak ezt fogják mondani!

— S ha így van a dolog, Erdélyt munkára kell vinnünk. Erdély pedig a mostani fejedelem alatt, kit Teleki Mihály uram orránál fogva vezet, nem hogy közre munkálna a törökök romlására, hanem inkább botránkozására az egész kereszténységnek, a magyar vért egész özönével egyenesen is a hitetlenek javára akarja felpazarolni. Előbb nem akartam hinni, de most már kétszer se mondom, hogy nem igaz az mit a minapában Apafi Mihály uramról hallottam, hogy inkább jobb kedvvel akarna lenni fehérvári basa, mint Erdély fejedelme.

— Bizony mond valamit Béli Pál uram.

— Az volna tehát a dolog következése, hogy egy szép fogással kiránthatnók Apafi uram lába alól a gyékényt.

— A nyár óta dolgozunk rajta nagyságos uram.

— Ugy van; a dolog azonban mindinkább körmünkre kezd égni. Eljött az ideje, melyben meg kell mutatnunk, hogy nem tréfálunk. Minden követ meg kell mozdítanunk, s én legelőször is azt gondoltam, eljövök az én régi hű atyámfiahoz Páltelki uramhoz, s a szent ügy érdekében biznék rá valamit, ha felvállalni merné. . .

— Ha felvállalni merném-e? Lelkem természet egészen nagyságod szolgálatára áll. . . Azonban, miként jöhetne szóba itt az én csekélységem is?

— Senkisésem csekély isten akaratának végrehajtásában: mert meg van irva: a kő melyet a mivesek félrevetettek, az lett az épület alapjának szegletköve.

Páltelki uram lelkében e szavakra mély vallásos buzgalom kavardott fel. . . Isten a gyengéket választotta ki, hogy megszégyenítse az erősöket! . . Ezt hallotta ő nem régen Lakatos Beniamin uramtól is, míg meg nem haragudott rá, s eljárt papolásaira.

És mondá:

— Parancsoljon nagyságod leghivebb nevesével.

— Olyan valamit akarnék Páltelki uramra bizni, mit ezelőtt egy más hivemre biztam, ki azonban, midőn legnagyobb szükségem lett volna rá, hitszegően elpártolt tőlem.

— Ki volt e háladatlan?

— Kegyelmed jól ismeri. Kamuti Lázár uram, ki a minapában itt Hidfalván ennek a boldogtalan Péterlakinak a leányát akarta elvenni.

— Nagyságod őt boldogtalannak nevezi?

— Csak azt értem alatta, hogy midőn kettőnk között országos dolgok forognak fent, szinte resteli az ember, ha egy ilyen Péterlaki féle együgyü öreget meg kell említenie.

Béldi Pál ismerte a hidfalvi házak e gyengéjét, s el nem mulasztotta volna azt felhasználni.

— Beszéljen nagyságod, s én szentül fogadom, hogy a mit emberi erő, és jó akarat kivívni képes, kerüljön bár életembe, de hazám javáért megpróbálkozom vele.

— Köszönöm, vegye hálámat.

Ekkor aztán ő nagysága lassu és suttogó hangon elmondá az öregnek, mi könnyü szerrel el lehetne most kaparítani Apafi uraimék kezéről híres Déva várát. . .

— Ez az egész nagyságos uram? . .

— Semmi sincs több hozzá : könnyü is nehéz is; attól függ, milyen ember vállalkozott a gátra.

— Esküszöm; nagyságod emberére talált bennem. . .

— Kész volna kegyelmed. . ?

— Sőt arra kérem nagyságodat . . . ez csak első a legkönnyebb szolgálat legyen, mit még hazám javára végbe vinni ohajtok.

— Nemes lélek! . . .

— Csak még egy kérdést nagyságodhoz...

— Beszéljen, uram, csak úgy mint legjobb barátjához.

— Csak az esik még szívemnek végtelen nehezére, hogy e szép alkalmatossággal nem szándékozott nagyságod engem azon szerencsével megtisztelni, hogy legalább belépett volna szegény hajlékom alá . . . holott is a jó meleg szobában, kandaló tüze mellett sokkal kényelmesebb lett volna mindezeket elbeszélni.

— Mindjárt megmagyarázom a dolgot . . . s átlátja kegyelmed, hogy kívánsága teljes lehetlenség. . . Mit gondol Páltelki uram? Képzelnem sem tudnék nagyobb veszedelmet, mint ha megtudná a világ, hogy mielőtt Dévára utazott kegyelmed, egy nappal azelőtt én itt

voltam Páltelki uramnál, s egész éjszakán keresztül bezárkozva, együtt tanakodtunk.

— Igaz, ez nem a legjobb ajánlólevél volna Aszalai Mihály uramhoz.

— Sőt én egészen másként gondoltam ki, mint lehetne e dolgot legokosabban elintézni. Holnap reggel hajnalban utra kél Páltelki uram, s itthon azt fogja mondani: el kellett mennie, mert jó barátai titokban megintették, mi nagyon felgerjedett kegyelmed ellen Béli Pál, s nagyon félt, nehogy e miatt üldöztetésnek tegye ki magát.

— Hogyan? üldöztetésnek?

— Ugy kell tennünk. És valóban holnap, vagy holnapután déltájban át is jönnek embereim Hidfalvára, s keresni fogják kegyelmedet, hogy fogva hozzám hozzák Bodolavárra.

— Fogva Bodolavárra?

— Fogva Bodolavárra. Természetesen, hogy ekkor már tüskön bokron túl lesz Páltelki uram. S aztán ha ennek hira megyen Erdélyben, kegyelmedet, mint általam üldöztetett nemest, Déván bizodalommal és atyafiságos szeretettel fogják befogadni.

— Valóban ez jól van kigondolva.

— Az egészben csak az az egy baj van, hogy ezek szerint Felsőfehérben azt fogják

hinni kegyelmed felől, hogy hűtlen lett a támadás ügyéhez. De csak akkor fog e rövidlátóknak szeme felnyilni, ha Déva vára kezünkre jut, és én mindenki előtt nyilván fogom vallani, kinek kell egyedül köszönni, e nagy eredményt. Ez esetben előre is úgy tekintse magát Páltelki uram mint nemes Küküllő vármegye főispánját.

— Én! küküllői főispán?

— Ez lesz az első oklevél, melyet mint fejedelem alá fogok írni.

A jámborlelkű öreg nyakig uszott a boldogságban. Lelki szemei előre látták, mint fog ő Küküllőben a vármegyeházán a zöld bársonyszékben ülni, s mint fog e szédítő magasságból majd lenézni Péterlaki uramra, ki hozzá képest megsemmisül kicsinységében. Thurzó Benedek uram, az akkori főispán Küküllőben, meg sem álmodhatta volna, mi veszedelem keletkezett méltóságos hivatala ellen Hidfalván az éj ezen órájában.

Ezután ismét Déva várára fordíták a beszédet. . .

Béldi Pál tovább magyarázgatta, mint viselje majd ott a várban magát Páltelki uram; miként keresse fel ott Jósa Péter hadnagy uramat, mit, és minő ígéreteket tehet a

többi hadnagyoknak, kik a támadás részére átpártolnának. Végül pedig egy pisztolyt adott át, melynek agyában rejtett nyílás között egy levél volt előre elkészítve, melyet mint meghatalmazó okiratot Jósza Péter uramnak át kellend adnia, hogy hadnagy uramnak a dologban semmi kétsége se legyen.

Aztán újra Hidfalva dolgaira csapodék át a beszéd folyama.

— Azt hallottan — kezdé a fejedelmi jelelt — némi kellemetlenség érte Páltelki uram házát.

— Ugy van nagyságos uram. Legidősb leányom tudtom és akaratom ellen olyan emberhez ment férjhez, kihez semmi szin alatt oda nem adtam volna. Nem is szeretek e történetre gondolni, mert a harag és boszuság azonnal körül vesz.

— Nem azért hoztam fel e tárgyat, hogy busítsam kegyelmedet, hanem inkább hogy vigasztaljam. Hogyan! Kegyelmed még a legszerencsésebb atya lehet, a mennyiben Petkóczi László uram sokkal derekabb ember, mint a milyennek látszik; s ha lesz belőlünk is valami, majd gondolkozni fogunk, mint tehetnénk, kegyelmed érdemeiért, ezen ifjura nézve is valamit.

— Nagyságod oly kegyes volna?

— Beszéljünk úgy a mint kell. Egyik kéz a másikat mossa. Igen könnyü egy lapot aláírni, melyben valakit főispánnak kinevezünk, ellenben igen nehéz és fáradságos eszünkkel, s bátorságunkkal valakit arra segíteni, hogy a fejedelmi széket elnyerje.

— Én mindezekben csak kötelességemet teszem, ha szolgálom azon férfit, kit Erdély fejedelmének óhajt . . . azonban mint több gyermekek atyja, csakugyan szeretném tudni, ha valóban lehetne-e ezen Petkóczi gyerekekből idővel valamire való embereket faragni.

— Sőt inkább az én fejedelemségem alatt a legszebb hivatalokra lehet kilátások. Nemességük kétségtelen, a család, melyből származnak, minden időben jó hangzásu volt felső Magyarorszában. . . Azaz : jól értsen meg Páltelki uram, én, mindenek előtt csak a fiatalabb testvérről Lászlóról, kegyelmed vejről beszélek, mert én leginkább csak e tanult ifjat hallottam dicsérni . . . no de az idősbről sem hinném, hogy valami rossz ember volna, sőt oly egyszerű falusi nemes, mint Péterlaki uram, kinek úgy sincs valami előmenetelre kilátása, bizony megelégedhetnék, ha leányát csak így is férjhez adhatta.

— Nagyságodnak igaza van . . . nekem is jutott már ez eszembe.

E beszédek alatt nemes uraimék lassacskán ismét visszatértek a Páltelki ház elébe.

Holott is a házi gazda szives bucsut vön ő nagyságától, s leszállván az idegen lóról, átadá azt a lovásznak, s megvárta, míg titkos vendégei számos szerencsekívánatok között, csendes léptetve, mint jöttek tovamenének, s aztán ő is bement házába.

És mint értelmes jó gazda először is arról gondolkozott, mint intézze el itthoni ügyeit, mint hagyjon itt mindent jó rendben, ha már bizonytalan időre hazulról távol fogna lenni.

Legfőbb nehézsége abban állott; elbucszúzzék-e Morócziné asszonyomtól s megbo csásson-e leányának még elutazta előtt? Szive nagyon unszolta, hogy így cselekedjék. Az asszonyok szobája ablaka még mindig világítva volt, s a gyertyának kilövellő sugarai oly csábitólag hívák oda az öreget. Eszélyesége azonban győzött; nem volt bizalma önmagához, félvén, nehogy e sok ellenkező dolgok hallatára mindnyájokat körülfogja az elérékenyedés, s többet találjon az országos és politikai titkokból kimondani, mint a mennyit asszonyokkal közleni tanácsos. (Páltelki uram

magány véleménye, mely iránt e sorok írója semmi felelőséget el nem vállal).

Ily kétkedésiben a közép utra határzá magát.

Asztalhoz ült, s levelet irt, melyben előre-bocsátván, milyen körülmények között kell házat elhagynia, arra kérte Morócziné asszonyomat, vállalná fel visszajöveleig a ház, és gazdaság kormányzatát. Kezére bizta gyermekeit, kik közül a legidősbiket Rózsát szándékosan, s aláhuzott betűkkel *legkedvesebb leányának* nevezé.

Aztán lefeküdt; nem aludt egész éjjel; hajnal tájban pedig átadá a levelet kellő utasítás mellett egyik cselédének, s miután némi öltözőkfélet, s kevés pénzt vett volna magához, előhozatá lovát, felkapott a nyeregbe, s elutazott.

X.

Épen a legalkalmasabb időben történt, hogy Apor Kelemen az ország rendeivel kibékítetett.

Béldi Pál hirtelen előrontott hadaival, s a fejedelmi szék támogatására erős karokra, s bátor szivekre volt szükség. Az ifjuság min-

denfelől sereglett Fehérvárra, s Apor Kelemen amnestiájának hírére azok is oda hagyák önkénytes száműzetési helyöket, kik a mult augusztusi hűbörtös összeesküvés miatt a director idéző levelei miatt tétlenségre valának kárhóztatva.

Egyszerre az ország déli, és keleti részeiről háborgós hírek érkezének. A felső fehéri nemesség egy éjjel megszállotta Ebesfalvát. A bodolavári válogatott lovasok a szász falvakban, s keritetlen városokban mindennemű garázdaságokat kezdének elkövetni. Gaálfalvi Tamás, és Lészai Lőrincz uraimék ötszáz zsoldossal Gernyeszeg felől nyomulának le a Maros völgyén, holott és Maros-Vásárhelyt kikerülve Vidraszeg táján ütének tábort.

Mindezek csak előcsapatai voltak a közelgő székely hadnak, mely az oláhfalvi gyűlés határozata folytán, october tizenötödikére Dicső-Szent-Márton alá volt összegyűlendő.

A veszedelem nőttön nőtt : Erdély szerencséjére azonban az ország vezérlete Teleki Mihály kanczellár kezében volt, ki éles szemével megtudta különböztetni, mi valóban ártalmas, mi ellenkezőképen csak szemfényvesztés.

A székely táborról a volt a hir, hogy har-

minczezerből fog állani, miből következtetni lehet, hogy mintegy tizenötezeren valósággal össze is fognak gyülni.

A fejedelmi sergeket, melyet hamarjában ellenség elibe lehetett állítani, háromezer embernél többre nem lehet számítani. Apafi Mihály gondolatában már lemondott a fejedelemségről; szinte bizonyosnak tartotta, hogy jár, mint ő előtte Kemény János, ki az elhatározó ütközetben még életét is veszté.

Teleki Mihály elkészíté harcztervét, s a fejedelem ki jobbat nem tudott kigondolni, helybe hagyta. Ez abból állott, hogy a hadak még mielőtt a székelyek Szent-Mártonba érhetnek, e várost megszállják, s ott erős védelmi helyet keressenek.

Midőn az urak meghallották, hogy Teleki Mihály összes erejével a székelyek ellen indul, s azokkal akar elhatározó csatába ereszkedni, mindenfelé nagy volt az elégedetlenség: s látszólag igazok is volt e békétlenkedőknek, mert e mozdulatok miatt Gaálfalvi Tamás uram szabad mezőt nyert pusztítani Udvarhelyszéken, míg másfelől a felsőfehériek Hát-szeg vidékére rontának, s onnan előbbre nyomulva, Vajda-Hunyad várát árulással kezökbe ejték.

Teleki Mihály azonban tudta mit csinál. Célja csak az volt, hogy az ellenség elhiggye, hogy a csekély fejedelmi hadak a székelyekkel akarnak megütközni.

Oktober tizenhetedikén szemközt állott a két egyenlőtlen tábor.

Három egymás után való napon Teleki Mihály csak apróbb, s fárasztó csatározásokat engedett, s ha látta hogy a dolog komolyabbá válik, rögtön visszavonulót fuvatott.

A negyedik nap estéjén hirtelen összehívatta vezéreit. Naláczy Györgyöt nyolczszáz emberrel Gaálfalvi Tamás ellen Vidraszeg felé küldi. Ő maga átlépve a két Küküllőn Felsőfehér felé kezde mozogni, hol a táborozó nemesség a győzelmet előre bizonyosnak tartva egyebet nem tett mint evett, ivott, vigadozott.

A roppant székely tábor ellenében egyetlen ember sem maradt. Nyitva lőn előttük az ut egész Fehérvárig, ha tetszett nekik sétálva mehettek a fejedelem palotájáig.

Azonban a székely tábor, a világ legcsodálatosabb intézménye. Az atyafiak zsoldot nem kapnak; lovaikat az eke mellől fogják nyereg alá; élelmi szert mindenik, mintegy tiznapra valót magával hoz a tarisznyában;

ha e tiz nap alatt velök valaki megütközik, jaj a vakmerőnek, mert hirmondó sem marad közülök : ellenben a tarisznya tartalmának könnyebbültével elhamvad a nemes szalmaláng is ; a tizenegyedik éjjel haza szökik a fél tábor, a tizenkettedikre még az őr se marad meg, ki a fővezér sátra elibe volt állítva.

A történetekben fel van jegyezve, hogy Teleki Mihály tökéletesen jól számított.

XI.

Vitézlő Aszalai Mihály uram, Déva kapitánya a vár falán sétált, nézegette az örököt, vizsgálta a falak tartósságát, s megcsóválta fejét, midőn számolást tett fejében, mint ürülnek szemlátomást az élelmi raktárakban a gabonás zsákok, s a pinczében a boros hordók. Ő kegyelme száraz, magas, csupa csontból alkotott termet volt ; derék, becsületes, s talpig magyar ember, ki mindenki iránt szivességgel viseltetett ; és csak két dolgot nem szeretett : ha valaki ő róla beszélt, és az aszszonyokat, valamint ez utóbbiak közül egyet sem szenvedhetett meg a várban.

Utána egy kisebb termetű ; hoszas nyaku, alma-gömbölyü fejü hadnagy lépdegélt ; tud-

niillik vitézlő Jósa Péter uram; alázatos, nyájas, sima, mézesmázos beszédű ember, ki fejét lehajtva csak úgy sompolygott kapitánya nyomába.

Reggeli körjáratukban vitézlő uraimék a vár legmagasabb bástyatornyára jutottak, hol egy három fontos rozsdás ágyu unta magát a hosszú béke alatt, s várta a jobb időket.

E helyen, mely minden kíváncsi fülektől legtávolabb volt, szokta kapitány uram, a hadnagy napi jelentéseit meghallgatni.

— Vannak-e ismét betegek?

— Senki kapitány uram, sőt azok is felgyógyultak, kiknek eddig hasznát nem vehettük. Épen száz nyolczvanan vagyunk, kik szükség esetében fegyvert foghatunk.

— Kevés, nagyon kevés. A vidéken Béli Pál csapatjai kezdenek mutatkozni, s minket csak bolondítanak Fehérvárott azon százötven emberrel, mit erősítésül ígértek. Nincs jó dolga Béli Pál uramnak, hogy csak csupa próbából rajtunk nem üttet egy éjszaka.

— Nem nagy kedve van erre ő bodolavári nagyságának, ha tudja, hogy Déva falai felett Aszalai Mihály uram őrszemei virasztanak.

A kapitány olyan mozdulatot tön, mint a

ki a könyökét, a zsibbadós idegnél véletlenül az asztal szegletéhez vágja. . .

Azonban csak egyszerű visszautasítással felelt :

— Nem rólam volt a szó most, hadnagy uram.

Aztán más tárgyra fordítván a beszédet kérdé :

— Mint vannak vendégeink nálunk megelégedve?

— Nincs semmi bajok . . . Páltelki uram búsul. . . Petkóczi uram pedig egész nap füttyörész.

— Mit itél hadnagy uram ezen embekekről?

— Mi Páltelki uramat illeti, ez jámborlelkü becsületes öreg ember, csak hogy alig fékezheti szive fájdalmát. . . . Hanem annyi mindenestre igaz, hogy borzasztó időket élünk. Béli Pál uram épen úgy kezdi, mint hajdanában Báthory Zsigmond, ki ha megharagudott valakire, minden per nélkül csak rá küldé poroszlóit nemes uraimék házára, s barátit ellenségivel együtt halomra vagdaltatá. Így bánni ezen szegény Páltelki urammal!

— Hallottam sorsát . . . csak egy jó barátja intette meg, különben pórul jár.

— Oh ha hallaná kapitány uram mi igaz szivből származnak e jólelkü öregnek szavai. Megátkozta még az órát is, melyben csak távolról gondolhatott Béldi Pál uramra. De hiszen ennek nincs is egyéb oka, mint hogy a felsőfehéri hütlen nemesség mind oda pártolt; s mig győzte, e hü hazafinak is együtt kellett a farkasokkal ordítani.

— Mit sem gondolok múltjával. Ugy jött ide mint üldöztetett menekvő, s ez elég hogy nálunk védelmet találjon.

— Valóban egyedül is csak az vigasztalja a szegény öreget, hogy kapitány uram oly kegyességgel viseltetett iránta.

Aszalai uramnak megint mintha zápfoga rendült volna meg.

És az iméntinél sokkal haragosabban mondá:

— Csunya szokás az Jósa Péter uramtól, hogy engem minden dologba bele kever.

A hadnagy engedelmet kért, s ujra szent volt a béke.

— Beszéljünk már most Petkóczi Gábor uramról is valamit.

— Én még mindig csak a mondó vagyok: nem tekinthettem be még ifju uram szive közepébe.

— Derék hasznavehető fiatal embernek látszik.

— Semmi kétség sincs benne. Eddig azonban csak arról ismerik Erdélyben ifju uramat, hogy a mult nyáron a legkorhelyebb czimborákkal együtt összeesküdött a fejedelem ellen, kit isten soká tartson halálos boszuságára minden ellenségeinek. . .

— Jósa Péter uram hűsége, és ragaszkodása a fejedelem személyéhez teljes elismerést érdemel. . . Mind a mellett még is nem igen tetszik nekem ez a gyerek, kit az öreg Dávidházi oly sürgetőleg ajánlott hozzám.

— Igaz, szent igaz. Dávidházi uram próbált hűsége, minden más hibái daczára, akár közmondássá válhatna Erdélyben . . . azonban tagadhatlan, hogy Petkóczi Gábor uram még mindeddig ki nem tisztázta magát a törvény előtt.

— A mi halad az el nem marad, majd akad még valaki, ki érte a fejedelemnél jó szót tehetne. . .

— Oh, erre nézve semmi fenakadásunk sem lehet, ha kapitány uram maga lesz a közbenjáró . . . mert nincs is a fejedelmi hadak között egy tiszt sem, kinek szavára annyit hajtana ő nagysága, mint Aszalai Mihály uraméra.

Most már épen a tüzes villám sujtott kapitány uram türelmének gyulékony tárházába.

— Forgos, ropogos, kriminális — káromkodék, s mármár kardjához kapkodott. — Ez még is gyalázat, hogy három szót se tud mondani Jósza Péter uram a nélkül, hogy engem is bele ne vigyen a mártásba!

És haraggal s boszusággal telve ott hagyta az izetlen hizelgőt a faképnél.

A hadnagy azonban csak nevette a várparancsnok ilyenén kitöréseit, gondolván ugy se sokáig fog már tartani ez urias szeszély s majd jól esnék még Aszalai uramnak, ha megemlékeznek valaki róla, ha előbbutóbb egy némi sötét szobába felejtlenék ő kegyelmét.

Aztán lejött ő is a torony kölépcsőin a vár udvarra, onnan a kastély felé irányzá lépteit, felkeresendő Páltelki uramat, kivel néhány nap óta ugy is egy követ fujtak.

És ott találta ő kegyelmét a várkastély egyik félreeső folyósóján, egy rejtett ajtó előtt, a mint ott elmerengve nézett be egy magános szobába.

Ugyan azon szoba volt ez, melyet a fejedelem Béli Pál számára előre készített.

hova holta napjáig zárathatná e nyugtalan embert, ha hogy valamiképen kézre kerithetné.

Alkalmatos, és igen czélszerű kamrácská, melybe már a szükséges butorok is behordva valának : az ajtó nehéz vasból készült, a szük és kerekre mélyedő ablakokat erős rostélyzat biztosítá, a falak szélessége meghaladta az egy ölet.

Páltelki uramban a látvány nem a legkellemesebb sejtelmeket idézé fel; mintha valaki azt sugta volna fülibe : eféle nehéz záruk, és vaskos lakatok még nagy szerepet játszhatnak öreg napjainak hátralevő részében.

Máskülönben is ő kegyelmének dévai időzése egyáltalában nem tartozott életének legrózsásabb napjai közé. Az első pillanatokban ugyan, midőn Béli Pál kiszámított hatásu szavaira oly igen felbuzdult lelkében, talán képes lett volna életét is feláldozni, csakhogy ő is megmozdithasson egy követ a világ bekövetkezendő nagy eseményeiben, de mióta ide jött Dévára a helyszínére, a fanyar valóság nagyon meghűtötte képzelete heves-ségét, átlátta hogy e nyaktörő, s igen kétes sikerű munka kivitelére, tulajdonképen nem is épen ily diszes, és uri rendben levő nemes

embert kellett volna kiválasztani, mint a milyennek ő magát tartotta.

Azt se tudta mihez kezdjen ; egész napon át csak járt kelt mint az Orbán lelke, s minden lépten megrettent ha oly szót hallott, melyben saját rossz lelkiismerete szerint valamely kétértelműséget vélt feltalálhatni. A szerep melyet vinnie kellett, egészen ellenkezett jellemével. Becsületes magyar ember volt az öreg, s tisztes külsője, erős mély hangja, s csinosan kigömbölyödött hasa igen urias, és méltóságos alakot kölcsönzének neki. Így pedig nem volt egyéb, mint látszólag ügyefogyott menekvő, ki még életét is más nagylelkűségének köszönheti ; valódilag pedig : kém, áruló, bujtogató, s titkos összeesküvő.

— Teringettét, Páltelki uram — kezdé beszédét izetlen bizalmassággal a hadnagy.— Ugyancsak elmélázkodik kegyelmed, az új kapu előtt.

— Ah, kegyelmed az hadnagy uram? Elgondolkoztam biz én itt egy kicsit magamban.

— S ugyan mi felett, ha szabad kérdeznem ?

— Az jutott eszembe, uram, mi nagy és széles e világ, s ez a kevés ember, mi benne

lakik, még sem férhet meg békében egymás között.

— Az ördög hitte volna, hogy ilyen nagy philosophus Páltelki uram.

— Teszem azt : Béldi Pál uram nem nyugszik meg otthon, hanem feltámad, s kiakarja üzni Apafi uramat fehérvári palotájából, s e miatt koczkára teszi saját és ember-társinak életét, és vagyonát, s maga is ott hagyja tündér szép Bodolavárát, hol boldogabb napokat élhetne, mint Ádám apánk az Éden kertjében.

— Bámulnom kell Páltelki uram ilyen okoskodásaért.

— És midőn e dolgot fontolgatnám, egyszerre azon kérdés támad lelkembe. Ki tudná előre megmondani, ki fog e szomorú falak között, mint rab, egész élet hosszát eltölteni, az-e kinek készítik, vagy az ki másnak készíteti?

— Én csak annyit mondok a dologhoz, akármelyik is legyen a kettő közül, kire itt ráfordítják a lakat kulcsát, nem sokáig fog itt lakni.

— Kegyelmet kap?

— Nem. Leütik a fejét.

— Ez nem telnék ki Apafi uramtól; Béldi Páltól pedig még ugy sem.

— Szeretném tudni miért nem?

— Furcsa dolog nagy jó uram, az a vér, halál, holt test, ha az embernek lelkiismerete van. Jóraivaló ember még halotti torba se szokott elmenni, hogy ott lakmározzék; annál kevésbé hinném Béldi Pál uramról, hogy fejedelmi székét holt testek fölibe akarná felépíteni.

— Ha nem tudnám hogy tréfál kegyelmed, azt mondanám nagyon keveset sejt Páltelki uram a politikához. Ha az ember egyszer Erdély fejedelme lesz, nem gondolkozhatik többé úgy mint közönséges ember. Az új törvény új rendet szab, s ha a letett fejedlem élete veszedelmes az új rend ellenében, bizony úgy leütik Apafi uram félvékás fejét, mintha soha ott nem lett volna.

— Mindenki maga lássa, mint békül meg saját lelkiismeretével. Én csak azt teszem még hozzá: Szép dolog az a fejedelemség, tagadhatlan, de azon az áron, hogy leüttesem elébb az öreg Apafi fejét, nekem bizony nem kellene.

— Akarja hogy megfeleljek rá?

— Sőt igen is kérem hadnagy uramat.

— Saját szavaival felelek Páltelki uramnak: Szép dolog az a küküllői főispánság,

tagadhatlan, de hogy azt elnyerhessük, előbb le kell tenni székéből Apafi uramat, s aztán hogy meg is tarthassuk e méltóságot, gyönyörű szépen egy szóval se fogunk ellene mondani, ha Béldi Pál pártja biztosságáért egy kis szüretceskét tart a fejek felett.

És a férfit, ki a küküllői főispánságot, mintha már csak a zsebében hordta volna, megszegyenülve szegezé szemeit a földre, s védelmére egy szót sem felelhete.

Szerencsére azonban volt mindkettőjüknek annyi esze, hogy csakhamar oda hagyák e helyet, hol az embernek önkénytelenül ily sötét tárgyak jutnak elméjébe, s végig haladván a folyosón, lementek az udvarra.

A szabad levegő gondolatuknak is vidorabb folyást kölcsönze.

— Mondja csak, hadnagy uram — kezdi az öreg hidfalvi nemes, ki a küküllői főispánság felemlítése után ismét tántorithatlan hive lön Béldi Pál pártjának. — Haladunk-e valamit munkánkban?

— E részben tegnap óta semmi panaszom sem lehet; két hadnagy az őrizetből tökéletesen hozzánk állott.

— Ennek igen örvendek, ha a tiszték velünk tartanak, a legénységgel könnyen eliga-

zodunk. . . Azonban, mint eddig is mondtam, csak lassan, vigyázva, és szőrmentiben e kényes dologgal, mert mióta a gonoszok ezt a Petkócziféle jó madarat közinkbe keverték, mindig az forog elmémben, épen is csak ő miatta bukik meg vállalatunk. . . . Soha sem hinné hadnagy uram, mi átkozott csontból van építve e siheder testvérével együtt.

— Beszélte kegyelmed, mi agyafurt módon tolakodtak be mindketten a hidfalvi becsületes házakba. Szerencsénkre azonban csak egyszer lehet valakit rászedni; a báránybőrbe öltözött farkas is csak addig veszedelmes míg ki nem mutatta foga fehérét, azután könnyen rá jár a pásztor rudja, a mint hogy szemmel is tartjuk ifju uram minden lépéseit.

E közben a beszélgetők a vár fő udvarára érkezének.

A hoszas négyszögü tér keskeny oldalát egy komor, s barnult épület foglalá el, mely az őrizet számára élelmi s fegyvertárul szolgált.

A ház előtt egy kőlóczán Vida János hadnagy uram üldögélt, s füttyörészett, mint aféle fiatal katonáember, kinek egész napon semmi dolga.

Jósa Péter, s Páltelki uraimék ugy intézték lépteiket, hogy csendes sétáltukban

és félig hallható hangon e kérdést intézék a hadnagykához :

— A, vagy B ?

— B, uram, mind halálig.

Ezzel kacsintottak egyet mindhárman, s a sétálók tovább menének.

Elérkezve a várkapu feketülő ürege alá, a kapuórség tisztje, név szerint Sebe Sándor uram nyájas mosolygással fogadá a közelgőket, s kívánatukra a kaput kinyitotta.

Kulcsnyikorgás közben Páltelki uram ezen tiszthez is az előbbi rejtvényes kérdést intézé :

— A, vagy B. ?

— B, uram, még az ítélet napján is tul.

Nem álltak tovább szóba, hanem mint szándokuk volt, kiléptek a kapun a szabadba, hol a hegyfokról a Maros tükrére, s a tündérgyönyörű vidékre a legszebb kilátás ajánlkozott.

Olyan furesán esett e szép nagy, és szabad természet szinpadán, aprólagos kémkedés-, és árulási művekről beszélgetni.

Az olvasó pedig hallván e különös betűrejtvényekben tett kérdéseket s feleleteket, ne gondolja azt, mintha a dévai őrség tisztje kara unalomüzésből ugy neki adta volna magát

az algebra tanulmányozásának, hogy még a „jó reggelt“ is betükben, és számokban szokta volna kifejezni.

Sokkal egyszerűbb e matematikai feladás megfejtése :

Az első betü Apafit, a második Béldi Pált jelenté.

XII.

Néhány nap tölt el.

Páltelki uram folytatta munkáját, naponként sétálgatott, s tanácskozott a részére megnyert hadnagyokkal, kik Béldi Pál ügye mellett napról napra több buzgóságot, s lelkesedést látszatának tanusítani.

Jól is haladt volna minden, csak ez a Petkócziféle gyerek volt kemény száalka mindnyájok szemében. Senki sem tudta eltalálni, mit keres itt tulajdonképen ezen ifju, ki különben mindenkivel barátságban látszott élni, s kivel még Aszalai Mihály uram is szives örömet el-elbeszélgetett egy órát esteli sétaiban a vár falain.

A mi öregünk azonban ugy került az ifjat, mint a csörgő kigyót. Ha találkozott vele, félrenézett, mintha nem is látná, vagy

ha épen nem lehetne nem látnia, végig nézett rajta kevélyen és megvetőleg, mint csak olyan uri embertől telhetett, ki maholnap Küüllő főispánja lesz.

Egy este azonban, midőn Páltelki uram, ismét egy tanácskozás után szállására akarna menni, a kastély többször említett szük folyosóján egyszerre csak szemközt találkozik az ifjuval.

Petkóczi Gábor uram, mint mindig szokta, most is tisztelettel üdvözlé testvére apósát, de ez utóbbi most is csak úgy viszonzta e megelőző udvariasságot, mint mikor azt gondoljuk magunkban : arra az ut, merre a ke-rekvágás.

Ugy látszott azonban, mintha az ifju ezuttal minden áron szóba akarna állani az öreggel . . . nem tért ki előtte se jobbra se balra, hanem megállott a folyosó közepén . . . még egyszer meghajtá magát, jó estét kívánt; jobban mondva utját állotta ő kegyelmének.

— Egy szavam volna, ha meghallgatna.

— Hozzám? — kérdé az öreg szinlett ámulattal. — Nem tudom mi dolgunk volna egymással?

— Kegyelmed még most is haragszik rám!

— Kicsoda? Én? Petkóczi uramra? honnan gondolja ezt. . .

— Kegyelmed öcsém miatt haragszik rám.

— Így már inkább volna értelme e beszédnek. Sőt ha drágalátos ifju uracskámat még egyszer kezem ügyében találnám, másodszor is megpróbáltatnám vele, mint lehet az embernek ijedtében egy öles falkerítést keresztül ugrani.

— Mit mondana rá Páltelki uram, ha egyszerre kivilágosodnék, miszerint testvér-öcsém még sem volt épen oly érdemetlen Rózsa kisasszonyom kezére, mint kegyelmed gondolta.

Az öreg egy mozdulatot tön, mint kit bosszant a beszéd.

— Soha se avassa magát Petkóczi uram az én családi ügyeimbe. Bizza csak e dolgot rám, s azokra, kiket közelebbről fog illetni.

Ezt Páltelki uram némi czélzással mondá Béldi Pál ígéretére nézve, de csak maga értette, mit gondolt az alatt.

— Kegyelmed hajlandó volna megbocsátani?

— Mondtam : hogy erről hallani sem akarok.

— Ha látná kegyelmed, hogy gyermekének boldogsága függne tőle?

— Soha!

— A mint kegyelmed akarja; de senki se esküdjék a jövőre. . .

— Még egyszer, és utoljára azt mondom: soha!

— Ám legyen. Mindketten állításunk mellett maradunk, s az idő lesz bíró vitánk felett. Csak azt teszem még hozzá: ha valaki ezelőtt azt mondta volna: ime itt van vitézlő Páltelki uram, jobb keze Béli Pálnak, s legbuzgóbb követője a támadásnak . . . és mégis! nem telik bele egy hét s mindnyájan látni fogjuk, mint tér vissza ő kegyelme bűnbánó arczczal, és megalázott fővel a fejedelem pártjához, hogy ott bocsánatot, és védelmet nyerhessen: avagy nem azt mondta volna-e erre is kegyelmed: soha! . .

Az öreg érzette, hogy itt szük kelepczébe került, bár nem is sejtette hogy az ifju mindenről teljesen értesülve volna. Tagjait bizonyos reszketegség fogá körül; oly szépen megczáfolhatta volna e hetyke süheder fullánkos ellenvetését, ha nyilatkoznia lehetett volna!

Idő kellett rá míg legyőzhető felháborodását, s felelhete:

— Minek feszegeti Petkóczi uram e dolgot, ha már egyszer az időt tette közibünk biróvá. Mindenki maga tudja legjobban, mit cselekszik, s kinek mi céljai vannak, s én épen nem gondolok olyan emberek hijábavaló okoskodásával, kik nem látnak tovább az oruknál.

Még többet is akart volna mondani, azonban ellenfelének megütközéséből még elég korán észrevehette, hogy már is meszebb ment, mint az eszélyesség megengedhette volna.

S azért végét akarván szakítani e rá nézve kellemetlen beszélgetésnek, egész hidegséggel kérdé :

— Ennyiből áll, mit ifju uram mondani akart?

— Ellenkezőleg, uram. A nap folytán híreket vettem Hidfalváról, s azt közleni akartam kegyelmeddel?

— Engem is érdekel?

— Azt hittem, érdekelnie kell kegyelmedet, ha Hidfalváról van a szó. Nagy kár, hogy Páltelki uram most nincs otthon; tudom öröme telnék benne, ha látná, mi nagy tisztelet érte Péterlaki uramat.

— Tisztelet? Péterlaki uramat?

Az öreget egyszerre a kíváncsiság tüze

lepé el, s mintegy megfélekezve magáról, mi büszkeséggel utasítá vissza csak az imént is a közeledni akaró ifjat, még egyszer kérdé :

— Sugyan mi tisztelet érte az én jámbor szomszédomat, az ő egyszerű falusi magányában ?

— Kegyelmedet megfogja lepni ; az egész vidék bámulja a történeteket. Péterlaki uram átallános irigység tárgya Felsőféhérben.

— Beszéljen világosabban.

— Két nappal később, hogy kegyelmed valami jó barátjának intése következtében házat, és családját oda hagyni kényszerült, egyszerre fényes kísérettel maga Béli Pál uram is Hidfalvára érkezett.

— Hogyan ? ő nagysága Hidfalván volt ?

— Én Béli Pálról beszéltem, őt pedig még eddig nem nagyságolták.

— Nem tartozik a dologra : ő kegyelmét akartam mondani.

— Ha tőlem függne, még ő kegyelmének se nevezném.

— Mondja csak mit keresett e nevezetes ember Hidfalván ?

— Először is egész kíséretével oda szállott Péterlaki uramhoz, ki is e nagy megtisztetés miatt alig tudott szóhoz jutni. Na hi-

szen volt nagy ebéd, pompás vacsora, vigalom, táncz, ivás, kurjongatás egész kivilágos kivilágos kiviradtig.

— Béldi Pál Péterlakán töltött egy napot ?

— Vacsora alatt ő bodolavári nagysága Péterlaki uramat elárasztotta tisztelettel; meghívta vendégül saját uri házához, s el is mentek együtt oda egész családotól : elvittek magokkal feleségemet is, kivel Béldi Pálné asszonyom úgy bánt mint legkedvesebb barátnejával.

— Mese beszéd, egy szó se lehet igaz belőle.

— Sőt a legtökéletesebb valóság. Kisült azonban, hogy Béldi Pál uram e nagy böcsületet nem ingyen fejében adta a péterlaki háznak ; ott is egyik kéz a másikat mosta.

— Mit kívánhatott Béldi Pál uram az én szomszédomtól.

— Valami igen fontos ügyet bizott rá.

— Fontos ügyet? Péterlaki uramra? Valaki elánította Petkóczi uramat, mert Béldi Pál maga legjobban tudja, mily egyszerű, s csak magának való falusi nemes ember az én jó szomszédom.

— Ugy van a dolog mint én mondom.

— És aztán miben állana e fontos ügy?

— Azt már voltaképen nem tudhatni; elég az hozzá; hogy Béldi Pál az egész vendég sereg előtt megígérte, hogy ha Péterlaki uram a rábizott ügyet szerencsével végrehajtja; őt azonnal Küküllő megye főispánjává nevezi.

— Rágalom! Béldi Pál kétfelé nem ígérhet egy hivatalt.

— Hogyan? kétfelé? másnak is oda volna ígérve?

— Azaz — igazítá ki magát az öreg, ki dühös felkiáltásával majd elárulta magát — a küküllői főispán : Thurzó Benedek uram, még él és uralkodik, ha jóformán nyolczvan esztendő ember is ő kegyelme, azért még sincs kedve meghalni, csak azért hogy hivatalát másnak hagyja. Valóságos szegény olyan ember hivatalára ásitozni, ki még meg nem holt.

(Szegény Páltelki uram meg sem álmodta hogy az ifju kivel beszél, nagyon jól tudta kinek ígértetett e hivatal legelőször).

— Kegyelmed bizvást elhiheti szavamat — folytatá cselszövényét az ifju. — Már Aszalai uramhoz is megjött a tudosítás, hogy Péterlaki uram egy erős lovas csapattal Sze-

benszéken keresztül Hátszeg vidékére huzódott, hogy ott Nopcsa Gergely, és Nadányi Miklós hadaival egyesülhessen.

— Ne kisértse a lelkemet Petkóczi uram : képzelné is örülnék. Péterlaki uram, lovas csapat vezére!

— Béli Pál azt tartja, mit az irás mond : isten a gyengéket választotta ki, hogy megsegényesítse az erőseket. Mi engem illet, én azon vélekedésben vagyok, Béli Pál visszaél a becsületes emberek bizodalmaival : kiválasztja hűvei közül, kik legigazabb szívvvel viseltetnek iránta, elcsábítja fényes ígéretekkel, s oly veszedelmes vállalatokba keveri, hogy annak sikerét csak remélni is egyenlő az isten-kisértéssel.

Az öreget ezen eszme felette meglepé.

— S kitől tudja mindezeket Petkóczi uram.

— Testvéröcsém írta : Petkóczi László.

— Ah? ő? s hol járkal most a nagy világban e gyönyörűséges madárka?

— Ugy írta, hogy török vagy szakad, de becsempészi magát Nopcsa uram táborába, hogy ott szükség esetében Péterlaki uramnak segítségére lehessen.

— No, az becsületére válik ifju uramnak.

— Meg is irtam neki, hogy örökre háladatos leszek nemes sziveért.

— Nem írta neki : hogy hasonló esetben, ő is hasonló szolgálatot várhatna Petkóczi uramtól, az én irányomban.

— Akkor szoktam csak valamit megígérni, ha mindjárt szavamon is foghatnak. De hiszen kegyelmednek az én védelmemre semmi szüksége, mindketten egyiránt a fejedlem oltalma alatt vagyunk; e biztos falak között képzelni sem tudnék valamely veszedelmet.

Ezzel az ifju meghajtá magát; udvariasan bucsut veve, s eltávozék.

Az öreg helyben maradt mint martaléka ezer ellenkező szenvedélyeknek, és feltette magában, hogy ezentul nem fogja kerülni ezen ifju társaságát.

XIII.

Egy szép őszi napon, ebéd után, a fejedelmi bányák főtisztje háza folyosóján állott, lenézett az udvarra, gondolkozott, s melegíté öreg tagjait a napsugári alatt.

És a mint így sütköződnék, egyszerre csak azt veszi észre, hogy a lovász, ki Apor

uram szolgálatára volt a házhoz fogadva, ura paripáját felnyergelve, felkantározva, s egészen hosszú utra felszerelve előre vezeti.

Meg nem foghatta mi fog itt történni, mert eddig, ha el hagyta is Apor uram egy-egy órára a házat, s meglátogató a városban barátit, arról még nem volt szó, hogy hosszabb utra kelljen.

Nem is kellett volna egyéb Brandt uramnak, csak hogy végre valahára egy kis résre találna, s nem látná őt többé Gyula-Fehérvár.

A következő perczen az ifju utra készül-ten előtte termett.

— Jó napot Brandt uram ; kegyelmedet keresem : rövid időre bucsut akarok venni.

— Hogyan? itt akarna minket hagyni?

— Mennem kell. Körül fogott az unalom a városban.

— S meddig szándékozik?

— Először is Apafalvára.

— Akkor ugyan sietnie kell, hogy még éjfél előtt oda érjen.

— Mindig azt tartottam, lassan járj tovább érsz. . . Isten velünk.

Az öregnek szinte repedezett szive, úgy megtölt örömmel . . . mindjárt a levegőt is,

mit beszivott, frissebbnek érezé : mondta ugyan, mennyire sajnálja hogy tovább nem lehet szerencséje, de szemeinek ragyogó karbunkulusai, akadozó szavait teljesen megczáfolák.

— A viszónlátásig! Brandt uram : kiálta még egyszer az ifju, midőn lovára pattant.

— Isten vezérelje ifju uramat szerencsésen.

A lovag sarkantyut ada lovának, s eltűnt az udvarból.

Brandt uram pedig megcsikorgatta fogait; öklét fenyegetésre emelte, s átkot suhintott a távozó után :

— Hogy törnék ki a nyakad a legelső ároknál!

E pillanatban az öreg szász háta mögött valaki elköhinté magát.

Ő volt: Dávidházi uram, az ifjuság rosra vezetője.

— Patvarba, Brandt uram, ez ugyan nem igen keresztényi kívánság volt.

— Kegyelmed itt?!

— A mint látja Brandt uram, ha bár nem sok reményem lehet a szives fogadtatáshoz, ha füleimmel kelle hallanom, mint szokott kegyelmed elbucsuzni vendégeitől.

— Kegyelmed félreértett engem; a mit mondtam, csak magamban mondtam, nem volt számitva arra hogy más is meghallja.

— Egy szóval fenhangon gondolkozott Brandt uram . . . nem rossz mesterség, s ha majd magam is bele okulok, tőlem is hallhat kegyelmed saját magáról egy némi furcsa dolgokat.

— Mikor jött ide kegyelmed?

— Nem tartozik a dologhoz, elég hogy itt vagyok.

— Szolgálhatok valamivel?

— Engedelmevel Brandt uramnak előre is beszállásoltam magamat azon szobába, melyben eddig Apor öcsém lakott.

— Most értem a dolgot. Apor uramnak kedve jött egy kicsit levegőt változtatni, s míg ismét vissza jöhet, Dávidházi uram fog engem tulajdon házámban őrizet alatt tartani.

— Nem egészen találta el Brandt uram; inkább csak arról van a szó, hogy sokszor, magunk se tudjuk mikor, hirtelen dolgunk akadhatna kegyelmeddel, s azért nem árthat ha egyikünk mindig itt lesz közelben.

— Ezt ugyan nem tapasztaltam Apor urammal; akár itt lett volna ő kegyelme akár

nem; majd két hétig laktunk együtt egy föld alatt, s mégis mindössze ha három szót váltottunk.

— Ha csak ez a panasza Brandt uramnak, velem majd több mulatsága lesz, s hogy mindjárt jól kezdjünk hozzá, legyen oly szives kegyelmed, jöjjön át hozzám egy rövid szóra.

— A mint kegyelmed akarja; de ha más-különben egyre menne, tán helyesebben történnék, ha mint házi gazda, én kérném magamhoz Dávidházi uramat!

— Ezer örömmel; kegyelmed mustrája a vendégszeretetnek.

Bementek.

Brandt uramnak csinos szobái voltak; kényelem kinálkozott minden szegletből, még az izlés sem volt számkivetésben.

Ide bent ujjalag kölcsönösen üdvözölvén egymást, mindketten egy íróasztal előtt helyet foglalának.

Dávidházi uram zsebébe nyult, s *három* iv papírt vett elő, melyre már mindenikére írva volt valami, csak a pecsét és aláírás hiányzott rólok. Az ivenk halvány-piros színezetűek voltak, széleik kiczifrázva, kimetszve, s megaranyozva.

És *egy* az iverk közül Brandt uram szeméi elibe az asztalra teve.

— Olvassa, kegyelmed.

A fejedelmi bányák főtisztje előre is rozszat sejtve, kelletlenül nyult a papir után, s olvasni kezdett :

— „Nagyságos uram.“ — A fejedelemhez szól?

— Nem épen : Béldi Pálhoz lesz intézve. Aztán tovább olvasá :

— „Tudom megszomorodott szivében nagyságod, hallván mily hütlenül hagytam oda a pártot, melyhez Erdély legnagyobb része tartozik. De távol legyen tőlem e gondolat. Vérem és életem most is egyedül csak nagyságod szolgálatára legyen. Azonban, a milyen boldog és elégedett valék nagyságod zászlói alatt, épen oly szerencsétlenül jártam saját szivem ügyeivel, a midőn tisztességes házasság helyett csak szégyent, és gyalázatot vallottam. Nagyságod elgondolhatja, hogy miután azon vidéken nevem nevetség tárgya lett, addig harcztársaim között böcsülettel meg nem maradhattam, mig mint férfi másutt alkalmatosságot nem szerezhettem, megmutatni a világnak, hogy előttem, ha akarom, Erdély legelső lányos házai is nyitva

állanak. Kérem tehát nagyságodat úgy tekintse e rövid távollétemet, mint egy kis szabad időt, mialatt itt Apafalván néhai Kornis János uram árva leánykáját Évikét, isten törvényei szerint feleségül vevén, az esküvő után szép menyecskével és gazdag örökséggel megrakodva ismét nagyságod hü szolgálatába visszalépni szándékozom.

Költ Fehérvárott, október 28. 168*.“

— Nos mit mond rá Brandt uram?

— Olyan formán hangzik, mintha Kamuti Lázár uram irná.

— Eltalálta. Egyéb nem hibázik, mint hogy Kamuti Lázár uram aláírja, s azt pedig kegyelmed fogja kivívni.

— Én!? engedje meg Dávidházi uram, de ördögi mesterséggel nem bírok.

— Sokkal csekélyebb a dolog mint gondolná. . .

— Ha csak az isten el nem veszi e boldogtan ember eszét, ilyet soha alá nem fog írni.

— Sajnálom, ha így hiszi kegyelmed, de ennek még ma meg kell történni.

Brandt uram hajszálaait felborzongani érzi. . .

— Kegyelmetek, belőlem szándékos gyilkost csinál. . . Jaj nekem, ha csak úgy ment-

hetem meg nyomorult éltemet, ha előbb mást kell megölnöm. Értem, mit akar kegyelmed. Ezt aláíratni, s azután a levelet a fejedelem kezébe játszani, hogy aztán a direktor fia a nászszoba helyett a vérpadra lépjen.

— Ne verje ok nélkül félre a harangokat Brandt uram — felelt mosolyogva az ifjuság roszra vezetője. — Még tréfából is oktalanság ilyet beszélni.

— De hát miként értsem? . .

— Nem tartoznám ugyan vele, hogy megmagyarázzam, de miután tapasztalom, mi szörnyü háborodásba jön Brandt uram lelkében az erkölcs, annyit előre mégis megmondok, hogy e levelek végső czélja egyenesen is csak az, hogy Kamuti Lázár uramnak egy rosz órájában, melyet aligha elkerülhet, segítségére lehessünk.

— Most még annál kevésbé értem.

— Sajnálom, de ennél bővebb felvilágosítást nem adhatok.

A megszorult öreg ember csak dörzsölgeté kezeit, erőltette elméjét s mindenkép nyitjára akart volna jutni a dolognak. . .

— Vagy talán csak ijeszgetni akarja kegyelmed e levéllel Kamutiékat, hogy azzal lemondásra kényszeritse?

— Ne törje fejét Brandt uram, mert bizony hiába esik kinlódása : egykor majd látni fogja; most csak arról van szó, hogy e levél alatt ott legyen az aláírás.

— Kegyelmed ezt lehetségesnek hiszi?

— Sőt éppen is csak ez lesz Brandt uram legkönnyebb munkája.

— Ez lesz legkönnyebb munkám! . . szép napokra lehetnek kilátásim Dávidházi uram társaságában.

— Könnyü nem könnyü, nem tartozik a dologhoz . . . s azért készüljön, megyünk mindjárt át Kamutiékhoz; elkisérem kegyelmedet az utca szegleteig.

— Hogyan? most mindjárt? Hányjuk vessük meg még jobban e dolgot, mert bizony bele bukunk.

— Ne is kétkedjék; játszva fog az egész megtörténni.

— Ugy hát csak mondja kegyelmed, mit tegyek?

— Tanács, és utasítás hiánya miatt nem lesz panasza kegyelmednek. Mondtam hogy készüljön, vegye botját, kalpagját, s tegyen zsebébe mintegy hatszáz darab aranyat.

— Pénzt?! — kiálta mintegy görcsöktől

meglepetve. — Pénzt?! ismét pénzt . . . mikor már is tökéletes koldus vagyok.

— Micsoda örjögő felkiáltás ez? mint ha mi kegyelmed kincsére ásitoznánk. Hanem hogy jól megköltetjük Brandt uramat, az már szent igaz.

A bányák főtisztje, reszketve, mintha a hideg lelte volna, bement a szomszéd szobába, s előkereste pénzszekrényeinek kulcsait. Ujjait görcsök fogák keresztül, midőn így könyökig kellett aranyai között turkálni, elgondolván, mi gonddal, és fáradsággal kellett egykor azokat egyenként összegyűjtögetni.

Azután ismét kijött.

— Csak még egy rövid kérdést uram — szólt mintegy esdekelve, félvén, nehogy ismét megsértse ezen embert, ki sorsa felett korlát nélkül uralkodhatott. — Azt hiszi Dávidházi uram, hogy Kamuti Lázár egy pár száz aranyért aláírná e levelet?

— Akkor valóban nevetséges volnék, ha hinném. Ő! ki rövid időn Erdély legszebb, s leggazdagabb aráját szándékozik oltár elibe vezetni.

— Ugy hát csak mondja kegyelmed, mit kell tennem.

— Elmondom utunkban, míg az utcza szegletig érünk.

— Mért nem itt a szobában, itt oly kényelmesen lehetne akár estig tanácskozgatni.

— Egyszerűbb a dolog mint sem hogy teketoriát érdemlene. Kegyelmed ismer engem. Röviden, és világosan szoktam beszélni. Emlékezzék csak vissza Apafalvára, mi hosszú történetet meséltem el egyszer kegyelmednek csak annyi idő alatt, míg ketten, szép karonfogvást a földszintről felsétáltunk az első emeletbe.

— Készen vagyok, mehetünk. Előérzetem sugja, belevesztünk mint Bertók a csikba. . .

Még lehet valami Brandt uramból . . . . mindenesetre jó vérré mutat, hogy ez inségében, még tréfás közmondatok is eszébe juthattak.

XIV.

Kamuti Lázár uramat kell meglátogatnunk, ki azon időben Erdély legboldogabb embere volt. Ő kegyelmének oly jól folytak dolgai, hogy azt sem tudta mint töltse az időt, míg lakodalmának ohajtott napja be nem következik. Egész nap otthon ült, munkátlanul,

foglalkozás nélkül; össze tette kezeit, lógatta lábait, majd lehencsergett egy pamlagra, s pislogó szemével bámulta a szoba boltozatának czikornyáit . . . és ilyen állapotában valóságos győzedelmül számította be magának, ha tapasztalta hogy az egymásra muló perczekből végre egy egész óra lett.

Meg sem álmodta hogy most mindjárt Brandt uramhoz lesz szerencséje. . .

A fejedelmi bányák főtisztje ezalatt sokkal nyugodtabb lön : arcza pirosabb színt öltött, sűrű fekete vére meghigadt, miután megértette, mi módon tartotta lehetőnek Dávidház; uram azt, hogy a direktor fia ilyenmü oklevelet aláírjon.

És megkopogtatván a boldog vőlegény szobaajtáját, belépett. . .

Kamuti Lázár uram pedig, hirtelen felugorván henye fekvéséből, nagy meglepetésében összezsapta kezeit, midőn a belépőt megismeré. . .

— Kegyelmed az, Brandt uram? . . . alig hihetek szemeimnek. . .

— Nos micsoda van abban? . . — felelt a vendég derülten, s jó kedvvel. — Erre jártam, házatok előtt, s azt gondoltam magamban : betekintek hozzátok, s megnézem, mint

érzi magát a mai világban egy fiatal ember, ki maholnap az ország legszebb, s leggazdagabb menyasszonyát fogja haza vinni.

— Kegyelmed mindig oly szives volt családunkhoz. Foglaljon helyet nálunk, s engedje meg, hogy annyiszor tapasztalt barátságos indulataért itt újra és újra köszönetet mondjak.

— Csekélység! a mit tettem, szivemből tettem, nem kell oly sokba venni ily apró semmiségeket.

— Sőt ellenkezőleg, uram, ha valaha célotmat érem, s boldog leszek, szerencsém legnagyobb részét egyenesen kegyelmednek fogom köszönni.

— Az égre kérlek öcsém, ne szégyenits meg. . . Dicsérni engem olyasmieft, mit megtiszteltetésnek tartottam, hogy tehettem.

E közben leültek szemközt egymással.

A társalgást, mint illet, a házi gazda kezdé meg.

— Kegyelmed itt járt házunk előtt? Mi kellemes foglalatossága akadt Brandt uramnak a mi utcánkban?

— Egy kevés pénzt vittem volna Csáki Lőrincz uramnak, hahogy a feltételekben megegyezhettünk volna.

— Hogy éli világát, Csáki Lőrincz uram,

még nem is találkoztam vele, mióta haza jöttem.

— Csak ugy éli mint más, ki hatvannégy éves korában negyedszer házasodik, s feleségül vesz egy fiatal, élénk, és virgoncz menyecskét, kivel ugyancsak meggyül baja szegény fejének.

— Képzelem állapotát.

— Öszül is bele az öreg szörnyüképen, mindennap uj barázda szántódik arczára, alig lehet ráismerni; az asszony pedig csupa élet, vér, és tűz, a mellett elköltetné férjével még a Dárius kincsét is. Soha életemben nem láttam házat, melyben ily veszedelmes fényüzést folytatnának.

— Valóban ugy beszélnek.

— Ma reggel is oda küld hozzám Csáki Lőrincz uram, hogy vinnék hozzá kölcsön fejében mintegy hatszáz aranyat, mert meg van szorulva pénz dolgában; s miután én mit megtehetek, nem örömet tagadom meg, különben is a Csákiak mind oly gazdag urak, csak hamar megíratom iródeákommal, Szentgyörgyi urammal a szükséges adósleveleket, a pénzt is zsebembe teszem, s megyek át hozzájuk; de csakhamar elment kedvem a kölcsönözéstől, midőn meghallottam, mi végre

akarja Csáki Lőrincz uram magát ujabb adós-
ságba verni.

— Bizonyosan megint az asszonynak kel-
lett valami hiábavalóság.

— El se találhatnád mi nem jut még egy
ily menyecskének eszébe. . .

— Mondja csak kegyelmed.

— Halld csak, mert igazán furcsa. Ne-
hány nappal ezelőtt az asszony álmos fővel,
rosz kedvvel, s igen elégedetlenül kelt fel
ágyából. Öltözködés alatt folyvást veszekszik
a szobalánynyal; a reggelit olyan rosznak ta-
lálja, hogy a szakácsnét rögtön elcsapja; az is-
pánt kitéteti hivatalából a mult nyári nagy
szárazság miatt; egész napon pedig rá se néz
férjére, s ha az öreg kérdezi : mi baja, elfor-
dul tőle, ha vigasztalja hogy majd jobban lesz
minden, csak az isten egészséget adjon, a nyá-
jas hizelgésekre csak ásitással felel, ugy hogy
vitézlő Csáki Lőrincz uram majd földönfutó
lett mellette.

— Mi lelhetett?

— Szeszély, csupa asszonyi szeszély. Hon-
nan, honnan nem, egyszerre csak azt vette fe-
jébe, hogy ő sétálni akar menni a városba,
olyan kocsin, és lovakon, melynél szebbet
egész Erdélyben ne lehessen találni.

— Az már sok volna.

— Ezt mondta, s meg is maradt mellette, úgy hogy férjének nem lehetett nyugodalma, míg ki nem tudakoltatta, melyik ólban van Erdélyben a legszebb ló, s melyik színben a legpompásabb kocsi.

— S megtalálta?

— A legszebb két csikó most Választon van az uraság udvarában, s éppen eladó mind a kettő.

— Az még szerencse; és a kocsi?

— Azt meg Szebenben találták meg egy kereskedőnél, ki azt Németországból hozatta, a hogy oda járt Daczó János uram titkos követségbe.

— Szép ára lehet az efféle dolgoknak.

— A kocsi, s a lovak mindössze hatszáz arany.

— Hatszáz arany! uradalmat lehetne rajta venni, mióta a katonák zöldjében leetetik vetéseinket.

— Mikor aztán hallottam miben áll a dolog, szép nyájasan azt feleltem: sajnálom de ezuttal semmi se lesz a vásárból. Csáki László uram dühös volt, majd kilöketett házából, de tudom hogy holnap, vagy holnapután még megköszöni.

— Jól tette kegyelmed.

— Így jártam biz én itt a ti utcátokban Csáki Lőrincz uramnál, s most itt csörög zsebemben a hatszáz arany. . .

És bele nyulva zsebébe ujjaival csábitólag zörögteté a pénzt, mintha étvágyat akart volna gerjeszteni Kamuti uramban.

Azután más egyebekre ment át a beszéd folyama.

— Nos — kérdi — mikor tartjuk meg már egyszer lakodalmat?

— Még mindeddig nincs bizonyos határ-ideje kitűzve.

— Hogy értsem ezt? . . . tegnap atyádtól hallottam hogy két hét alatt megtörténik minden.

— Én is így hiszem. Különben attól függ, mikor lesz ő nagyságának egy kis szabad ideje, hogy átjöhessen Apafalvára, s megtartsuk az esküvőt.

— Tehát csakugyan maga a fejedelem lesz násznagyod?

— Atyámnak fontos okai vannak hogy így legyen.

— Nos én csak szerencsét kívánok az egészhez.

Itt egy kis szünet álla be.

A fejedelmi bányák főtisztje valamin elgondolkozni látszott.

Aztán mintha csak kíváncsiságból jutna eszébe, kérdi :

— Elvagytok e itthon készülve a pompás lakodalomra?

— Beszereztük mire szükségünk volt; egy némi dolog még hiányzik, más egyébre nem jutott pénzünk, de a mint lehetett csak kitoldtuk-foldtuk magunkat.

— Vettél szép lovakat feleséged kocsi-jába ?

— El kelt volna biz egy uj fogat is, de még megjárja a mi régi egy pár almás-szürkénk.

— Meglehetős lovak, csak hogy nagyon ismeri már az egész város; a ló pedig csak addig szép, mig kérdik kié?

— Kegyelmednek igaza van; mindamellett még korán sem untunk lovainkra. A napokban is hogy megnézték a Mikes fiúk, azoknak is tetszett, pedig tudjuk mily válogatós ő kegyelmök az ilyesmikben.

— Én sem szólok rosztat lovaiddról, hanem csak azt felelem : minden jószág csak addig szép, mig szebbet nem látunk. Szeretném ha megnéznéd azt a két pej csikót Válaszutról,

mit tegnap Csáki Lőrincz uram udvarára hoztak.

— Elhiszem hogy szépek látás nélkül is.

— Sőt én még azt tenném hozzá : ilyen egy pár ló épen is csak neked való lenne, ki az ország legszebb s leggazdagabb aráját veszed nőül.

— Hála istennek hogy nincs hozzá pénzem, különben kísértetbe hozna kegyelmed. Ilyen dolgokban igen gyarló ember vagyok.

— Pénz miatt ne legyen busulásod . . . szólíts meg engem s lesz a mennyi kell.

— Nem tréfál kegyelmed? Bizony kedvem volna csak próba végett is szaván fogni Brandt uramat.

— Mondtam, csak egy szavadba kerül, s a ló a tied, mellé még a szép kocsi is, hogy aztán Csáki Lőrinczné asszonyom mérgében megpukkanjon.

Kamuti Lázár uram bámulva nézett vendégére, sehogy se találhatván el mi lelte egyszerre ezt az öreget, hogy így utolérte a nagylelkűség.

Már azt is gondolta : valahol nagy ebéden volt ő kegyelme, s egy kicsit be talált kapni.

Amaz is tapasztalván, hogy játéka jól

indul, tovább veré a vasat míg meleg volt :

— A takarékoság, édes öcsém, igen becsületre méltó tudomány, de az nem abból áll, hogy midőn valaminek ideje van, csupa szükkeblüségből megtagadjuk magunktól. Boldog ember az, ki élte pályáján a közép utat eltalálta, nem feledkezik meg a jövőről, mely bizonytalan, de meg se csalja magát a jelenben, mely már bizonyos. Volt egy idő, melyben én mindig csak öregnapjaimról gondolkoztam, s azalatt elpazaroltam ifjuságom legszebb éveit, holott pénzt öregségünkben is szerezhetünk, az ifjuságot pedig, ha egyszer elmúlt, kincsaranyért sem vehetünk. Mit érek most pénzzel? Jól mondta a minapában Bánfi Pál uram, hogy az ember csak olyan gazdag lehet, mennyit meg tud enni; s én alig emészthetek meg többet, mint a mennyit egy napszámos megkereshet, nem is vagyok gazdagabb. Sőt teljes életemben szegény voltam . . . szegény midőn vágytam élvezni, s nem tettem fősvénységből, még szegényebb most, midőn ezerszeres áron tudnám megvenni élvezimet, de melyekhez többé se tettemnek se lelkenek nincs semmi fogékony-sága.

Valóságos gyönyör, és lelki kenet volt hallani, mint monda saját fejére ily szent igazságokat Brandt Máté uram. Az egészben azonban az volt a legszebb : hogy ő most csak áligazságokat vélt mondani, mégis azt kívánta volna, hogy mások elhiggyék szavát, holott ő szentnél szentebb igazat mondott, s ő maga még sem hitte.

Ellenben Kamuti Lázár uram azon emberek közé tartozott, kik azt tartják, a pénz mindig legjobbkor jön.

És csakhamar megis adá magát a szép predikációra. . .

— Ha nem tréfál kegyelmed, én rajtam nem mulik el a vásár.

— Maradok szavam mellett . . . hatszáz aranyat ha kell mindjárt adhatok.

— Kegyelmed példaképe a szivességnek.

— Saját érdekem, édes öcsém, egyéb semmi. . . Kinek adjak szivesebben mint neked, ki néhány nap mulva e csekélységet fél kézzel fizeted vissza? mintha lovászodnak borra valót adnál! Szeretném tudni, mért gyűjtögessem halomra aranyaimat, midőn a penész szagot még a pénzen sem szeretem, s utoljára is mi pénzem van, sokkal jobb helyütt áll az nemes uraimék erős kastélyaiban,

mint az én rongyos házaimban, melynek porjadosó téglafalát a tolvajok egy fanyelű bicskával is feláshatják.

Ezt mondva ismét zsebeibe nyult, s ujjai-
val oly csörömpölést okozott aranyai között,
hogy Kamuti Lázár uramnak szinte szédült
bele a feje.

A boldog vőlegénynek még egy kis két-
kedése akadt.

— Mit gondol kegyelmed, nem fogná
atyám rossz neven venni, ha tudtán kívül ily
költségbe verem magamat?

— Mi gondja neki erre?

— Csak azért mondom, mert jól megfon-
tolva a dolgot, e házasságot egyedül is csak
jó atyám gondosságának kell köszönnöm.

— Mi ezt illeti, igazítsd el atyáddal dol-
godat mint tudod, én csak azt kérdem, kell-e
pénz, vagy nem?

E jelenet már egy kis előize volt ama
nagyuri állapotnak, melybe Kamuti Lázár
uram házassága után lépendő vala, már csak
puszta hírére is özönével ömlött felé a kincs.
és gazdagság.

És jót nevetve szerencséjén felelé:

— Ha kegyelmed csakugyan megemberelné
epénzzel, én annak valóságos hasznát vehetném.

— Nos, én csak is e nyilatkozatra vártam.

Ezt mondva zsebébe nyult, s a Dávidházi uramtól átvett iveket előkeresé.

— Itt vannak készen, az adóslevelek is. Csáki Lőrincz uram számára tette fel iródeákom, Szentgyörgyi uram, de annak nevére szól, ki aláírja. Olvass el közölök egyet, s ha tettszik a vásár egy lementre mindent elvégezhetünk.

— Hármát irjak alá?

— Nagyon természetes, ha mindenike csak kétkét száz aranyról szól. Ugy volt alkunk Csáki Lőrincz urammal hogy háromszorra fizesse vissza adósságát s mindenik határidő között hat hónapi idő legyen. De hiszen ha te irod alá, majd fizetsz akkor, midőn jó kedvedben épen reá érsz.

Nyájásabb hitelezőt Brandt Máté uramnál képzelni sem lehetett volna.

A boldog vőlegény, minden késedelem nélkül tollat vön kezébe, téntába mártá íróeszközét, s aztán egy tekintetet vetve az irományokra csodálkozva mondá :

— Ez első eset életemben, hogy adóslevelet ily finomfajta papirosra írva lássak. Ez inkább rózsaszínü mint fehér, s a széle meg van aranyozva. Szerelmes leveleket irnak az

ilyenre vagy épen köszöntő verseket valami gazdag püspök nevenapjára.

— Soha se ütközzél meg rajta. A kereskedő küldte hozzám, kitől az írószereket vásárlom. Azt kell hinnem hogy az efféle most divatba jött a nagy világ fényes urainál. Különben alig drágább más közönségesebb papirosnál, s az emberek mindenféle bolondságokat kitalálnak, csak hogy áruiknak kelendőséget szerezzenek. . . Itt van ird alá.

Ezzel a három egymásra fektetett ívet a köleszőnő elibe az asztalra tevé, s Kamuti uram mi rosztat sem gyanitva, a legfelső levélre azonnal oda kanyarította becsületes uri nevét, kellő czikornyákkal.

— Hogyan — szólt ravaszul az öreg — el sem szoktad előbb olvasni mit alá akarsz írni ?

— Igaza van kegyelmednek — felelt megzavarodva a direktor egyetlen fia, ki hitelezője előtt nem akart volna ily könnyelmű adósságesinálónak tekintetni, s fogai közt átmormogá a szemei előtt levő sorokat, melyekben különben, Szentgyörgyi uram ismert szépségű stylusa szerint, valósággal is csak az foglaltaték : minémüképen vön fel kölesön az alólirott, kétszáz aranyat, nemzetes, és vitézlő

Brandt Máté uramtól. Bent volt az írásban egyformán jussa a hitelezőnek, és kölesönvevőnek. A nagy betűk ritka ékességgel valának kicsipkézve, a helyes írásban nem talált volna hibát még Kopasz Márton professor uram sem, ki pedig olyan híres tudós volt a maga idejében hogy még a közönséges i helyett is mindig ipszilomot szokott írni.

Midőn az első lap alá volt írva, Brandt uram, ki mintegy gyönyörködni látszék a volt kapitány csinos kézírásában, a felső ívet kissé féljebb huzta, hogy a hely, hova a második levelen az aláírásnak jönni kell, szabadon maradjon.

Kamuti uram teljes elismeréssel volt készszolgálatu hitelezőjének illetén figyelmes, és gyöngédszerű bánásmódja iránt. . . . Most kezdte még csak igazán érezni hogy ur lett belőle . . . azonban meg kelle magában valania, hogy mindez ideig Brandt uramat is félreismerte.

És ujjal megperczent ujjai között a toll, s neve ott diszlett a második lap alyján is.

A czél el volt érve!

A veszedelmes tartalmu levél alá volt írva. . .

A bányák főtisztje ugyan aként vette Dá-

vidházi uramtól utasításba, hogy az egymásra fektetendő iverk közöl a harmadik legyen az, melynek aláíratása végett az egész komédia rendeztetett.

Brandt uram azonban jónak látta kissé módosítani a terven s azt gondolta : ha előbb jól eltölti Kamuti uram füleit aranycsörgéssel, s szemeit megvesztegeti a pénz csillogásával, bizvást oda iktathatja a Béli Pálhoz intézett nyilatkozatot a második helyre.

És nem is csalatkozott . . . Kamuti uram, nagy bizodalmban az első iveret is csak a hittelező figyelmeztetésére olvasta el mi előtt aláírta . . . kétkét száz aranyért elirkálgatott volna akár holnap estig.

Azonban a harmadikra már nem került a sor.

Brandt uram tapasztalván, hogy már megtörtént, a mit ohajtott, hirtelen az irások közél kapott, kezébe ragadta a két első iveret, beporozta a fris irást, a porzót lefricskázta, s a leveleket összehajtogatva zsebébe rejté.

A völegény azt sem tudta mi történik vele: épen neki ereszté kezét hogy a harmadik iveret is aláírja, midón egyszerre csak Brandt uram szépen kirántja ujjai közél a tantát.

— Hogyan uram? — kérdé — még csak kettőt irtam alá. . .

— Elég lesz egyuttal ennyi — felelt az öreg kétértelműleg, s e percztől fogva mintha csak újra visszacserélték volna Brandt uramat. . .

Négy százat leolvasott, de legalább két százat még is sikerült megmentenie az örök kárhozattól. . .

S azalatt hogy kiüríté zsebeit oly halovány lón, mintha vérét csapolták volna le. . .

Kamuti uram pedig bámult, mintha álmoképet látott volna maga előtt, s meg mert volna esküdni, hogy az egy más Brandt Máté uram volt, ki az imént oly hetykén csapkodott kezével arannyal tölt zsebeire.

XV.

Hunyad megyében, nem messze hires Hát-szeg mezővárosától, Egerfalva alatt egy kis csapat táborozott.

Egyike volt ez Béldi Pál ismét gyülöngő hadainak, kik a székelyföldi kudarcz után az ország ezen részében próbálának újabb szerencsét.

Ott állott Nopcsa Gergely uram az ő

nyolczvan emberével, mellette mindjárt Nadányi Miklós ötven kaszás oláhval, legfelül a dombhátán Péterlaki uram negyvenre menő lovassággal. A katonák, mind jól fizetett erdélyiek, erős hivei Béli Pálnak, fegyverhez szokott, s nélkülözésektől edzett legények, kik azonban nem tudták hogy e táborozásuknak a szokottan kívül más rejtélyes céljai is vannak.

A vezérek bent laktak a faluban Egerfálván, Nopcsa Gergely uram házánál, és az egész idő alatt igen jól folyt dolguk. Mindenki a legszebb reményekkel biztató magát. A katonák hovatovább annál nagyobb lelkesedést tanúsítanak az ügy mellett, a kaszákkal fegyverzett oláhság is beleokult lassankint a harcz mesterségébe, míg Péterlaki uram lovassai kiket csaknem válogatva szedtek össze Bodalavárott, előre is csodákat ígérének. Nem volt semmi baj, enni inni volt annyi, a mennyi kellett, sőt még a kétezer forintnyi összeg sem fogyott el egészen, mit a fejedelmi bányák főtisztje a mult alkalommal Keserü Mihály hadnagy urammal küldött.

Nopcsa Gergely uram, mint házi gazda mindent elkövetett, hogy vezértársai miben se lássanak fogyatkozást. Nadányi Miklós a

fegyvergyakorlatokra vigyázott, míg az öreg Péterlaki magasztos viseletével az egész vállalatra fényt, dicsőséget, és igen urias szinezetet vetett.

Ő kegyelme ugyanis már is úgy viselé magát mint Erdély egyik főura, az új fejedelem legkedvesebb embere, tekintetes nemes Küküllő vármegye érdemkoszoruzta főispánja. Ki is, miután egész álló napot töltött a minapában Béli Pál társaságában, úgy belőn avatva a nagy világ politikai szövetségébe, hogy élvezet volt őt hallgatni, ha ajkait bölcs szavakra megnyitá. Sőt gyakorta, mint diplomatához illett, akkor is sokat mondott, ha egy szót se szólott; elég volt tőle ilyenkor egy válvonítás; legtöbbször egy el nem pálastolható mosolyával úgy feltudott világosítani valamely homályos kérdést, mint miként a nap ha felhők közül kibukik, s hirtelen sugarat vet a sötét tájra.

Az európai kabineteknek Péterlaki uram előtt többé semmi titkai sem lehetének. Legalább így hitték ezt Egerfálván. Mintha könyvből olvasta volna, úgy beszélt ő kegyelme a török diván ágasbogás terveiről; éles szemmel látott be a szerail cselszövényei közé, tudta hogy a zultán legujabb kedvenc

hölgye hallani sem akar a békéről, s hogy a hatalmas padisah ezen odaliskje egy csókjáért oda adná hadserge felét, örömmel feláldozná tartományainak legszebbikét. Tanulságos volt hallani tőle mi kacskaringós utakon békült meg a római császár XIV. Lajos francia királylyal, ki miután Montespan asszonyosság kellemeit megelégtette, most ő legkeresztényebb kegyeit egész lélekkel hires szépségü Fontange urhölgyre kezdi árnyasztatni, ki is igen jámbor, és istenfélő özvegy-asszony levén, még a légynek sem akar ártani, annál kevésbé engedné meg, hogy királyi kedvese új háborút kezdjen a német impériummal.

Egy este se mult a nélkül hogy vezér uraimék bele ne ereszkedtek volna a politikába. Egymásra hordták fel az akkori idők valamennyi nevezetes embereit. Legelőször éltették Béldi Pál uramat, azután rögtön rá megpereátozták az öreg Apafi Mihályt. Pokolfenekére kívánták Teleki Mihály kancellár uramat; Luczifer tüzes körmei közé, Kucsukot, a váradi pasát. Ha Sobieszky lengyel királyról beszéltek, kalapot emeltek, ha Tököli István jött szóba, keserűségöket borba kelle fojtaniok. Megmondták az igazat Spork és

Spankau generálisokról. Ha az eperjesi vérbíróásra fordult a beszéd szabadon kinyilatkoztatták, hogy jóllehet igazság az a mi igazság, de mindazonáltal a mi sok, az csak ugyan sok.

Korlátlan szabadsága volt a szónak Egerfalván.

Nyolcz kanta bor pedig rendesen kiürült a három vitázó között.

A dolog vége pedig mindig az lett, hogy ha isten erőt és egészséget ad hozzá: nem sokára a fentebb említett fényes, és történeti nevek mellé még más újabb három is fog járulni; tudniillik: Nopcsa, Nadányi, és Péterlaki.

Igy folytak a napok Egerfalván, Nopcsa uram házában, a vezéri kar főhadi szállásán.

Egy ilyen estén, közepette a legtanulságosabb vitáknak, egyszerre oda künn az előszobában némi zaj támada.

Az előörsök a vezéri szállásra egy fiatal embert hoztak be, kiről nem találhatták el kicsoda, micsoda, jó uton jár-e, vagy árulásban sántikál, s csak annyit tapasztaltak rajta hogy ifju uram a tábori jelszavakra oly akkurátosan felel, mintha csak a kis ujjából szopná.

Betolongtak a szobába, s a foglyot a fővezér szine elibe állíták.

Nopcsa Gergely uram az ifjat elejénte bizodalmatlan tekintettel fogadta, de csakhamar, első kérdései után belátta, kivel van dolga. Brandt uram küldte ide levéllel. . .

(Ismét újabb mestersége Dávidházi uramnak).

Azonban senki sem érzé magát inkább meglepetve az ifju látására, mint épen Péterlaki uram, midőn az ifjuban, szomszédja vejére, vitézlő Petkóczi László uramra kelle ismernie; azt sem tudta a jó öreg hova nézzen, s csak most jutott először eszébe, hogy azon utóbbi kikésérés bottal, és göröngyökkel nem a leggyöngédebb nemü bucsu volt, legalább Küküllő jövendőbeli főispánjához kevésbé illett.

A fővezér ezalatt kiküldé a szobából a betolongott népséget, s a hozott levelet átvevé, feltöré, s hangosan felolvasa.

„A fejedelmi bányák főtisztje Nopcsa Gergely uram ő kegyelmének szerencsét, és tisztességet kíván.

Tudtára legyen kegyelmeteknek, hogy ő nagysága Apafi Mihály uram még ma este szándékozik Fehérvárt elhagyni, az éjet Al-

vinezen tölti, s holnap reggel tovább indul Kornis Sámuel uram házába lakodalomba.

Csak hamar tehát fegyverre, lóra, s nyomuljon kegyelmetek is előre, hogy annak idején mindnyájan ott lehessünk a Maros mellett.

Mielőtt a hajnal hasad Keserü Mihály uram kegyelmetek elibe fog menni újabb tudósításokkal.

Isten oltalma legyen mindnyájunk szegény bűnös lelke felett.

Brandt Máté.“

Öröm ragyogott fel minden jelenlevőnek arczára.

A levél azonban még nem volt teljesen végig olvasva. Egy kis utóiratban a vállalat főpátronusa a levélvivő ifjat vezér uraimék szives bizodalmaiba ajánlotta, legvégül pedig, adandó számadás fejében a tábor további szükségének fedezésére újból ötszáz forintot küldött.

Ha eddig bizodalmatlanok lettek volna is az ifju iránt, a pénz megpillantására utolsó kétségük is eloszlott. Levelet könnyü hamisítani; a kézirat utánczók már azon időkben is bőven tenyésztek a világban, de a szép fehér ezüst, mint a tej, csakugyan nem lehetett szemfényvesztés.

Péterlaki uram csak lassanként határozta el minő szemmel nézzen az ifjura. Haragudott, de el se tagadhatta volna, mennyire tettsett neki hogy szomszédja egykori házi tudósát e párt mellett buzgolkodni látta, gondolván mennyi szépet, és jót várhatna e szerint a másik testvértől, kit Béldi annyira megdicsért előtte.

— Az lesz még az ember, ha már ez is ily derék ficzkó a talpán!

(Az olvasó tudja hogy Béldi Pál uram kiszámított ravaszsággal, Péterlaki előtt Gábor hadnagyot, Páltelki előtt László vitézt dicsérte fel a másik rovására).

Rövid hadi tanács után a tábor utnak indítatott.

Mindennek gyorsan, de a legnagyobb csendben kellett megtörténni. Készülődés közben senki még egy hangos szót se bocsáthatott ki . . . s elindultak halk lépésben, ne hogy a lovak dobogása az éj rengetegében messze elhallhassék.

Csak úgy szállt tovább a tábor mintha ellehelték volna. . . . Reggelre az egerfalvi oláhok hármás keresztett vetnek magokra e csodás eltűnésre, a csaplárok káromkodni fognak a fizetetlen rovások miatt, egy két

menyecskének újabb oka lesz panaszra a katonaféle ember hűségtelensége miatt.

Utközben Páltelki uramnak gyakran akadt alkalma, hogy az ifjuval néhány szót tanuk nélkül válthasson. Ez azonban habár teljes tisztelettel viseltetett is testvére apósa iránt, mégis valami igen különös módon nem látszott az öreg ur társaságát keresni.

Sőt egyes rövid feleletei legtöbbször oly balul ütöttek ki, hogy Küküllő sperativus főispánja nem tudta mit gondoljon.

Először megdicsérte az ifjat e tetteért, hogy átpártolt azon férfiu mellé, kit Erdély legjelesebb fiai fejedelmüknek ohajtanak.

Vitézlő ifju uram azonban csak válvonitva felelt :

— Az ember arra van teremtve e világon, hogy haladjon a jóban, és erősödjék az erkölcsökben. . . Hanem ha az embernek a szemit a nagy urak bekötik, s vakon inditják utnak, csak akkor tudja meg hova jutott, midőn hanyathomlok az árokba bukott.

Ez volt felelete.

Tessék már most Péterlaci uramnak a velős mondatot úgy magyarázni, a mint tettszik.

Uj helyzetében sem vetkezhette le Petkóczy uram azt a tudós modort.

XVI.

Eljött tehát a várva várt nap, melyben a fejedelem Kamuti Boldizsár uram unszolására rá engedé magát biratni, hogy kimenjen Apafalvára lakodalomba.

Direktor uramat nem egyedül a hiuság készíteté e lépésre, hogy fia menyekzőjén ő nagysága násznagykodjék, hanem hogy inkább ő kegyelme éles szemei előtt az egész dolog még mindig kétségesnek mutatkozott. Szentpálnétól több izben vett levelet, de egyikben sem olvashatá hogy Évike szive meghajlott volna. Az is tudtára esett a gondos atyának, hogy Apor uram a lánynézők eltávoztával azonnal Apafalván termett, s onnan Brandt urammal együtt indultak Fehérvárra. Érzette az öreg a levegő nehézségéből, hogy mindezekben valami történik, minek ő semmiképen se jöhet nyomába. Az ifju váratlan megkegyelmeztetése, s minapi hasznos szolgálatai a székely támadás alkalmával, mind rejtélyes alakban tüntek vizsgáló szemei elibe.

Másként nem remélt győzhetni, mintha ő nagysága egész tekintélyét a mérőserpenyőbe veti. Azt gondolta, ha ott teremnek

egyszerre zajjal és pompával Apafalván a fejedelem egész udvarával, midőn mindenki tétet fejet hajt Erdély ura előtt, oly egyszerű lányka mint Évike, gondolatában sem ellenkezhetnék többé.

Ily körülmények között történt az indulás.

Ő nagysága nem volt barátja a hosszú lovaglásnak; azonkívül ez időkben még a nagyuri méltósághoz tartozott lassan, kényelmesen, és állomásokat tartva haladni előre. Két három mértföld elég volt egy napra, csak póstaszolgának való állapot volt magát az utban megerőtetni.

Ugy történt mint Brandt uram írta: a fejedelem este felé indult ki fővárosából.

Vele ment az egész udvar. Legelől a fejedelem, jobbról Teleki Mihály, balról a direktor, és fia; a második sorban Apor Kelemen, Brandt Máté s néhányan ő nagysága kedvencei közül, mint Nalácz György és Daczó János uraimék. Legvégül Keserü Mihály uram mintegy huszra menő lovassal a palota fegyveres őrei közül.

Bethlen Gergely uram, kihez ő nagysága Alvinczen szállandó volt, a falu határdombjaig elibe jött vendégeinek. A pápista pap,

már délután három órakor rákezdé a templomba : *Salvum fac Domine principem nostrum . . . .* az oláhpapok sorba vették az evangyéliumokat, a kálvinista prédikátorok ki nem fogytak a zsoltárokból . . . . mind ezekre a három torony harangjai jajveszéklő harmoniával kiálták rá igenlő szózataikat, hirdetvén hogy Alvincz város népségére még ily szép nap soha sem derült.

Ezalatt a Bethlen házban iszonyatos vérontás ment végbe. Kegyelmes asszonyunk ugyanis egész napon nyakasztatá a pecsenyének való háziállatokat, s mégis mindig attól félt, nem talál elég lenni a vacsora, senki sem lesz ágyban fekvő beteg a nagy torkosság miatt, s azzal a ház vendégszeretét gyalázat éri . . . . azért az öldöklés uj erővel indult meg . . . a konyhába fél öl fa égett egyszerre.

Este felé a fejedelem érkezte előtt és után, egyik kocsi a másikat érte, ömlött a vendégsereg az udvarba, a sok tarka cseléd, lovaszok, és csatlósok alig fértek az udvarba.

A fejedelem, s a tiszteletére összegyűlt nemesség, az üdvözlő szónoklatok után azonnal a terített asztalokhoz vezettedének; a vacsora harsányzene szóval folytattaték, a társalgás hovatovább zajosabb, s lelkesedettebb

lön a beszélgetésből kiabálás lön, az öregebb urak kézről kézre járaták a boros kantákat, az ifjak poharak mellé szegődtek, az asszonyok számára oda készített vizes palaczkokat, a borral kínálkozó ifjak egyenként csapkodák a falhoz.

Apafi Mihály uram szokása szerint keveset evett, hanem a mint ott ült nagy karszékekben, megitta az ő rendes tizenhat itcze borát, s gyönyörködék hü magyar nemzete szelid örömeiben.

Vacsora után táncz kerekedék. Az ifjak szokás szerint magok kapkodták fel az asztalt . . . tört az edény halomra, pengett az üveg, széknek, asztalnak egy lába se maradt . . . szóval Bethlen Gergelyék tökéletesen megelégedve lehetének vendégeik jó mulatásával.

Előize volt ez ama hétországra szóló lakodalomnak, mely a napokban Apafalván megtörténendő lészen.

Ugy megforgatták a fris magyarra ifju uraimék a lányokat és menyecskéket, hogy e közös lelkesedés elragadt az élemedett koru férfiakra is, kik a sok czérnavékony lábszáru gyerkőczökön erőnek erejével tul akartak tenni. . . . Kamuti Lázár öltözéke csupa facsaró viz lett a nagy izzadságtól; maga. a di-

rektor is, a midőn így legeltetné szemeit a tánczolóok csoportozata felett, sarkantyus bokáit ugyancsak koczogtatá, s tenyerével olyanokat csapkodott térdhajlása felibe a vastag husra, mint a hogy tán vőlegény korában se tette.

Egyedül Apor Kelemen uramnak nem látszott izleni a multság.

Ketten ültek egy szegletben, ő és Brandt Máté uram, s beszélgettek mindenféle közönyös tárgyokról.

Annyira feltünő volt az ifju rossz kedve, hogy még a fejedelem is észrevette. . .

— Hát te mért nem tánczolsz?

— Vannak nagyságos uram itt elegen, kik helyettem is tánczolnak.

— De nem addig van az, öcsém. Te se kíméld tyukszedet, ha az egész világ a boldogját járja . . . bizony azt hittem az orrod vére foly.

Megjegyzendő hogy a fejedelem, ha Teleki Mihály uramat nem érzette közelében, kifejezéseiben legkevésbé sem válogatta a diplomatikai formákat. Kanczellár uram pedig épen most a házi asszonynyal Bethlen Gergelynével volt elfoglalva, kit ezer szépszavakkal igyekezett elhalmozni.

— Valóban, nagyságos uram — folytatá az ifju — én egyébbkor is mentül kevesebbet szoktam tánczolni.

— Ha úgy van, mentséged még rosszabb hibádnál. Mi hasznodat vesszük majd Apafalván a lakodalomban, ha ott is csak a kuczko háta mögé akarsz bujni? Előre mondom, igen rossz neven venném, ha kis keresztlányom menyegzőjén nem te volnál a legvigabb.

Az ifju némi kétkedés után felele. . .

— Sőt épen arra kérném nagyságodat, ha oly kegyes volna irántam, s megengedné, hogy kimaradjak onnan a vigalmakból.

A fejedelem, ki eddig karszékébe hanyatlottan csak félszemmel pillantgatott a beszélőre, most egészen hozzá fordult.

— Micsoda? Nem akarsz eljönni? De isten bizony nem értek tréfát e dologban. Erővel is elhozatlak. Majd adok én neked velem durczáskodni.

— Nagyságodnak meg kell mondanom az igazat. Vannak Apafalván egy némelyek, kik engem azon háznál nem szivesen látnak.

— Azt szeretném én látni, ki nézzen görbe szemekkel arra, ki velem jön egy társaságban. És aztán kicsoda az a háznál, kivel összekoczdódtál? Talán épen Kornis uram?

De bizony, ha én, a fejedelem megamnestiáz-
talak, ő kegyelme is megbékülhet kedvemért,
ha még annyi borsot törtél volna is az orra alá.

— Kornis Sámuel az én legjobb bátyám.
Hanem mi tagadás benne : Szentpálné asz-
szonyom mindjárt fintorgatja az orrát, ha en-
gem lát.

— Hadd fintorgassa. . .

— Ha pedig távozom, kifüstölteti a szo-
bákat. . .

— Hadd füstöltesse; ha mondom, eljössz,
ott leszesz, tánczolni fogsz, te lélsz a vőfél,
s punctum.

— A mint nagyságod parancsolja, de azt
kell hinnem, még Évike hugomnak se lenne
kedvére, ha engem mint vőfélt látna maga
körül. . .

— Kicsoda? Évike? az én keresztlá-
nyom? . .

— Kivánja nagyságod, hogy nyíltan szól-
jak. . .

— Sőt épen parancsolom.

— Akkor nem rejtegetem tovább. Nem
örömet megyek azon házhoz lakodalomba,
mint vendég, hol kevés idő előtt még azt hit-
tem, magam leszek a vőlegény.

Önagysága szemei méltoztattak nagy ka-

rikákra nyilni. . . . Egy cseppet se volt kedvére, hogy megtudta e dolgot; megbánta még azt is hogy bele kezdett e beszélgetésbe. Nem tudta mit mondjon, mit miveljen, vigasztalja az ifjat, más menyasszonyt ígérjen neki, vagy elkergesse fejedelmi színe elől, a miért szeretni mert egy olyan lányt, kit ő jutalomképen odaigért a direktor fiának.

Szerencsére Teleki Mihály uramnak mindig nyitva állottak szemei; azonnal észrevette hogy ő nagyságának szüksége van hü tanácsosára, s átadván a háziasszony mellett elfoglalt helyét egy vidéki nemes urnak, ott termett a fejedelem mellett.

Apor Kelemen uram pedig tapasztalván, mily felesleges itt további jelenléte, mélyen meghajtá magát, s félrőbb vonula. . .

A fejedelem, s kedvencz embere magokra maradának.

— Nem jó hirt hallottam, kanczellár uram. . .

— Hogyan? nagyságos uram? . .

— Ez az Apor gyerek olyan formákat mondott nekem, mintha ő is számot tartott volna a kis Évike kezére.

— Valóban ennek van egy kis hire.

— Annál rosszabb. Annyit előre mondok,

ha ott vigság, és megelegetés helyett hoszura nyult képeket, és kisirt szemeket fogok látni, ugy oda hagyom őket, mint szent Pál az oláhokat. . .

— Nagyságodnak semmi aggodalma se legyen — felelt biztatólag a kanczellár. — Holnap ott leszünk Apafalván, s nagyságod látni fogja mit kelljen tennie. . .

— Nem egészen értem kegyelmedet. . . . Jobban mondva : nem örömet teszem hogy megigérjek valamit, s aztán ne álljak szavamnak.

— Nagyságod a legszigoruabban megtartja szavát. Ott voltam én is jelen, midőn Kamuti Boldizsár uramnak megigértetett e dolog. Először arról volt szó : hogy küldené be Kornis uram az árva számadását, s aztán azt mondta nagyságod : ha elég gazdagnak találja a lányt Kamuti uram ; magam leszek fia számára a kérő.

— Ugy volt mondva, de én is, Kamuti uram is azt értettük alatta, nem kaphatunk kosarat, ha én lépek fel mellettök.

— Nagyságod csak annyit ígért, mennyit szóval kifejezet.. Gondolatát senki sem szokta zálogba vetni. Expressa docent, non expressa non nocent, ezt tartjuk mi törvénytudók.

— Kegyelmed mindig tud valami kibuvót találni.

— Országot kormányzunk nagyságos uram; lassan lassan csak jut az ember ily hivatal mellett egy kis tapasztalásra.

Ő nagysága gondolkodóba esék . . a gondolkodóból pedig csak egy lépés kellett az elálmosodásra.

Az esteli mulatságnak pedig úgy lön vége, miként azon időkben nem egyszer történt: tudniillik a férfiak az ivásban, és tánczolásban, oly jó kedvre kerekedtek, hogy ő kegyelmök kétértelmű szavait, s egy némely tekintélyesb urnak keze szilajkodásait az aszszonyoknak tovább türni nem lehetvén, tizenegy óra táján, egymásután szökdöstek ki a teremből.

A vidékiek jobbára még az éjjel haza mentek, a kastélyban leginkább csak a fejedelem kísérete maradt.

Apor Kelemen, s Brandt Máté együvé voltak elszállásolva.

Az utóbbinak hü szász szolgája, még ébren várta ő kegyelmöket hogy a levetkezésben segítségökre lehessen.

Midőn az ifju már ágyban volt maga elibe inté a szolgát.

— Ismeri kend Keserü Mihály uramat?

— Igen is kegyelmes uram.

— Tudja melyik szobába van szállásolva?

— Tudom kegyelmes uram. Oda lent láttam őt a kapus szobája átaellenében, hol a nagy tornáczon a fejedelem fegyveres népe tanyázik.

— Menjen le tüstént, s mondja meg hadnagy uramnak hogy én és Brandt uram ide ohajtanók egy szóra Keserü Mihály uramat.

— Megyek, kegyelmes uram.

A fejedelmi hányák főtisztje zsibbasztó hidegséget érzett tagjaiba, elérkezni látván az időt melyben mindennek el kelle dölnie.

Még egy percz volt hátra, s aztán többé semmi visszalépés.

Most lesz elvetve a kocka.

Keserü Mihály uram pedig nem sokat hagyta váratni magára.

XVII.

Korán reggel négy órakor, november hónapban, még éj van, sötét és fekete mint a végső pusztulás.

Hadnagy uram egyedül lovaglott e kietlenségben.

Éjfél utánig tartott értekezése Brandt, és Apor uraimékkal, azután elrendezvén dolgait, erőgyűjtés végett aludt egy keveset s aztán a mondott órán elhagyá a kastélyt. Távozása, mint szolgálattelvő hadnagynak, kinek kezére, és hűségére ez éjjel a kapukulcsai bizva voltak, minden akadály nélkül történt; a legénység feletti gondot, és kötelességet átadta első altisztjének Sipos Ambrus uramnak, s azt mondta, még viradat előtt vissza fog jönni. Épen ily sötét éjszakára volt szüksége más-kor is ripacsosképü hadnagy uramnak, ha olykor bus nőtlen állapotában elelszállinkozott rövid szerelmi kalandokra.

Ment tehát egyenesen nyugat felé a Maros kanyargó partja kíséretében, holott is egyedül a víz reszketeg szürkesége volt vezetője.

Másfél órai botorkálás után Fónyad helység alá ért, hol a vett utasítások szerint a réven át kellett kelnie.

S valóban ott is találta a víz belehellett tükre felett a révhajót, mely mint ingatag szigetke a parthoz látszék közeledni . . . az evező rud mellett egy formátlan tömeg hunyászkodik . . . a révésznak kellett lenni, ki várakoztában kissé elszundikált.

A jelek kicserélése után hadnagy uram le-
szállott a nyeregből s lovát bevezetvén a ha-
jóba, mindnyájan a parttól eltaszítodának.

— Kend a főnyadi révész?

— Nem az vagyok, uram; a révészt még
éjfél előtt kézrekerítettük, s most ott ül a tá-
borba jó őrizet mellett.

— Nagyon okosan van elintézve.

— Így parancsolta Nopcsa uram; neki
pedig az a fiatal ember tanácsolta, ki az este
jött Egerfalváról levéllel.

— Tudom; mi tőlünk ment: Petkóczi
László uram a neve.

— Nem tudtam még megtanulni a nevét,
csak látom hogy ügyes gyerek.

— E szerint kend is a táborhoz tartozik?

— Lovas székely vagyok Péterlaki uram
csapatából.

— Nagyot nőljön. Azonban ne igen ki-
mélné kend azt az evező rudat, mert majd ah-
hoz mérem a borraivalót, a milyen hamar át-
megyünk a tulsó partra.

— Három miatyánkot nem mond el ke-
gyelmed, s ott leszünk. . .

— Három miatyánkot, jó ember? Régen
volt az mikor még tudtam milyen hosszú egy
miatyánk; de csak siessünk, a még lehet.

A székely keresztet vetett magára, hallván hogy egy pogány vallásu embert kelle a vi-zen keresztül hurczolnia, s nézett jobbra balra, ha nem jelenik-e meg a sátánok fejedelme, hogy magát kösziklává változtatván, egyszerre felüsse fejét a révhajó feneke alól.

Elértek a tulpartra minden baj nélkül.

Itt hadnagy uramra egy kaszás oláh várakozott, ki is mint vidékbeli lakó, utvezetőül volt kirendelve.

Mentek.

Közben azonban egy kis kalandkájok akadt, melynek máskülönbben mindnyájokra nézve szerencsés kimenetele lön.

Tudniillik azon ponton, hol e csekély erdei ut a Dévára vezető országuton keresztül csap, egyszerre két lovag tünt szemeikbe.

Nem is gondolhattak egyebet, minthogy ezek is a közelfekvő tábor vitézei, azonban háborus világban, különösen éjjel, nem szokás valakit pusztá látásra megismerni.

Jelszót kértek tehát, de csak hamar nagy megütközésökre tapasztalniok kelle, hogy azok semmire sem tudnak megfelelni; következőleg nem is jó járatban levő emberek, inkább kémek, vagy épen árulók.

— Ki vagy az ilyen, amolyan — kérdé

káronkodva a hadnagy, kinek sehogy se lett volna kedve, e veszedelmes órában, ily hivatalan vendégeket szárazon tovább bocsátani.— Beszélj, ha tanultál valami nyelvet anyádtól, különben másodszorra majd kardommal teszem a kérdést. . .

Az idegenek megállíták lovaikat. . .

És mindketten kihívólag nevetének a dölőfős felszólításra. . .

— Patvarba — szólt az egyik — ki nem fér itt meg a bőrében? . .

— Csak rajta — tevé hozzá a másik — mindketten azon nemzethez tartozunk, mely a kard nyelvet legjobban beszéli.

Fegyver csörrenés suhogott szét a tájra, mindnyájan kardot rántának. Ilyen hetyke hangon kezdődött vitában a második szónak már vasra, csapásra kellett esnie.

Azon időkben azt tartották az emberek : a legokosabb beszéd sem egyéb levegőrontásnál, érti a ki tudja, hiszi a ki akarja; a kard azonban ha sebet vág, olyan világosan megmagyaráz mindent, ez az egy argumentum, mely ellen nem szólhat senki.

A kardcsörrenésre az utmutató oláh ficzkó azonnal eltágitott; gondolván, kiki végezze csak saját maga dolgát, s ne oltsa azt a

tüzet, mely őt nem égeti . . . a hadnagy azonban kísérője gyávaságát számba se vevé. . . . Jóraivaló kardhordó ember volt ő vitézlősége, feltéve hogy a nyájas olvasó nem azon jelenetből ítéli meg hadnagy uramat, midőn a palotában rendkívüli okok miatt, oly csufosan kelle hátat forditania, hogy még az iródeákok is megbotránkoztak rajta.

És egymásra rohantak.

Természetesen, hogy e helyütt, ily körülmények között, rendes, és szabályos verekedésről szó se lehetett. . . . Egymás ellen indultak, majd megint visszahuzakodtak, s más oldalról kanyargának elő, de kardjok csak is a levegő sűrű feketeségét szeldelék; még senki sem érzé magát megsebesítve; a dolog ha tovább így tart, még unalmassá is válhatnék.

Közepette azonban e vak viadalnak az erdő felől segítség érkezék. Tudniillik volt mégis az imént megiramlott oláhfiaskóban annyi lélekéberség, hogy futásában legalább a tábor felé irányzá lépteit s ott hirül adá, mi veszedelembé került vitézlő hadnagy uram, kinek érkezését itt oly feszült aggodalommal várták.

Rögtön tehát, ki mihez kaphatott : lóra,

fegyverre, puskára s görcsös botokra, s aztán sietének a hely színe felé. . .

Néhányan fáklyákat gyujtának . . . s a mint ennek fénye lassanként előtöredezék az öserdő hálvány törzsei között, egymásután, s mindinkább közelebről világosodának meg ezen barna oszlopok . . . melyek félezred év előtt plántáltatának a természet keze által.

Elvégre egy sugár minden megtörés nélkül csapodék a viaskodók haragdult arczaira. . .

Mindhárman vissza hökkenének. . .

A két idegen vitézi kék öltönyt viselt, mint a többi tiszték a fejedelmi hadakból . . . arczvonások első tekintetre, a közelgő fény játékában oly ismerősnek mutatkozott. . .

— Él az isten — szólt mély, és vontatott hangon az egyik, s bal kezét mint ernyőt szemé fölibe tartá — mi itt Keserü Mihály urammal verkedünk. . .

— Nos — kérdé az érdeklett, mialatt a közelgő fáklyavilág újabb kedvező küldeményére látszik várakozni. — És ha épen az is volnék, mit változtat ez a dolgon? . .

Elvégre többen a helyszínére érkezének; a fáklyák vörös lángja, nagyítva a fényes és szikrázó füstgomolyok felhőitől, szinte alkalmatlan, s felesleges világot terjesztett.

Keserü Mihály uram alig hihetett szemeknek.

Az idegenek pedig kardjaikat hüvelyökbe rejték, leugrottak lovaikról, s bizodalmasan közelgének az ut közepére, hova eddig Nopcsa Gergely és Nadányi Miklós uraimék is, meztelen kardot hordva kezökben, megérkezének.

— Mi történik itt? — kérde a fővezér.

— Egy kis félreértés — felelt az idegenek közül az első. — Sötétben nem lát az ember, s minden ok nélkül összetaláltunk koczódni Keserü Mihály urammal.

Nopcsa uram előbbre lépett, s vizsgálá az idegenek arcvonásait. Mint fővezér az ő vállait nyomta a felelőség, nehogy valamely véletlen által a nagy cél, melynek kivitelében mindnyájan fáradoztak, kockáztatva legyen.

És népe felé fordulva kérdezé. . .

— Ki ismeri közülünk ezen urakat?

Egyik ezt mondta, másik azt, a harmadik csak morgott és vállat vonított.

— Hogyan? — szólt újra, mintegy elcsodálkozva, az idegenek közül az előbbi, ki először említette a félreértést — senki sem ismer itt minket? Három mérföldnyire laktunk egymáshoz, s Egerfalván nem tudják, kik

tartják Déva várában az abéczében a B betűt az A-nál előbbvalónak. . .

Ez már kellemesb nóta volt ő kegyelmök ajkairól.

— Talán Vida János? — kérde a fővezér. . .

— Az vagyok, uram.

— Kegyelmed pedig : Sebe Sándor? . .

— Testestől, lelkestől. . .

Kedvesebb vendégeket képzelni sem lehetett volna. . . Keserü Mihály uram, maga is visszaemlékezni látszott, hogy már volt valahol szerencséje ezen urakhoz, de ha lett volna is még valami kétsége, az azonnal eloszlott, midőn a mindinkább nevedő csoportozat közül Petkóczi László uram is elővergődheték.

Az ifju egyenesen az idegenek elibe tartott . . . s kezet fogott velök, mint csak jó barát jó baráttal szokott. . .

— Ismeri őket öcsém uram? — kérde még egyszer a fővezér. . .

— Legjobb barátim : Vida János, és Sebe Sándor. . .

— Isten hozta őket közibünk. . .

Az üdvözlést mindenfelől helybehagyó moraj követé, s a fővezér példája után, min-

denki, ki uri rendbelinek tartotta magát, kezét fogott az érkezetekkel.

Mind e mozgalmak sokkal nagyobb zajjal, s kiabálásokkal mentek végbe, mintsem a tábor szigorú fegyelme megengedte volna. Ideje volt, hogy a vezérek a felzavart csendet helyreállítsák. Visszaparancsolák tehát kitüzött állomásaikra az összesereglett legénységet, s magok kissé hátramaradván, kihallgatni akarák a követeket, kik látszat szerint különböző helyekről fontos hírekkel érkezének.

— Nos — kérdé Nopcsa uram — hogy vagyunk Alvincz körül?

— Tiszteletet hoztam kegyelmeteknek — felelt meghajtva magát Keserü Mihály urám. S mellé még egész seregét a legjobb híreknek.

— Beszéljen drága hadnagy uram.

— Ugy tekintse kegyelmetek, mintha Apafi Mihály uram már itt volna a tiz körmünk között.

— Hogy érti ezt hadnagy uram?

— Tegnap óta ég és föld szövetkezni látszik arra, hogy a fejedelem meg ne menekedhessék a hálóból, melyet lábai előtt kifeszítettünk. Még az este senki sem tudta miként fog ma, ha virad, az utazás történni, azonban az

éjjel a vigalom alatt Apor Kelemen uram egész álló óráig beszélt ő nagyságával, s most már szép módjával mindennek előre tudomására jutottunk.

— Halljuk, halljuk.

— Tudja meg kegyelmetek; csak ugy esik kezünkbe a fejedelem, miként a háznál az anya átveszi a dajkától az ölbe való gyermeket.

— Magyarázza ki magát jobban hadnagy uram.

— Az egész ennyiből áll. Ő nagysága ma reggel mintegy nyolcz óra tájban kocsin minden kíséret nélkül fog Apafalva felé indulni.

— Hogyan? kocsin? soha se tette még ezt a fejedelem.

— Ma teszi először. Az este azt mondta : zokon esik már az ilyen öreg legénynek a hosszú lovaglás, s Kamuti uraimék mindjárt visszaküldtek Fehérvárra, s elhozták kocsijokat, melyet épen lovastul együtt néhány nap előtt vásároltak a menyasszony számára.

— Minden kíséret nélkül?

— Minden kíséret nélkül. Azaz : hogy én s a fegyveres szolgák félóra mulva követjük ő nagyságát. Midőn a fejedelem megindul,

akkor mi megabrakoltatunk, s aztán minde-
nütt félmérfölddel hátrább megyünk utána.

— Nagyon felséges volna, de alig hihető:
minden kíséret nélkül!

— Épen csak azt viszi magával, ki mellé
ül a kocsiba. Még magunk se tudjuk kit ér e
szerencse, vagy is inkább szerencsétlenség.
Teleki Mihályról van szó, vagy Naláczy
Györgyről. Meglehet hogy tán épen Kamuti
Boldizsár direktor uram fog vele menni.
Akármelyikét éri is ezek közül a sors, az is jó
lesz salátának a pecsenye mellé.

— Csak azt nem értjük még, miért hagyja
hátra fegyveres kíséretét.

— Ennek sokkal könnyebb magyarázata,
mint gondolná kegyelmetek. Ő nagysága meg-
unta, hogy minden faluban, hol át kell mennie, a
papok az előljárók s az egész népség, zászlók-
kal, dobokkal, trombitákkal, processioval já-
rul elibe, minek rendesen az a célja, hogy más-
félórai hosszú beszéd meghallgatása után, adna
a fejedelem a falunak valami privilegiumot.

(Mindezeket Keserü Mihály uram Apo-
réktól hallotta, midőn saját hasonló kételyeit
is eképen czáfolák meg az előbbi cikkben
érintett értekezésben, melynek eredménye
most tárul fel először az olvasó előtt).

Vezér uraimék, teljesen meg voltak elégedve a vett felvilágosításokkal. Senki sem tudta jobban Nopcsa Gergely uramnál, mily alkalmatlan nép az ilyen elégedetlen jobbágy-ság, mely nem rég Egerfalván is nagy zugolódásokat tön a sok hosszú-fuvar miatt.

Ezek után a sor a dévai hadnagyokra került, kiknek szemeiből látszék, hogy nem mindennapi hírek postái.

Azonkívül hiszen épen most tették kocz-kára drága életöket, csak hogy bár mi módon a táborba juthassanak.

— Nos? nagy jó uraimék — kérdé aztán az érdeklettek felé tekintve a fővezér — hallunk e még ma több jó ujságot is?

— Kegyelmetek ítélje meg — felelt Vidá. János uram, ki mint tiszti rangban idősebb, a szó vitelt magának tulajdonitá, — ha érdekes volt-e ezért, mit mondani akarunk éjnek idején ide veszödnünk.

— Beszéljen kegyelmed.

— Az egész három szóból áll. Az éj beállta óta Déva vára falain Béldi Pál uram zászlója lobog.

— Hogyan: Béldi Pál zászlója?

— Más szavakkal — tevé hozzá Sebe Sándor uram, ki tán azt hitte, e fálusi nemes

emberek nem értették meg tökéletesen tiszt-társa poetai előadását, — Déva vára e pillanatban annak rendi szerint Béli Pál uram részére el van foglalva.

Csak a helyzet veszélyessége gátolá a jelenlevőket, nehogy rögtön mindnyájan hangos éljenzésekre fakadjanak.

Ezzel a hadnagyok egy igen szép történetet beszéltek el: hogy tudniillik az este a várórség egy része álomitalt kapott borában, az ébren maradtakkal pedig Jósza Péter uram megkezdé a támadást; Apafi hiveit mind egy szálíig lefegyverzé, s külön szobákba záratá; a kapukat elfoglaltatá, a vár kulcsait zsebébe tévé.

Igy lévén a dolog, vezér uraiméknak el kelle ismerniök, hogy itt a gondviselés intéző keze működik, maga az ég szövetkezik Nopcsa Gergely urammal, hogy végre Erdélyt Teleki Mihály törökös politikájától megszabadítsa.

Mindenki saját felfogása szerint fejezé ki örömet és csodálkozását. Nopcsa Gergely uram szinte sajnálni kezdé, hogy a Brandt uramtól felvett summákat imígyen felesleges hadi költségekre pazarolta. Mennyivel jobb lett volna e néhány ezer forintot szép csende-

sen zsebre rakni, ha már a föld feletti hatalmak különben is úgy határozzák, hogy a mi nek meg kell történni, valósággal is megtörténjék; gyarló ember ily magas akaratnak sem ellent nem állhat, sem annak végrehajtását jobban elő nem mozdíthatja.

És számtalan kérdésekkel ostromlák hadnagy uraimékat.

— Mi történt Aszalai Mihály urammal?

— Ő kegyelme még alszik, és hortyog szobájában, s ha majd felébred, s észreveszi hogy kezelába vasba van verve, majd eltünné még ha róla is beszélne valaki, csak akadna olyan ki megemlékeznék ő vitézlőségéről, s kiszabadítaná nyomoruságából.

— Helyesen mondja Vida János uram — jegyzé meg ájtatos fohászsza! Nadányi Miklós — az ég mindenkit abban ostromoz, miben vétkezett.

— Hát Jósá Péter uram hogy érzi magát új helyzetében?

— Midőn eljöttünk ott állott hadnagy uram hü vitézeinek sora előtt a vár piacán, s megesketteté a népet az új zászlók alá.

— Derék, nagyon derék, különben is olyan embernek ismertük őt, ki a mihez fogott, tört vagy szakadt, de becsülettel véghez is vitte.

Ezek után a fővezér rövid tanácskozás után kiadá végső rendeleteit, kinek mi legyen viradóra teendője, kik szállják meg a tulsó partot, kik őrizték a révet, kik állják el az utakat, nehogy Apafi uram e mozgalmakról valamiképen korábban értesüljön mint kell.

A dévavári hadnagyok egész készséggel ajánlják karjaik szolgálatát.

Ellenben Keserü Mihály uram, ki már is több időt vesztett mint előre számította, buszut vön szive barátitól, s azon ígélet mellett, hogy ő is helyén lesz akkor midőn szükség lesz reá, visszafordult a folyam partja felé, hol reá a révész várakozék.

A többiek folytonos tanakodások között a tábor felé irányzák lépteiket. A boldogok felett még az ég borui is felszakadának, s a hajnali csillag, mint a remény biztató szövétneke, lemosolygott.

Mentek.

Utközben az ifju Petkóczi megrántá kissé Péterlaki uram zekéje szélét, s kellő alázatossággal az öreget egy rövid szóra kéré.

— Nos? — kérdé meglepetve e különös modor miatt, az érdeklött társaságtól mindketten kissé vissza maradván. — Miben lehetnék Petkóczi uram szolgálatára ?

— Egy kis mondani valóm volna, ha meghallgatna kegyelmed.

— Hallom; csak szaporán.

— Ne vegye rossz neven kegyelmed, ha örömét háborítom, mert bizony e sok jó hírek között mégis van valami, mi némi tekintetben mindnyájunknak aggodalomra adhat okot.

— Nem értem Petkóczi uramat.

— Hogyan! Kegyelmednek nem jut eszébe mi szomorú sorsra fordult ily körülmények között boldogtalan Páltelki uram állapotja, ki midőn Béldi Pál haragja elől Déva várába menekült, most oda szorult a legveszedelmesebb kelepczébe.

Az öreg visszahökkent, s igen megilletődöttnek látszék. Szinte szégyenlette, hogy ily okos ember letére, e körülmény csak úgy jutott eszébe, ha először másoktól figyelmeztetett rá.

És dicséretére legyen mondva, igaz szívéből bánkódék szomszédja ilyetén bal esete fölött. Apró hiúságokban voltak egymás vetélytársai a hidfalviak, de soha egyik a másiknak végső bukását nem kívánta.

— Valóban fiatal barátom — szólt igen megszelidülve, — szeget üt a dolog fejembe.

— A baj mindenesetre nagy, de ne essünk kétségbe, míg segítenünk lehet.

— Mondja csak öcsém uram, miként? s mi tőlem telik nem vonom ki magamat.

— Legelőször is az volna teendő, ha itten mindennek vége lesz, s Apafi Mihály uram fogva vitetik Vajda-Hunyadra, mennénk át azonnal Dévára, hol kegyelmed pártolása alá venné ügyefogyott Páltelki uramat, s nem engedné, hogy a katonák ily jó lelkü öreg emberrel méltatlanul bánjanak.

— Jól beszéltél öcsém: az ilyen gondolkodás kedves előttem, s úgy is fogok tenni mint mondtad.

(Az öreg tudtán kívül szivta az édes mérget; az eszme végtelenül hizelgett hiúságának. Minő élv várakozott rá! Dévára menni fényben és dicsőségben mint győző, hol majd mint afféle kegyelmes ur, kit szerencséje nem tesz kevélylyé, védszárnyait épen azon ember fölibe terjesztendi, ki míg egyenlő volt vele, mindenben vetélytársa akart lenni).

Az ifju pedig folytatá.

— Később azután, ha tul leszünk az első veszedelmen, kegyelmed, mint most már Béli Pál uram legkedvesebb embere, szót tehetne érte ő nagyságánál.

— Szavamat adtam, hogy megteszem.

— Különben is én soha sem érthettem, mi különös összeütközése lehetett neki Béli Pál urammal.

— Ha igazat kell mondanom, e részben magam sem vagyok okosabb másoknál.

— Nem kérdezte kegyelmed Béli Pál uramtól, midőn egész álló napig ott mulatott ő nagysága Péterlakán ?

— Eleget faggattam, de csak kitérő választ adott.

— Talán az egész csak valami félreértés.

— Kivánnám hogy így legyen.

— Kegyelmedtől elég egy szó.

— Meglátjuk.

— Küküllő főispánjának az új fejedelem mit sem tagadhatna meg.

— Ne alkudjunk a medve bőrére, míg meg nem lőttük.

(Ravasz volt az öreg; mióta él, ily bájos hangok nem üték meg füle dobját, olyan volt ez lelkének, mint a lágyszó zene, melynek olvadó éneke alatt az ember oly jó izüen elalszik).

— Ha isten is úgy akarja mint magunk : kegyelmed rövid időn Béli Pál oldala mellett épen azon helyet foglalandja el, melyet most

Teleki Mihály uram tart a fejedelem udvarában.

— Eredj, credj, te bohó gyermek, mi nem jut még eszedbe! sokkal fiatalabb vagy, mintsem ilyesmikben ítéletet mondhatnál.

— Én csak azt mondom, mit az egész világ beszél.

— A világ is csak beszél mi nyelvére jön, csak hogy teljék az idő.

Hiába tagadnók : oda volt az öreg tökéletesen; ha még tizenhat lánya lett volna is, mind csupa Petkócziaknak adta volna feleségül.

— Milyen okos, művelt, és ügyes fiatal ember — gondolá magában, midőn mások közbejöttével e beszélgetésnek vége szakadt. — Pedig ez itt a két testvér közül még a rosszabbik . . . alig várom hogy lássam a másikat, azt a derekabbat!

XVIII.

Keserü Mihály uram teljes elégteliséggel tért vissza követségéből. Utja, mely sötétben a kanyargó folyam mentében másfél óráig tartott, most a reggeli szürkületben, midőn az idő is derülni kezdett, s a könnyebb sarat a

fagy összehuzá, alig kivánt fél annyi fárad-
ságot.

Elérkeztén az alvinczi kastély elibe, éppen
akkor dörgött ki a kapu alól ama gyönyörű
zárt kocsí, melynek élibe Erdély legszebb lo-
vai valának befogva.

— Patvarba — gondolá magában — ő
nagysága még annál is jókorabb indult, mint
magam is hittem; de hiszem, nem is fog el-
késni!

Bemenvén az udvarra, ott először is Brandt
uram szász szolgáját találá, a mint az ott
ura, és saját maga paripáját utra készülten a
ház főbejárása ellenében kantárjánál fogva
tartotta.

És beszédbe állva a szolgálával kérdé :

— Láttá kend mikor ő nagysága kocsira
ült ?

— Ő nagysága? — kérdé viszont bámu-
lattal a szolgál. — Kit gondol ezalatt hadnagy
uram ?

— Minő kérdés! Kit nevezünk így Er-
délyben, ha nem a fejedelmet?

— Azért kérdem, mert e napon itt még
Kamuti uraimékon kívül senki sem ült ko-
csira. Direktor uramat pedig mindeddig csak
ő kegyelmének szoktuk hívogatni.

— Hogyan? Nem a fejedelem ült azon kocsiban, mely innen épen most kihajtatott.

— Ő nagysága még reggeli álmát alusza, s mint mondják, nem is szándékozik ágyából felkelni tizenegy óra előtt.

— Ez lehetetlen; tegnap este ugy volt határozva, hogy ő nagysága ezen a szép új kocsin fog Apafalvára hajtatni.

— Engedelmeivel hadnagy uramnak, azon szép új kocsin egyedül is csak magok Kamuti uraimék utaztak tovább. Itt ültek fel mindketten az egész udvar szemeláttára. Először az apja, aztán a fia, a vőlegény. Előre ott akarnak lenni Apafalván, hogy ő nagyságát annál nagyobb böcsülettel fogadhassák.

— Hát ezek a lovak, mért állnak itt így felnyergelve?

— Ő kegyelme parancsolta, Brandt uram.

Vitézlő hadnagy uram egyelőre nem tudta mit véljen e dologról, de csakhamar annál gonoszabb sejtelmek lépék meg lelkét. Annyi bizonyos volt, hogy ebből most irtoztató félreértés fog következni, ha tudniillik Nopcsa Gergely s Nadányi Miklós uraimék távolról meglátják a kíséret nélkül közelgő czifra kocsit, előrohannak, s ez által az egész terv, melynél szebbet, hite szerint, emberi elme ki

nem gondolhatott, mind füstbe fog menni; sőt magok is mindnyájan csak szökésben kereshetik további menedéküket.

Ily kinzó gyötrelmekről szakgatva fel akara menni Brandt uram szobájába, hogy ott a dolog iránt felvilágosítást hallhasson.

Azonban alig tön még néhány lépést, s már megpillantja, hogy Brandt uram maga is utra készülten lefelé botorkázik a lépcsőkön.

— Hogyan? . . . kegyelmed utra készül?

— Ugy van, s hadnagy uram velem együtt fog jönni. . .

— És hová, ha szabadna kérdenem?

— Jobb lesz, ha nem tudakolja, mig kívül nem leszünk a kapun.

— Ezer ördög, ez ugyancsak gyanusan hangzik.

— Mindent meg fog tudni, de most nincs vesztegetni való időnk; azért csak szaporán, s ha még ott hagyott hadnagy uram valamit szállásán, affélét minek értéke van, pénzt vagy drágaşágot, mit könnyen elvinni lehet, menjen, vegye magához, s aztán jöjjön vissza késedelem nélkül.

— Minden vagyonomat magammal szoktam hordani.

— Ugy ne is szoljon többet, hanem üljön lovára, s jöjjön utánam.

Hadnagy uramnak kábulni kezdett a feje. Nagy zavarában azt se tudta, ha a jobb vagy bal lábával kell-e először a kengyelbe lépni, s csak történetesen esett hogy jól találta el, s nem ült fel háttal a ló feje felé.

Megindultak, s mindketten még egy futólagos tekintetet vetének a kastélyra, melynek udvarra nyíló ablakainak egyikében Apor Kelemen s Dávidházi János uraimék gunyosan mosolyogva gyönyörködének e szomorú elutazás fölött.

Keserü Mihály uram benső érzelmei soha sem feleltek meg jobban családi diszes nevének, mint épen e pillanatban; elmondhatta magáról: keserü az én lelkem mindhalálig.

Kiérve a kapu alól, bus lovagjaink egymásra tekintének.

— Nos — kérde a hadnagy félelem és remény között, ha tán még nem volna minden elveszve — hova megyünk?

— A nagy világba, uram; futunk a merre a szemünk lát.

— Ugy vagyunk? értem a többit, akár ne is szoljon kegyelmed.

Ennyiből állott az első szóváltás.

Ezalatt lejövének a dömbről, melyen a kastély állott, s ott haladtak a városka nagy utcáján, melyen az országot vezetett nyugot felé.

— El vagyunk árulva?

— Még nem egészen. Huszonnégy óra van adva, hogy ezalatt túl legyünk az erdélyi határokon.

— És ki beszélhet így velünk?

— Apor Kelemen.

— Hogyan! Ő, a szövetkezés iródeákja?

— Nevezze inkább a mélységes pokol tuskés pozdorjájának.

Ezzel aztán, mint lehetett hamarjában előadta, miben áll ifjabb Apor Kelemen uram iródeáksága a szövetkezésnél.

— Szépen vagyunk — felelt fogcsikorgatva a hadnagy, miután azt hitte eleget halott. — E szerint kegyelmed egy követ fujt az árulókkal?

— Nem tehettem egyebet, a fejem forgott a játékban. Eleget igyekeztem kimenekülni a hálóból, de fogva tartottak mint valami rabot. Mások veszedelmét nem kerestem, s hadnagy uram is saját magának tulajdoníthatja, hogy velem együtt a mélységbe zuhan: könnyen megérthette volna, hogy nem ok nélkül izen-

tem ki, Szászvároson a vendéglős szobájából, hogy beteg vagyok, alszom, fel sem tudnak kelteni.

A hadnagy dühében káromkodni kezdett, olyan czikornyás teremtettéket szórt visszafelé, hogy lova, ez oktan állat is horkantott reá. Sok egyéb baja mellé most még az is járult, hogy egyedül magát kelle okolnia.

— Ez már mégis iszonyatosság! — szólt és dühösen kardja markolatára ütött. — Még amellé épen ma kellett, hogy e gyalázat utolérjen, midőn azt gondoltam, csak egy lépésre van szükségünk, s mindnyájan célzt értünk. Kegyelmed még nem is tudja mi történt ez éjjel?

— Ez éjjel?

— Beteljesedett mit eddig csak álmainkban remélettünk... Jósá Péter hadnagy uram ez éjjel Déva várát Béli Pál részére dicsőségesen elfoglalta.

— Ha csak ennyiből áll a történet, mindjárt elmegyen hadnagy uram kedve a dicsőségtől: az egész nem egyéb szemfényvesztésnél.

— Megengedjen Brandt uram — felelt némileg sértve érezve magát a hadnagy, — de magam beszéltem két odavaló hadnagygyal.

— Nagyon jól tudom : az egyik Vida János volt, a másik Sebe Sándor.

— Honnan tudja?!

— Akár szóról szóra elmondják mindent, mit látott és hallott hadnagy uram, miután tul volt a vizen.

— De már az boszorkányság volna. Mindenütt a legegyenesebb uton, torony irányában, s vágatva jöttem; emberi teremtés onnan nálam hamarabb ide nem érkezhett.

— Ám hallja, és higgyen füleinek. Legelőször is megkardkodott hadnagy uram ezen suhanczokkal, ott valahol az erdő szélén, hol a révhez vezető ösvény keresztül csap a dévai országuton.

— Ez ugy volt.

— Aztán vivás közben az egyik hirtelen megismerte hadnagy uramat.

— Ez is ugy történt.

— Később midőn ott állott kegyelmetek Nopcsa Gergely uram előtt, azt regélték hadnagy uraimék, hogy ez éjjel a várórség egyik részét álomitallal kábiták el.

— Meg nem foghatom miként tudhatja.

— Aszalai Mihály uramról azt mondták : alszik, hortyog, s csak ha felébred akkor veszi észre, hogy kezelába vasba van verve.

— Engem az ördög vigyen el, ha nem így volt.

— Végesvégül Jósa Péter uramra került a sor, ki a mese szerint ott állott hü vitézi előtt a várpiaczán, s felesketteté katonáit az új zászlók alá.

Hadnagy uram meg volt semmisítve. . . .

— Ne vegye rossz neven Brandt uram — szólt, s vállait felvoná — de azt kell hinnem, kettőnk közül valamelyik : én, vagy kegyelmed bizonyosan az ördöggel áll czimborságban.

Afejedelmi bányák főtisztje keserűen mosolygott. . .

— Sokkal egyszerűebb ennek magyarázata, uram, mint gondolná az ember. . . Vida János, és Sebe Sándor uraimék épen úgy huzták orránál fogva a pocsolyába jámboréletű Jósa Péter uramat, mint a hogy engem, és kegyelmedet most porba tiporva, és koldussá téve kiűzet az országból Apor Kelemen uram, ki ha csak egy istent is hinne, nem tehetne ilyet szegény ügyefogyott embertársával.

— E szerint előre minden ki volt csinálva ?

— Együtt főzték az egész ebédet Dávid-

házi urammal. Midőn kegyelmed az este elhagyott benünket, előre megmondták nekem mi fog ott Fónyad mellett a Maroson tul történni. Máskor mindig titkolóztak, s most is csak azért szólottak, mert tudták hogy azzal lelkemet halálra gyötörhetik.

— Rettenetes emberek!

— Ám lássa hadnagy uram, minő kitanult gonosztevőkkel volt dolgom; inkább azon bámulok, hogy a nyakam bőrét még ép-ségben viselhetem.

Keserü Mihály uram, csak fészkelődött nyergében, izzadott, fuldoklott, s látszott szemeiből hogy most mindjárt ki fog törni.

— Hogy mondta, Brandt uram? veszve van minden végképen?

— Menthetlenül.

— Semmi remény többé?

— Semmi, épen semmi.

Ezzel a hadnagy megrántá lova zaboláját, hogy a szegény pára kapálozni, ágaskodni kezdett. És mint kinek még egy gondolata akadt, közelebb rugtatva uti társa mellé, fel-emelte vaskos jobbját s öklével keményen oda sujtott az öreg ember balvállára.

— Nem jól mondta Brandt uram — szól minden tartzkodás nélkül, hallják-e mások,

vagy nem, kik az utcán le s fel jártak. — Még elmaradt valami beszédéből.

A bányák főtisztje feljajdulva kapott oda vállaira.

— Az ég szerelmére, legyen esze hadnagy uramnak, ha tud valamit, mondja böcsülettel, de ne üssön rám úgy hogy megkékül a helye.

— Bocsánat — felelt tajtékzó ajkait zekéje ujjával megtörölve a másik. — Csak figyelmeztetni akartam Brandt uramat. . .

— Majd le törte a válpereczemet.

— Csak azt akartam mondani ; minden botnak két vége van ; sőt láttam én már eseteket, hogy épen annak fordult fejére a bunkós vége, ki azt gondolta erősen tartja kezében a füttykös szijjas nyelét. . .

— Nem értem mit akar mondani . . . aztán a vállam még mindegyre fáj.

— Ellenségink rosszul számítottak . . . . egyet kifeledtek számadásukból . . . tudniillik a boszut.

— A boszut, hadnagy uram? lehetőnek hiszi kegyelmed?

— Maga a dolog állása vezet rá. Apor uram csak azért akarja Kamutiékat elfogatni, hogy aztán Apafalván megmenekedhessék vetélytársától.

— Kétségtelenül.

— Na hiszem, gyönyörű módját találják fel nemes uraimék, mint kell megszabadulniok vetélytársaiktól, kiket az én időmben egy szál kardra szoktunk vala kihíni! Odajátszani Kamuti Lázár uramat ellenségi kezébe, kik a miatt, hogy a multkor elpártolt tőlök, boszúval vannak iránta, s tudom mindjárt is leütetik a fejét, a mint észreveszik kit fogtak el a fejedelem helyett. . .

— Ez mind igaz; mint állunk boszút magunkért?

— Csodálom hogy nem találja el Brandt uram! Ime : alig mult még egy óra negyede, hogy Kamutiék előttünk elmentek; ha már ugy is szöknünk kell, legalább hiusítsuk meg szándékaikat. Sarkantyut lovunknak, érzük őket utól, s adjuk tudtára, mi veszedelem fenyegeti ő kegyelmöket, s ha szavunkra visszatérnek utjokból, Apor uramnak ismét felkopik az álla a mátkaságtól.

Ezt mondva, a hadnagy büszkén néze utitársa szemei közzé.

Brandt uram azonban ismét csak a fejét rázá s keserüen mosolygott.

— Nem jól itél hadnagy uram ezen embe-
rekről. Nem vagyunk oly hosszú porázra

eresztve, hogy azt tegyük a mi tetszik. Tekintsen inkább hátra, s ha még eddig nem vette észre, lássa kik vannak hátunk mögött.

A hadnagy hirtelen visszanézett, s szemel néhány komor tekintetű lovaggal találkozá-
nak, kik csendes ügetve a menekvőket nyomon követék.

— Miféle emberek ezek?

— Apor Kelemen uram fegyveresei Bodóházáról. Elöl az a nagy szakállas Kágyai Tódor a várnagy, a többiek a kastély fegyveres népe, mindnyájan született zsványok, kik a mult nyáron kocsimat kirablották, kik egyszersmind első okai minden szenvedéseinknek. Ezek vannak most megbizva azzal, hogy minket a magyarországi határszélelig kísérjenek.

Ekkor aztán a hadnagy olyan mozdulatot tön, mint a ki azt mondja, most már meg kell adni fejünket a sorsnak, kifogyott az okos tanács . . . tul járt a világ eszünkön.

— Ha így vagyunk — mondá sajátyszerü lemondással, — menjünk tovább utunkon, békével, gyalázattal, s hosszú orral.

— Azonban, istennek hála még ép bőrrel, és egészséggel. . .

— Mi engemet illet, még a mellé üres zsebekkel is.

A hadnagy e szót : üres zsebekkel, oly célzó pillantással ejté ki, hogy a fejedelmi bányák szökevény főtisztje halálos hideglázat érze tagjaiba.

Boldogtalansága csak most jutott még tető pontjára. Utolsó vigasztalása, hogy legalább megmentett vagyona romjaiból idegen földön csendesen és békében fog élni, egyszerre elakará hagyni. Zsebei még duzzadtak a pénztől s drágaságoktól; lova nyerge egészen arannyal volt kitömve; zokon esett ugyan rajta a lovaglás, de a gondolat, hogy ama kemény hideg test tiszta szinarany, lágyabbá varázslá ülését egy zultánnó párnájánál.

Megosztozni pénzén ezen emberrel! e fanyar eszme mint furia rohaná meg lelkét. Rögtön kiengesztelhetlen gyűlöletet érze szívében utitársa ellen, kit ha bátorsága lenne hozzá, kész lett volna egy csapással lezuzni lováról . . . minden lelkiismeret nélkül meggyilkolta volna, ha valahol védtelenül aludva találja. . .

Nem volt oly halálos ellensége, kinek most meg nem bocsátott volna. . . Apor Kelemen iránt talán még hálára is érzette volna magát kötelesnek; mi lelkében gyűlölet, boszu, és

halálos irigység lakozék, az tömeges erővel egyedül azon ember fejére fordult, ki vele most osztozni akart volna.

Igy haladtak ők levert kedélylyel nyugati irányban.

Előttök az ut kanyargóin, hegyek és völgyek lejtőin majd feltűnt, majd ismét elrejtőzék ama szép és igen deli alaku könnyű kocsi, melyben Kamutiék reménytelve zörögtenek a menyasszonyos ház felé. Hátok mögött szigoru rendtartással, s közben közben fenyegető pillantásokat lövelve Kágyai Tódor uram nehéz fegyverzetű lovasai poroszkáznak.

A halálra ítéltet, ha vesztőhelyre viszik, jobban nem őrizhetik, mint a hogy szökevény Brandt Máté, s Keserü Mihály uraimékat a bodoházi fekete nép szemmel tartá.

Egy órai lovaglás után Fónyad alá érkezének.

A falu fenn van a domb tetején, az országut alább a lejtőkön, míg a mélyben a Maros tükre csillámlék.

És mindnyájan szemmelátó tanui valának a történendőknek.

Vala pedig Nopcsa Gergely uram csata-terve következő.

Maga a fővezér a Maros tulsó részén az erdőben a tartalékokat képezés és biztosítás útját délkelet irányban Vajda-Hunyad felé. Péterlaki uram lovasai köröskörül mint előőrsök, és csatárláncz terjedének szét, vigyázván, hogy a kit sorsa ez órában e kör belsejébe hozott, azok ott a dolog bevégezeteig letartóztassanak, nehogy, kézből kisikamolván, a mozgalmak hírét tovább vigyék. A dévai hadnagyok a kaszákkal fegyverzett oláhok vezérletét vevék át, kikre a csapás legnevezetesebb, de egyszersmind legkönnyebb része volt bízva, hogy tudniillik, midőn a váravárt kocsi bizonyos kijelölt pontra érkezik, mindnyájan egyszerre rohanjanak elő, s fogják el a fejedelmet, mint Keserü Mihály uram mondta oly könnyedén, mint midőn a háznál az anya a dajkától átveszi az ölbevaló gyermeket.

És ugyis történt minden, mint előre ki volt számítva.

A kocsi kevélyen pergett a domb lejtőjén a sima, s megfagyott uton, midőn egyszerre az erdőből s a bokros helyek közül Vida János uram jeladására az oláhok éktelen kiabálások között előrohanának.

A következő perczen minden végre volt

hajtva; a kocsit körülvették, a lovakat kötőféken kapkodták, a kocsis helyébe a bakra katonák ugrának fel.

És hozták prédájokat a domb oldaláról le a legnagyobb sietséggel, egyenesen le, minden ut nélkül, tüskön bokron, kiálló szirteken keresztül. A távolabb csapatok győzelmi kiáltásokkal üdvözlék a merénylet sikerét. Az oláhok tánczolja kísérik a kocsit, mint Dávid király, midőn a philisteusoktól haza hozta a frigynek szekrényét.

Sivítás üvöltés, s disztelen hahota tölté be a levegőt távolban és közelben, Kamuti uraimék pedig, mint fellázadt dühös nép kezei közzé esett egykor vérszipó földes urak, elbutult alázattal huzták be magokat a kocsi mélyébe, rettegve várván sorsok kimenetelét.

Mintha még magának a kocsinak kevély alakja is megváltozott volna. E finom urias, és karcsu készitvény egyszerre oly meghunyászkodott formát látszott felvenni: döcögött, bukdácsolt, míg végre a rév bejárásánál homlokát szolgálilag meghajtva, bele omlott a hajóba.

Mi történt a tulsó parton, a távolság miatt látni nem lehetett.

Brandt, és Keserü Mihály uraimék tovább folytatták utjokat.

Hegy völgy, erdő mező egymást váltá fel.

A gazdag szász aggodalma leirhatlan, szenvedései kimagyarázhatlanok, a bodóháziakat úgy tekinté mint kész rablókat. Keserü Mihály uramban pedig, ki üres zsebbel idegen földre kényszerült menekülni, vele osztozni akaró büntársat látott.

A kimenetel azonban bebizonyítá, hogy a kinek Apor Kelemen urammal volt dolga, az biztosan számithatott oly bánás módra, mely valódi nemeshez illett.

Ugyanis este felé, midőn a határszélekhez értek, egy patak hidja előtt egyszerre csak Kágyai Tódor uram intésére a bodóháziak kardot rántották, s mielőtt Keserü Mihály uram védelmi állásba tehetne volna magát, hadnagy uramat leszállíták lováról, s lefegyverzék.

A gazdag szász életéért könyörgött; Bodóháza várnagya azonban csak nevetve felelt.

— Ne ijedjen meg Brandt uram az árnyékától, inkább adjon sarkantyut lovának, s menjen merre szeme lát széles Magyarország határán, mert mi itt Keserü Mihály uramat,

parancsolat szerint egész álló óráig kezünkben fogva tartjuk.

Brandt uram nem olyan ember volt, hogy kétszer kellett volna neki ilyesmit mondani. Megiramodott, elnyargalt, eltűnt a völgymentében. Később eszébe jutott ugyan, hogy valami ajándékot illet volna adni Kágyai uraméknak, de ha elfeledte, még annál jobban ütött ki.

Igy pusztula ki Erdélyből e két hü hazafi.

XIX.

Tizenegy óra közelegetével az alvinczi kastélyban minden készen volt, hogy a fejedelem teljes pompával összes kíséretével tovább induljon.

Legelőször is az tűnt fel, hogy a midőn a palotaőrök sorba állának, Keserü Mihály uramat senkise tudta hova lett. A fejedelem igen felgerjedt e vakmerő hanyagság felett, s minden további vizsgálat nélkül a csapat első altisztjét, Sipos Ambrus uramat, hadnagyi ranggal az őrsereg vezérletével megbizta.

Elindultak. Semmi baj se mutatkozott; rendén volt minden.

Ő nagysága legelől ment mint szokta, ló-

háton, sebesen ügetve, komolysággal, és méltósággal.

És a hol a földnépe proccessióval jött elibe, kegyesen és jó szívvvel fogadta őket, megdicsérte a helyes szándékot, valóságos kedvteléssel hallgatta végig a hosszadalmas üdvözlő szónoklatokat, épen ellenkezőleg mint a hogy mások Nopcsaékkal elhíttetni akarták.

Ha valamely faluban az adózó szegénységnek valami panasza, vagy csak kérelme akadt, mindent, mi kitelhetett tőle megadott. Tudniillik egy íródeák penna alá vette a resolútiót, Teleki Mihály a kancellár ráütötte az ország pecsétjét, s a fejedelem aláírta. Ha azután az illetén kérelmező jobbagyság annak idejében hasznát akarta venni a nyert privilegiumnak, rendesen perre került a dolog, s csak ritkán találkozott a törvényszékeknél oly makacs törvénytudó, ki az oklevél ragyogó szavai közül kibetűzhette volna, hogy tulajdonképen miben áll azon kedvezmény, melylyel ő nagysága hü népe ragaszkodását megakarta volna jutalmazni.

Utjok jó darabig háborítlanul folyt.

Lassanként azonban a kíséret szélső lovasai között egy elejénte mesésnek látszó hír kezdé szállinkozni, a mint tudniillik a vendég-

sereg Fónyad felé közelegne, néhányan közülök beszédbe elegyedének a falubeliekkel, kik a helység határszéléig elébe jövének a fejedelemnek.

Előbb titkolóztak a dologgal, s csak sugva mondák tovább mit hallottak, mig végre a hír átallános lön.

Ugyanis Fónyad birái és előljárói, fejöknek gráciát kérve járulának ő nagysága kegyes szine elibe, panaszkodván, mi vérlázító gonoszság követtetett el legyen a falu békes határán belől, midőn Nopcsa uram lázzadó csapatjai vétkes kezekkel Erdély szeretett fejedelmét rabságba akarák elhurczolni, azonban isten jó voltából, s csak is tévedésből helyette Kamuti uraimékat fogták el.

Az udvari nép egyhangulag kinyilatkoztatá, hogy ily fekete tett Erdély történetében még eddig nem tapasztaltatott. (Az udvari nép olykor rossz historikus).

A fónyadi pap : tiszteletes Szellőrincz Ezekiel uram, ki a fejedelmet a falu legszélső házánál üdvözlötte, mint afféle tudományos ember, e kárhozatos merényletet gyalázatosabb dolognak nevezé még ama híres puska-poros összeesküvésnél is, midőn némely pápista emberek az angliai protestáns királyt

országnyagyaival együtt a levegőbe akarták röpíteni. Miután pedig tudva volt, hogy Béldi Pál követői között a pápisták feles számmal találkoznának, sőt a legnagyobb csodából e mai nap épen november 5-dike volna, mely az említett összeesküvés évnapja, senki sem tagadhatta tovább, hogy e mai esemény valóságos gonosz utójátéka az előbbeninek.

A fejedelem e hírek hallattára rögtön vissza akart fordulni; ám de Teleki Mihály uram minden erejét előszedte, kimerítette ékes szólását, fontba vetette befolyását, javasolván, hogy csak folytassa ő nagysága elkezdett útját minden kétkedés nélkül, a veszedelem ugyanis elmúlt, s a mellett semmivel se lehetne jobban meggyengíteni e történet káros hatását az országban, mintha a fejedelem tanuságát adná, mennyire bizik hű népében, s a gonoszak fondorkodásait isten oltalma alatt bátran megvetheti.

Előlegesen tehát bementek a faluba, s ott mint legalkalmasabb épületben, a pap házában, tanács ülésre összeültek.

A vizsgálatokból azonnal kiderült minden; az egész falu tanu volt rá, hogy Nopcsa uram katonái csakugyan a fejedelmet akarták kézrekeríteni, s azért a mint észrevették hibá-

jokat, irtóztató dühösségre gerjedtek égbeki-
áltó káromlásokat vittek végbe, s megesküd-
tek, hogy csak azt várják míg Vajda-Hu-
nyadra érhetnek, hogy ott Kamuti uraimékat,
csupa boszúból azonnal lenyakazzassák.

Apafi Mihály az esetet mélyen szívére
vette, s ha tegnap este ingadozó lelkében azt
határozta is : hogy a Kornisháznál pusztán
csak mint tanácsadó keresztatya fog fellépni,
s ha látja, hogy e tervezett házasság által a
lányka szívéen erőszak történik, tovább nem
kiván a dologba avatkozni : most, midőn ta-
pasztalnia kelle, hogy Kamutiék egyenesen és
csak fejedelmök iránti hűségök és buzgóságok
miatt szenvednek, egészen ellenkezőképen azt
tette fel magában, hogy még fejedelmi legma-
gasabb tekintélyét is igénybe veendi, csak ily
példanélküli hűséget legalább e gazdag há-
zasság megszerzésével illendőképen megjutal-
mazhassa.

Ugy hitte a jólelkü fejedelem, hogy ezzel
uralkodói méltóságának tartozik, hogy ezt
tőle, mint az ország első nemesétől a becsület
régulája követeli.

Az lőn tehát a határozat, hogy Sipos Am-
brus uram, az ujonan kinevezett fejedelmi
hadnagy, ő nagysága levelével tüstént utra

keljen Vajda-Hunyadra Nopcsa Gergely uramhoz, hogy ott az akkori idők szokása szerint a foglyokat előre kijelentendő summa pénzen rabságból kiválthassa.

Felette tetszék tanács uraiméknak a fejedelem ilyenén nyilatkozata, de csakhamar elment a jókedvök, midőn Teleki Mihály uram azt indítványozá, hogy a váltságpénzt, a fejedelem iránt tanusítandó szeretetből, tanács uraimék tegyék össze.

Ekkor mindenki elhallgatott, s a leggazdagabbaknak ki kelle menni a gyűlésből, mert véletlenül megeredt az orruk vére.

A fejedelem Brandt Máté uramat hivatá, tőle remélvén kölcsönképen a szükséges sommát felvenni, de mily nagy lehete mindnyájok csodálkozása, hallván, hogy a bányák főtisztje még ma reggel s pedig éppen azon órában ment itt át a falun keresztül, midőn oda lent völgyben ama rettenetes facinus elkövetett.

Mindamellett oly ismert hűségü ember ellen, mint Brandt uram, senki sem gyanakodhatott.

Ő nagysága is megelegvék, hogy kimormogá magát.

— Eddig mindig kergettem magamtól,

hadd menne már egyszer a hegyek közé, s keresné fel azt az annyszor hánytorgatott híres aranybányákat, s most midőn először vehetők itthon hasznát ő kegyelmének, épen akkor hordják el a manók.

Nem maradt egyéb hátra, mint hogy ő nagysága maga nézzen körül, mit találna uti pogyászaik között valami értékest. Szükség esetében oda adta volna zálogba az ország arany pecsétjét, sőt saját mátkagyűrűjét is, vagy kedvencz kardja markolatát, mely a legdrágább kövekkel volt kirakva, nehogy nevét szégyen érje, még az utókor előtt is, hogy tudniillik, midőn hivei miatta veszedelembe kerültek, oda hagyta őket veszni csupa fös-vénységből.

Sok baj, és fáradság után végre meglehetősen rakás kincs, és drágaság volt összegyűjtve, és Sipos Ambrus uram számos szerencsekivánatok között utra bocsáttatott.

A fejedelem ezután a szokottnál sebesebben folytatá utját.

És mintegy esteli nyolcz óra tájban, mindnyájan újabb baj nélkül, kivánt egészséggel Apafalvára érkezének.

Holott is Kornis Sámuel uram mindent elkövete, mi ily ritka és jeles vendégek diszes

fogadtatására szükségképen megkivántatott. A falu határszélén a kastély fegyveres népe tisztelgett, a vidéki nemesség apró csapatkákra oszolva, a fejedelmi kíséret szárnya mellett nyargalászott. A falu közepén ropant tűz mellett hizott ökör forgott nyársban; a helység háza előtt néhány hordó bor csapra volt verve, a templom előtt taraczkok durrogási reszketteték a levegőt, az uraság kertjében a bokrok közül röppentyűk sustorogtak a magasba, elbájolván tarka tűzszínekkel mindnyájoknak szeme világát.

A kastély hölgyei a kapu előtt a leeresztett hidon fogadják a fejedelmet. Szentpálné oly boldog volt mintha ő lett volna a menyasszony. Gyász öltönyét ugyan még e kivételes napon is hiven viselé, azonban mi ékszerekkel birt, azt mind magára rakta, mi különben azon időkben a fekete ruha mellé nem volt oly szokatlan mint napjainkban. Évike kék bársony ruhába volt öltözve, vállaira könnyü zeke volt vetve, ugyanazon kelméből, csak hogy világosabb színnel; az egész öltözék gazdagon volt aransinorzattal, és ezerszinü apró lepkékkel ékesítve; a zeke galérát a legszebb rubintokból összerakott szorító kapcsolá össze. Haja, melynek lágy sely-

mébe ezuttal csak fakadó rózsabimbók valának füzve, a legnagyobb szorgalommal volt kétfelé fonva. Szentpálné maga fektette bele minden tudományát, füsülvén, ékesítvén, csinosgatván kisedd hugát kora délutántól kezdve késő estig, s még a vendégek érkezésével is alig volt készen, és megelégedve művészetével.

Egy szóval mi a külszint illette, minden úgy volt elintézve mint kellett, s a mint ily fényes uraságok, mint tanács uraimék, rangjoknál fogva meg is kívántak.

Azonban ki rajzolhatná le voltaképen ama száz egymással ellenkező érzelmeket, melyek e sajátságos viszonyok között alakult lakadalmas nép külön egyénei között uralgának. Apafi Mihály igaz hívei, az imént szándéklott, s a fejedelem személye ellen intézett merény miatt, szerfelett megszomorodának, míg ő nagysága maga, leginkább csak azt szégyenlette, hogy Erdély fiai között ily elégedetlenség létezhetik, mely a legvégső eszközkhöz is folyamodni merészeljen. Brandt Máté, és Keserü Mihály uraimék megfoghatlan eltűnése nem kevésbé aggodtató a kedélyeket. Egyedül Kornis Sámuel, és Apor Kelemen értették egymást, kik elejétől fogva el-

határozva valának, hogy csak engedik az eseményeket a maga útján folyni mindaddig, míg csak szép módjával is célhoz jutni remélhettek, aztán pedig, ha fordul a világ sora, hozzá folyamodni saját karjaik erejéhez, hogy mint férfiakhoz illett, akaratjoknak fegyverrel is kívánt sükert szerezhessenek.

Beérkeztén a nagy terembe, a fejedelem újra megköszönte a szives fogadtatást, s oda fordulva a házi gazdához, mondá:

— Eljöttünk kegyelmetek vendégszerető házához, hogy szép kis keresztlányunkat isten rendelése szerint ellakadalmazzuk: szerencsétlenségünkre, hiveink közül, épen azt veszítettük el az utban, kire itt legnagyobb szükségünk volna, tudniillik a vőlegényt.

— Megkerül még, nagyságos uram — felelt, mintegy biztatva vendégeit a házi gazda. — Mindnyájunknak tudomására van, mi nagylelküleg gondoskodott nagyságod arról, hogy Kamuti uraimék, jó barátinak kívánsága szerint, minélelőbb szabadságukba visszahelyheztesse.

— Rosz pénz nem vész el — jegyzé meg, hátrább a tömeg közül egy vakmerőbb hang

mi ha csak tréfa is volt, még sem igen tetszék komoly tanács-uraiméknak.

Tán el se türték volna e helyénkívüli észrevételt, ha történesen, nem épen Dávidházi uram lett volna az a bátor, ki magának e szabadságot megengedé. Ő kegyelmével azonban nem örömet kötött ki akárki is.

A multság itt a vacsora felhozatalával kezdődött. . .

Abban állott a szakácsok mestersége, hogy a vendégek megérkezte perczében már minden készen legyen, s mégis, mikor tálalnak, mint a mesében fen maradt, az étel se hideg, se meleg ne legyen.

Ő nagysága az asztal legdiszebb oldalán bársonnyal borított karszékekben foglalt helyet; mellette mindjárt jobbról Szentpálné asszonyom ült, balról Teleki Mihály, s több tanács-urak.

A nénike mellett a menyasszony ült, ki azonban őseink dicséretes szokása szerint, maga szolgálta a vendégek előbbkelőit. Ha valamely étel különösb gonddal volt elkészítve, nem is engedhette volna, hogy más valaki vigye ő nagyságuk elibe. A puha és hófehér kenyér, melyet a néni felügyelete alatt a lánykának kellett sütni, mindenki tetszését

és dicséretét megnyeré. Nem talált abban hibát még Bethlen Gergelyné sem, ki pedig a maga idejében egész Erdélyben a leghiresebb gazdasszony volt.

Az összes vendégsereg mintegy elbűvölve érzé magát e lányka természetes bájainak szemlélésében. Az ifjak irigykedve suttogák, mily boldog lesz e kincs birtokában Kamuti Lázár uram, ki jelen szerencsétlen esete után menyasszonya előtt még annál érdekesebb vőlegénynyé válandott.

Évike pedig, ki ugy szólván ez alkalommal lépett ki gyermek korából, új szerepét, mint nagy lány, egész estén át bámulatos ügyességgel vitte. Szemeibe azonban bizonyos elrejtett, s titkos örvendezés lopta be magát. Lelke magasztos érzéssel tölt el, szive folyvást dobogott, mint midőn ily fiatal szerelmes lányka titkot bír, melyet komoly és határozott jellemű férfiak biztak rá. Mindössze is csak négyen voltak a társaságban, kik tudták mi történik itt a szokott ünnepélyességek leple alatt. Évike, Apor Kelemen, Kornis Sámuel, és Dávidházi. E hizelgő öntudat a lányka előtt kimerithetlen boldogság kutforrása volt. És mintegy a magasból nézett le azokra, kik e titkokba beavatva nem valá-

nak; valamint, hogy sem a fejedelem, sem éles szemü kanczellárja, sem pedig Szentpálné asszonyom az ő finom tapintatával, mindeddig rá nem jöhetének, hogy itt nem minden a világ régi természetes rendjén történik.

Azért azonban a lányka úgy viselte magát, hogy beszédében, s mozdulataiban bizonyos kiválasztott közép uton maradt. Hallgatagon fogadta, ha olykor egyik a vendégek közül hozzá lekötelező szavakat intézett. Nem volt vig, mert ez képzelt vőlegénye balesete után, rá nézve kedvezőtlen bírálatokat vonhatott volna maga után; de szomoru se volt, mert tudta, hogy a minék történni kell, az el nem maradhat. Apor Kelemen, és Kornis Sámuel kezeskedtek előtte, hogy szives hajlandóságán erőszak el nem fog követetni.

Apafi Mihály uram pedig iszogatván az ő rendes tizenhat itcze borát, feltette magában, hogy vacsora után, ha csak valahogy nagyon hamar el nem álmosodik, maga mellé inti kisdéd keresztlányát s úgy eldicséri előtte Kamuti Lázár uramat, hogy e gyermeknek, akar, nem akar, halálosan bele kellend szeretnie vőlegényébe.

Képzelné sem tudta volna a jólelkű öreg, hogy egy lány ne szerethessen egy olyan férfit, kit maga a fejedelem kommandál!

Kezdet óta ilyet még nem hallott volna senki.

XX.

Lássuk hidfalvi öregeink további viszon­tagságait.

Az egyikét ott hagytuk a fonyadi esemé­nyek legfeszültebb pillanatában.

Péterlaki uram a parton várta a révhajó megérkezését, szive dobogott a nyert süker felett, azonban örömét palástolni igyekvék, inkább szigorú, és komoly vala, mint vezér­hez illett, ki hozzá van szokva, hogy minden vállalatában győzedelmeskedjék.

A révhajó sebesen közelgett a partok felé, s a jelenlevők alig fékezheték kíváncsiságukat, úgy szerették volna már látni, mint néz ki egy fejedelem, ki halálos elleninek kezei közé került. Azonban a koci körül tömegben álló oláhok miatt mit se vehetének ki a távolból. Vida János, és Sebe Sándor lovaik mellett, a hajó elején állottak. Szellemi dicskoszoru lengett halantékaik körül, Kaposvári Mátyás

uram, a fejedelem udvari képirója, a két hadnagyot minden kétkedés nélkül lerajzolhatta volna Castor és Polluxnak.

Nopcsa Gergely uram, az erdő mélyében, főhadi szállásán értesítettvén a dolog szerencsés kimeneteléről, vitéz lépésekben indult a kész préda számbavételére.

Elvégre parthoz ütődék a hajó, s az oláhok győzelmi kiáltozásai, újból megkezdődének.

Hadnagy uraimék még a hajóban pattának lovaikra, s úgy ugrattak a homokos és igen alacson partra, hol őket Péterlaki uram ezer szerencsekivánatok között fogadá.

— Nos, uram? — szólt Vida János — elvégeztük, mi ránk volt bizva becsülettel. . . . Ott van a fejedelem a kocsiban, s ki se meri dugni az orrát, ha tetszik Péterlaki uramnak, induljunk azonnal haza Déva vára felé.

— Mindjárt szolgálatára leszek hadnagy uraméknak — felelt az öreg, s rövid vastag nyaka kigyó hosszúságra nyult, úgy kívánta volna már látni a tömeg között a fejedelmet.

— Sajnálók — folytatá a szót Sebe Sándor — ha nem együtt mehetnénk; azonban mi kettőnket illet, időnk perczre van kiszabva.

Katona regula alatt vagyunk : este nyolcz órára török szakad, otthon kell lennünk.

— Nagyon értem mi a katona regula, de csak annyit még is várjanak hadnagy uraimék, míg annak rende szerint átadjuk a foglyokat Nopcsa uram kezébe.

— Soha se gondoljunk az aprajával, ha a nagyját becsülettel elvégeztük. Megmondtuk már az oláhoknak mit csináljanak a foglyokkal. Majd beszámolnak velök Nopcsa uramnak a magok esztől is. Nos? Jön-e, vagy marad kegyelmed?

— Mondtam, csak arra várok míg partra kihozzák a fejedelem kocsiját.

— Nem hozzák addig míg Nopcsa uram meg nem érkezik.

— Legalább csak látni akarnám : úgy vagyunk vele mint a gyerek ha kalapját földhez vágja, s nem tudja még, fürjet fogott-e vagy békát.

— Jobb lesz ha nem látja, legalább megőrzi lelkét, s nem hallgatja mi szörnyü jajveszeklést üt e boldogtalan ember : míg átjöttünk a réven szinte mindnyájunknak megesett a szive.

Az öreg tétovázott.

— Nos, ha nem jó kegyelmed : Isten áldja. Nekünk mennünk kell.

És valóban nem is tréfáltak. Még egyszer köszöntének az öreg felé, s aztán sebes ügetve tovább lovaglának.

E pillanatban, más oldalról Petkóczi László ifju uram is a hely színére érkezik, ki is látván az öreget ott tétovázni, megszólítja :

— Kegyelmed itt helyben vesztegel?

— Ott állok, öcsém, a hol dolgom van.

— Kegyelmed nem szándékozik most velünk Dévára jönni?

— Itt van ni; most meg ez esik nekem.

— De hiszen kegyelmed megigérte.

— Ne ingerelj fiu, ha mondom hogy nincs a török a hátunkon. Mióta megvagyok, nem tettem, hogy a kapufélfától vegyek bucsut.

— Nem értem Péterlaki uramat. Háborus világban, a csatamezön arra várni, hogyha másutt van dolgunk előbb hoszasan elbucsuzunk! Különben tegyen ugy mindenki, mint neki tetszik. Sajnálom hogy el kell válnunk, de nem időzhetek, mert hadnagy uraimék nélkül tán be se eresztenének a várba. Isten áldja kegyelmedet. Sietek : nem hagyhatom vigasztalás nélkül azt a szegény becsületes embert, ki most ki tudja mennyit szenved ellenségi között.

Ezt mondva, ujból köszöntést inte, azután

utána kiáltott a hadnagyoknak, s ő is azon irányban tova iramtatott.

Most már Péterlaki uram voltaképen nem tudta mit tegyen.

Talán titkos ösztön is működött lelkében, mert eme magyarázhatlan sietség, melylyel ezen ifjak a tett végrehajtása után mintegy elillanni látszatának, legalább is feltűnő volt előtte.

A mellett tudjuk mi könnyörületes szív lakott Péterlaki uramban. Igérete: hogy ügyefogyott szomszédja állapotán segíteni fog, igaz lelkéből származott. Más szavakkal: a világ semmi kincsiért sem szalasztotta volna el e legkedvezőbb alkalmat, melyben mint hős, és győzedelmes, a magasból pártfogólag tekinthetett le Páltelki uramra, ki eddig folytonos vetélykedései által annyi borsot tört az orra alá.

Ingadozott, majd megindult, majd ismét megállott.

Végre még is látván, hogy amazok egész komolysággal folytatják utjokat, s már is jó darab földet áthaladának, megsarkantyuzá lovát, s ő is utánok nyargalt a távozóknak.

És azonnal meglátszott, hogy ifju uraimék nagyon is számítottak arra, hogy az öreg utá-

nok fog menni. Intettek is mindjárt feléje vissza a távolból; lobogtatván fehér kendőjüket, hogy csak siessen, és siessen, ne kimélje, se a sarkantyú taréját, se a lónak hasát. Magok is, valamivel rövidebbre fogván paripáik kantárszárát, kevés időre mérsékleni kezdék menetök gyorsaságát.

Öt percz multával mind a négyen együtt voltak.

Péterlaki uram azt hitte, most egy kis ideje lesz, hogy kifujja magát fáradságából, midőn Vida János, ki legelől lovaglott, mint a csapat vezére, újra vágatatót kiáltott, mire a ki szégyennel visszamaradni nem akart, paripája zaboláját egész pongyolára kénytelenítettetett eresztetni. . . És rohantak is, mintha elveszett eszök után nyargaltak volna : kilőtt nyilveszővé vált mind a négy levente.

Igy tartott ez egy erős félóráig, azután ugyanannyi ideig sebes ügetés következék, mely lassanként mérsékeltetvén, végre csendes léptetéssé alakult át.

Pihenési helyöket, erdők mélyében, egy tisztás helyen választák.

Péterlaki uram inkább azt mondhatni róla lehullott a nyeregből, mint tisztességesen le szállott. Iszonyu lihegve nyult el a földön a

száraz avar felett : alig volt képes csak fel is szólítani valakit, hogy zabolázza le az ő lovát is, és ereszsze meg a ló hasán a hevedert.

Egy órai nyugalom után ismét tova indulának.

Mintegy déli tizenkét óra volt. Déva vára még mintegy öt mérföldnyi távolra lehetett tőlök, estig azonban ez utat bu nélkül hátra hagyhaták, s azért is inmentul lovaglásaikban valamivel józanabb modort választának. Különben nem tudjuk, mit mondott volna hozzá Péterlaki uram rokkant dereka, ha ő köpczöségét, ama szélháziak még egyszer ily oktalan lóversenybe bele találják kapni.

Mentek.

Utjokban a falvakat gondosan kikerülék, hol tudniillik még mindenütt Apafi Mihályt ismerték fejedelemnek. Más különben pedig, megakarák akadályozni, nehogy Péterlaki uram a vidéken, valakivel találkozáván, beszédbe eredhessen.

Igy érkezének meg este nyolcz óra után Déva falai alá.

A kapu hadnagy uraimék, s kísézőik előtt akadály nélkül nyílt meg.

Bementek.

Péterlaki uram hozsant szivott a vár sza-

bad levegőjéből, s oly boldog volt e biztos falak között, hol hite szerint Béldi Pál legdühösebb hivei lakozának egy rakáson. És büszkén lépdete végig a kapu viszhangos boltozata alatt, hol egyszerre oly otthoniasan érzé magát, mintha hosszú számkivetésből, saját ősi lakházába tért volna.

Különben közelben és távolban minden mélyen hallgatott; az éj korán szállott a vidékre, s a rendes örökön kívül, a munkában és lelkesedtségben kifáradt vitézlő nép nyugalomra hajtá fejét.

A hadnagyok Péterlaki uramat egyenesen Páltelki szállására vezették.

Hosszu folyosón kellett végig menniök, előttük egy szolgálólampást vitt.

Az ajtóban a hadnagyok viszontlátásig bucsut vőnek az öregtől s azt mondták, a kapitányhoz mennek, jelentést tenni mi sikere volt utjoknak.

— Tisztelem Jósa Péter uramat — felelt a vendég, ki azt hitte hogy a hadnagyok a kapitány alatt csakis azon férfit értették, ki a mult éjjel Déva várát Béldi Pál részére oly dicsőségesen elfoglalta.

— Meg mondjuk, ha előtaláljuk.

— Mondják meg kapitány uramnak, hogy

mint jó barátja alig várom a perczet, melyben vitéz jobbát megszorithassam.

— Egy betüt se hagyunk ki az izenetből.

Még egyszer kezet fogtak, s aztán hadnagy uraimék azon biztatás mellett hagyák magára vendégüket, hogy ha csak még le nem feküdt kapitány uram, bizonyosan sietni fog ő kegyelme, hogy személyesen tisztelhesse a férfit, ki e napon nevét Erdély történeteiben örökre nevezetessé tette.

Az öreg szinte kábult a feléje minden oldalról gomolyokban terjedő tömjén füstjétől, és átvevén a kísérő szolgától a lámpát, megkopogtatá az ajtót, mely előtt állott, s feleletet sem várva megnyitá.

A szoba hova most belépett, hosszú és mély alaku volt, elől magas gót ablak nyílt apró nyolczszegletü üvegkarikákkal; a butorok igen tisztességesek, a kandalóban hamvadó parázs pislogott; mi sem mutatott arra, mint ha e hely börtön volna.

Páltelki uram ott feküdt ágyában, a szoba jobb szegletén; aludt, rugdalózott, lehányta magáról takaróját, és hortyogott oly éktelenül, hogy keresztyén embernek önkéntelenül imádság jött ajkaira, fohászokdván, hogy is-

ten örizzen meg minden halandót a furdaló lelkiismeret kínos mardosásitól.

A látogató egy ideig iszonykodva szemlélé maga előtt ez öntudatlanul fekvő testet. A lámpa világa a homályos zöld üvegen keresztül törve, halottas szint vetett ez eltorzult vonásokra.

Azután mintha nagy jótéteményt tenne, felrázá.

Páltelki uram hörgő hangot bocsátva melléből, hirtelen felnyitá szemeit, s kiugrék ágyából, és öklét összeszorítva ellenfelére akart rohanni, mintha ez egyike volna ama sötét rémeknek, kikkel netán álmában küszködésben vala, a midőn figyelmesebb vizsgálat után hirtelen régi szomszédjának, Péterlaki uramnak barátságos arcvonásait látja maga előtt kirajzolódni.

És újra megdörzsölé szemeit, mintegy megbizonyosodni akarván, ha ébren van-e vagy álmoképek üznek csalfaságot érzékeivel.

— Kegyelmed itt, Péterlaki uram!?

— Ugy van, ismerjen rám egyetlen hü szomszéd uram. Eljöttem hogy kegyelmedet, mint jó barátához illik ez inségében megvigasztaljam.

— Hogyan? Ez inségemben? Inkább ar-

ról beszéljünk, mi rettenetes sors üldözi Péterlaki uramat, hogy ide merészel jönni Apafi Mihály legerősebb várába, az oroszán barlangjába, ha előbb vezérséget viselt kegyelmed Nopcsa Gergely uram táborában.

Mindketten bámulva nézének egymásra.

— Apafi Mihály uram legerősebb várába? ismétle nagy csodálkozva Péterlaki uram. — Kegyelmed úgy beszél, mintha nem is tudná, hogy a vár a tegnap éjjel óta Béli Pál uram kezébe esett, s én csakis azért jöttem ide hogy kegyelmedet ellenségi méltatlanságitól megőrizsem, ha netán egynémelyek azt hinnék itt, kedves dolgot tesznek Béli Pál ramnak, ha kegyelmednek kint, és bosszúságot szerezhetnek.

— Megengedjen Péterlaki uram, de e beszéd még mesének is sok volna a falu legutolsó fonókájába. E vár tegnap este óta Béli Pál kezében? Nekem mondja ezt kegyelmed ki itt lakom, s tudtomon kívül egy eltitkolt lépés se történik?

Most már mindketten egy lépéssel visszahuzódnak, s felette gyanus szemeket vetének egymásra, mint mikor valaki azon kétkedik avvagy nem bomlott-e meg egy kerék, társ agyvelejének gépezetében.

Aztán vállat vonítanak.

— Kegyelmed, még most is alszik, ha így beszél.

— Kegyelmeddel a gonoszok üznek játékot, ha velem ilyet elhíttetni akar.

— Hogyan! Kegyelmed nem tudja, hogy tegnap este a várórség egy része borában álomitalt kapott, s midőn az elkábítottak, élet nélkül hencseregtek a földön, hirtelen megkezdé Jósa Péter uram a támadást, s Aszalai Mihály uramat, minden czinkosaival együtt nyakig vasba verette.

— Mikor történt ez a historia?

— Kegyelmed tréfára veszi?

— Mig van annyi eszem, hogy emlékezhetem mi történt velem egy nappal korábban, csak nevetetem az ily badarságot.

E perczben Péterlaki uramnak egy gondolat villant agyába.

— Megmagyarázzam Páltelki uramnak, mi okozza kétkedését?

— Mondja meg, mert bizony jót tesz velem.

— Én azt hiszem, hogy kegyelmed igen erős porciót talált kapni az álomitalból, minek következtében egy huzomban egy éjet, s egy egész napot elaludt.

Páltelki uramat nem könnyen lehet rábeszélni, hogy higgye azt mire nem volt kedve, de szomszédjának e sajtóságos eszméje legalább is meglepte őt. A dolog szokatlan volt ugyan, sőt egy kicsit regényesebb színezetű, mint a hogy a világban a várakat elfoglalni szokás, utoljára azonban, legalább az első pillanatban, a dolog még sem mutatkozott lehetlenségnek.

Elaludni egy éjet, s egy napot? e történet nagyon is elevenen emlékeztet a tizenegy ezer alvó szüzekre, kik közzé azonban Páltelki uram magát, jó lélekkel nem számithatta.

Ezek után Péterlaki uram röviden elbeszélé mi e nap reggelén Fónyadon történt, miként ismerkedék meg Vida János, és Sebe Sándor hadnagyokkal, miként került kézre a fejedelem, s miként sietett ő most ide egyedül, és csak azért, hogy ily körülmények között leghivebb szomszédjának minél előbb enyhét, és vigasztalást szerezhessen.

Most ellenkezőleg Páltelki uram elméje boruján tört hirtelen keresztül egy fényes sugár, mely előtte a tájat megvilágosítá :

— Utoljára is nekem lesz igazam — szolt, és szemtől szembe kineveté az emberszerető férfiat, ki szomszédja megvigasztalása végett

egy nap alatt nyolcz mértöldet lovagolt. — Egy szó sem igaz kegyelmed beszédéből: ugy bebizonyitom mindjárt, mint a hogy a nap süt az égen.

— Valóban kíváncsi volnék rá.

— Mondja meg kegyelmed, mi van ma?

— Hétfő.

— Helyesen; magam is ugy tartom. Hányadik napja van a hónapnak.

— November ötödike.

— Nagyon jól mondja.

— Nos, mi következik ebből?

— Az, hogy én nem aludhattam el egy napot. Tegnap este, vasárnap november negyedikén történt, hogy Vida János, és Sebe Sándor hadnagy uraimék huszonnégyszabadságra kimentek a várból, akkor pedig még itt minden a régiben volt. De a mai napot se aludtam el, mert mindenre emlékezem mi történt. Délig azt néztem, miként gyakoroltatja Aszalai Mihály uram fegyverben a legénységet. Ebéd után Jósa Péter uram jött hozzám s elfecsegtük az időt alkonyatig, este pedig kimentem sétálni a hegyoldalba Petkóczi urammal, kegyelmed vejével.

— Ne tegyen örjültté Páltelki uram — felelt a másik, ki oly szépen felépült tündérvi-

lágát nem örömet látta volna egy szóra halomba dőlni. — Kegyelmed mit se tud azokról, mik titokban e falak között történnek. S tudja meg, hogy Jósa Péter uram, valamint a másik két fiatalabb hadnagy, rég óta Béli Pál zsoldjában vannak. Űgyesebben összefont mesterség forog itt szóban, mint sem olyan, ki beavatva nincsen, jámbor lélekkel eltalálhatná.

— Ne tegye magát nevetségessé Péterlaki uram — felelt mindenre készen a férfi, ki mint menekvő jött a várba. — Inkább tudja meg, hogy én egyedül is csak Béli Pál megbízásából vagyok itten; a mi Hidfalván történt, az nem egyéb szemfényvesztésnél. Ravaszabb praktikával van e dolog kiczirkalmazva, úgy hogy a kik a nagy világ politikájához nem sejtenek, majd csak a szájokat tártják, ha minden végrehajtva lesz.

Az öregek gondolkodóba estek.

Annyi igaz volt, hogy e napon sok mindenféle adta elő magát, mi bővebb magyarázatot igényelt volna.

Egyszerre oly fojtós lett a dévavári levegőnek ize, melyet Péterlaki uram megérkezésekor oly hosszan, s oly édesdeden szivott tüdőjébe.

És mintegy titkos ösztönből beszédök azon ifjakra tért át, kiket utóbbi alkalommal bottal vertek el házuktól.

Mintha jól esett volna szorult állapotukban egy kis segítség, jött volna bár az az égből, vagy a pokolból.

— Mondja csak Páltelki uram; mit mivel itt e várban ez az én szerencsétlen vejem uram.

— Midőn ide jöttem, már itt találtam; úgy látszik igen kedves embere Aszalai Mihály uramnak. Dávidházi uram ajánlotta ide, ki pedig kikiáltott hive Apafi Mihálynak. Ellenben itt meg az a hire hogy Petkóczi uraimék közül az ifjabb testvér, ki lányom fejét úgy megzavarta, ott volna Egerfalván Nopcsa uram táborában.

— Tegnap este felé jött közibünk, Brandt Máté uram küldte, ki pedig Apafi Mihály uramnak titokban legfőbb ellensége. Nem mondhatnék rosszat e fiuról, sőt a táborban úgy viselte magát, hogy mindnyájunk nagyrabecsülését megnyerte. Itt van ő is velünk.

— Hogyan? ide mert jönni?

— Mint mondtam Vida János, és Sebe Sándor uraimék mindnyájunkkal elhitetté hogy a vár kezünkre esett.

— Semmi kétség benne : mi itt mindketten kelepczébe kerültünk.

— Sőt még azt is hozzá tenném : aligha itt nem hagyjuk a fogunk fehérit.

Sok fontolgatás után mi tevők legyének, végre is arra határozzák magokat, mihez legelőször is folyamodniok kellett volna.

Tudniillik : hogy átmennek Jósa Péter uramhoz, s tőle kérnek felvilágosítást.

Páltelki uram, mint hamarjában teheté, egy pár darab ruhát magára öltött, azután kezébe vette a lámpát, s mindketten kimenének a szobából.

A folyosón egy lélek sem mutatkozott; a lámpa halvány fénye csak a legközelebbi tárgyakat világítja meg; mentek csendesen, és félénken, nehogy lépéseikkel gyanut felverő zajt okozzanak. Két ajtó mellett minden figyelem nélkül haladának tovább; a harmadik az ismert börtönszoba volt, melynek vassalt terhelt ajtai még mindig tárva tartatának, hogy à fris építkezés után a szélnek szabad járása maradjon; még néhány lépés, s ott állottak a legöregebb hadnagy szállása előtt.

Páltelki uram még egyszer körülnézett, ha nem lát e valakit a közelben, azonban csak saját árnyékát látá a folyosó szalagján

végig huzódni, és halkal háromszor az ajtót megkopogtatá.

Belölről azonnal zörej támadt, s az ajtó szárnya feltárult.

Hadnagy uram állott előttük egészen utra készülten, kardosan, kalpagosan, és pöczökre pödrött bajuszszal : övéből egy pár pisztoly rézzel kivert agya csillámlott ki, egész alakja előre is nem sok biztatót látszott jósolni.

— Hogyan? — kérdé csodálkozva Páltelki uram, miután rövid szóval de helyes ajánlat mellett, társát bemutatá. — Kegyelmed el akar valahova utazni?

— Ugy van uram, hirtelen egy kis utam esett.

— És hova akar menni?

— Titok, nem mondhatom meg.

— Titok? Nekünk se mondhatja meg?

— Ha kívánja Páltelki uram örömet hazudok, s azt mondom megyek rendes éji járatomra; megakarom vizsgálni a váron kívüli előőröket.

Ezzel katonás bókot csapva, meghajtá magát, jobbjaival kardja markolatára csattintott s aztán el akara menni. A hidfalvi öregek azonban nem szalaszthaták ki kezökből a kész alkalmat, hol egyedül remélhettek még némi

magyarázatot, hirtelen a távozni akaró elibe kerülének, s feltartoztaták.

— Csak egy szóval feleljen hadnagy uram, s aztán kívánjuk, menjen isten hírével békében. Mi történik itt? el vagyunk árulva? Van-e még ut szabadulásunkra?

Ugy látszott azonban hogy Jósa Péter uramnak e pillanatban legkevésbé sem volt kedve kérdésekbe s feleletekbe bocsátkozni.

— Micsoda? — szólt nyers hangon. — Kegyelmetek tartoztatni akar? félre előlem, mert kardommal nyitok utat.

S csak ugyan nem is tréfált, kirántá kardját, oda suhintott aczélával a fegyvertelen emberek közzé, kik aztán eszök nélkül ugrottak két felé.

S aztán vissza se tekintve eltávozott.

Az öregek a faképnél maradtak s bámulva néztek egymásra, mint a kik azt akarják kérdeni : mi lesz már most belőlünk ?

— Ez az ember épen úgy távozott el, mint a ki nem jót érez.

— Inkább azt mondanám, fut a merre szeme lát. Szökik. Itt hagy bennünket áldozatul a vérpadra.

— Ha mi is utána mennénk?

— Szó sincs róla : a kapun nem eresztenek ki éjjel senkit.

— Akkor Jósa Péter uram is ben marad.

-- Furcsa beszéd. A hadnagy az öröklet megyen vizsgálni, s ha egyszer künn van, megyen a hova tetszik, s reggelig ha gyalog is, eléri a magyarországi határokat.

— Ah, Magyarország! az igen szép ország lehet; de szeretnék ott lenni! . .

Azonban míg így állongának, egyszerre ellenkező oldalról, hol a folyosó végén, egy ajtón túl, a lépcsőkön a második emeletbe lehetett menni, újabb zaj keletkezik. Több néhez fegyverzetű férfi jött lefelé; csörgött a kard utánok a lépcsőzet fokain, vas sarkaik alatt koczogott a kövezet márványa.

— Kik lehetnek ezek?

— Aligha nem Aszalai Mihály uram — felelt Páltelki, ki a háznál a járást tökéletesen ismerte. — Ő lakik oda fenn; megyen valahová fegyveres kísérettel.

— Vonuljunk előlk földre.

— Inkább siessünk, tán még idején szobánkba érhetünk.

Mindketten lábujjhegyen sompolygának szobáik felé. Páltelki uram tenyerét a lámpa világa elibe tévé, nehogy a sugarak oda lö-

veljenek a folyosó vége felé, hol a kanyargó lépcsőnek legalsó fokozata, mint küszöb, kiállott a kövezetre.

Szerencséjükre amazok nem nagyon sietének, még elég idejük volt elérni szobájokat, s bemenvén, elhelyhezkedének.

— Leskelődjünk, hova mennek.

— Attól félek : előbb megtudjuk utjuk célját, mint szeretnők.

— Ugy érti ezt kegyelmed : hogy tán épen hozzánk szándékoznának.

— Inkább hihető, mint nem.

Hallgatóztak. Oda künn a zaj mindinkább közeledék. Aszalai Mihály uram átható hangja már tisztán kiismerhető volt. Jöttek végig a folyosón, s midőn épen az ajtó elibe érkeztek volna, öregeink gondolatukban, szinte tolták volna őket előbbre, hogy menjenek a hova tetszik, csak itt ne legyen valami dolguk, mert akkor roszul lesz a világ sora.

Azonban épen az ajtó előtt a zaj hirtelen lecsendesült. Megállottak. Valaki kívülről rácsattintott a kilincsre, a zár felnyilt, az ajtó kizördült, épen úgy mint a hova törvény végrehajtói, minden kimélet nélkül karhatalommal betörnek.

Ő kegyelme vitézlő kapitány uram lépe

be; mellette jobbról Petkóczi Gábor, balról Petkóczi László; utóbb a két hadnagy Vida János, és Sebe Sándor uraimék.

A hidfalvi öregek elhalaványodának, mint a fal, reszkettek mint a nyárfalevél, s már füleikben előre hallani vélék mint fog most mindjárt dörgeni a kapitány szava : midőn kiadja a parancsolatot, hogy csak hamar a vár legmélyebb tömlöczébe ezen két vén áru-lóval.

Azonban Aszalai Mihály uram tán életében sem volt vidámabb, jobbkedvű, barátságosabb, s bizodalmasabb mint épen ma.

— Hogyan, Páltelki uram — kezdé a kapitány, mint legjobb bajtárs — kegyelmed már le akar feküdni? Engem ucsese megvártam volna, hogy elhozza hozzám nemes vendégét, ki oly messze földről jött ide, s aztán majd együtt töltöttük volna a fél éjszakát jó kedv, és pohár között, mint illik ily szerencsés nap után.

— Kapitány ur — felelt az öreg a zavar legmagasabb fokán, — kegyelmed mindig oly jó szívvvel viseltetett hozzánk.

— Most nem rólam volt a szó, nagy jó uram — szólt közbe Aszalai Mihály uram, ki még ezuttal se türheté hogy róla beszéljenek.

— Az itt a kérdés : igazitson még valamit öltözetén Páltelki uram, s aztán menjünk fel mindnyájan hozzám, mert olyan bor csillog a kantákban, a milyennel csak a római pápa traktálja husvét napján a kardinálisokat.

(Igaz hitű kálvinista ember volt Aszalai Mihály uram, el kell néznünk neki az ilyen beszédeket).

Ezalatt Vida János hadnagy uram oda került Péterlaki uram mellé s karonragadván a tétovázó öreget, előbbre vezeté a vár parancsnok színe elibe.

— Ime kapitány uram, itt mutatom be kegyelmednek azon derék férfiut, kinek mindnyájan Erdély e szép napját köszönhetjük.

— Mindenről értesülve vagyok — felelt a kapitány. — Isten hozta Péterlaki uramat vendégszerető falaink közé.

A megszorult öreg egy szót se értett e bevezetésből, a hadnagy azonban mintha könyvből olvasta volna, akadozás nélkül folytató :

— Béli Pál uram egyik szégyenből a másik gyalázatba esik. Először mint vérszomjazó zsarnok darabokra akarja vagdaltatni Páltelki uramat, de saját emberei felfedik szándékát, s a boldogtalan áldozat megmenek-

szik. Mindjárt reá másnap oda megyen személyesen Péterlaki uram házához, ott mulat egy napot, azután bor és fenyegetés között rá bírja a házigazdát, hogy lovas csapattal Nopcsa Gergely uram táborába induljon. Péterlaki uram nem állhat ellene a hatalmas urnak, mert szomszédja példája forgott szeme előtt, elindul ugyan Egerfalvára, de szive változatlanul hü marad Erdély törvényes fejedelméhez. Azért is az utolsó estén saját élete veszedelmével titokban megindul Déva felé, hogy ott felfedezi mi veszedelem fenyegeti Apafi Mihály fejedelmünket. Utközben találkozik velem, és Sebe Sándor hadnagy társammal, amint ketten együtt egy ismerősünk látogatására multságba menni szándékozánk. Elmondja a hirt, s mi tanácsot tartunk. Az idő rövid volt Dévára jönni; onnan segítséget hozni többé nem lehetett, nem maradt egyéb hátra mint praktikához nyulni, beszinelni magunkat a felkelők közé, s ott úgy intézni a dolgot, hogy Nopcsa uraimék a fejedelem helyett más valakit fogjanak el, a mint is most Kamuti urammal kelle megelégedniök, s mennek is vissza a Marostól Vajda-Hunyadig, iszonyu másfél rőf hosszú orrokkal.

Ugy volt ez elmondva, mintha maga a

történet muzsája olvasta volna fel márványlapokról. Így van ez meg is írva Erdély történeteiben egy némely kéziratban, mely még nyomtatás alá nem került : a való az olvasó előtt áll.

A Petkóczi fiúk költeménye történeti adat lön, s míg Apafi fejedelem volt, úgy tanították az iskolában.

Ne higye azonban az olvasó, mintha Aszalai Mihály uram az ifjak titkába bele lett volna avatva, hogy a hidfalvi öregek vejeikkel kibéküljenek. A világért sem; vitézlő kapitány uram ilyesmikben rettenetesen nem értette volna a tréfát s ha csak tized részét sejtí, mi történt itt valóban, nyomon leütteti mind a két hidfalvi nemesnek fejét, a legjobb lelkiismerettel.

Ezalatt Páltelki uram készen levén öltözetével, mindnyájan a kapitány szobájába mentek. A bort nem kellett dicsérni, dicsérte az önmagát, mert a harmadik pohár után az emberből megszólalt, Petkóczi uraiméknak mindig rézsen kellett lenni, nehogy öregeik nagy elérékenyedésekben vigyázatlan szót mondjanak ki.

Adjuk meg egyuttal Petkóczi uraiméknak is a mi igaz.

Ifju uraimék egész idő alatt egyszer sem téveszték el szemeik elől, mi tisztelettel, és gyöngédséggel tartoznak azok iránt, kiket feleségük atyjának neveztek. Szép vonás volt tőlük, hogy Gábor hadnagy, Páltelki uram védelmére jött Dévára, László vitéz pedig Péterlaki mellé az egerfalvi táborba: ha apósaikhoz közeledtek volna, a dolog a tolakodás színét veendte fel: végesvégül pedig az utolsó kifejlés perczeit egészen idegenekre Vida János, és Sebe Sándor uraimékra bízta.

Jósa Péter uram neve ellenben egészen kihagyatott a játékból.

Csak annyit sugtak meg Petkóczi uraimék a jámbor embernek, hogy hordja el magát mig nem késő, s mint láttuk hadnagy uram igen könnyen kapacitálható egyéniség volt.

Majd még csak más napra lesz csodálkozás, miként tűnt el e földszinéről Déva vára érdemekkel rakott legöregebb hadnagya.

XXI.

Nopcsa Gergely uram a szégyentől, s gyalázattól, mi vele történt, egészen oda volt. Midőn a kocsiban a fejedelem helyett Kamu-

tiékat pillantá meg, oly haragra gerjedt, hogy ha akadt volna, ki ítéletét végrehajtja, a foglyokat boszúból azonnal lefejezteti.

Álmában sem képzelt volna ily árulást lehetőnek. Péterlaki, kinek Béli Pál pazar kegyelemmel a küküllői főispánságot oda ígéré, kit részesévé tett országos titkainak, s ki minden tekintetben oly becsületes, s jólelkű uri embernek látszott, őt így megcsalhatta. Szintoly megfoghatlan volt előtte Petkóczi László uram álnoksága, kit maga Brandt Máté oly hévvel ajánlott a szövetkezés vezérinek barátságába. Az emberiségben helyzett hitét érzé megrendülni, ha meggondolta, mi lelkesedést mutatának a szent ügy iránt a dévai hadnagyok, kik saját életük veszedelmével éjnek idején Keserü Mihály urammal harcba keverednek, csak hogy utat nyithassanak a táborba, hol Déva vára elestének hírének nagy öröm között elbeszélhessék.

Mindezek most előtte úgy tünnek fel, mint hűtlen árulók, gyáva kének, álnok hitegetők, kik tettök elkövetése után szökésben keresék menedéküket.

Ily helyzetben a fővezér a ról se volt biztosítva, ha valljon táborának része valahol les vetve, azért nem maradt egyéb hátra

mint rögtön, a legnagyobb sietséggel visszavonulni Vajda-Hunyadra.

Tanácsot tartott tehát vezértársával Nadányi Miklós urammal, s közös megegyezéssel a kaszás oláhokat azonnal haza bocsátották, a fegyverrel ellátott gyalogságot egy altiszt vezérlete alatt hátrahagyák fedezetül, habár előre tudták, hogy a vitézlő népesség estig egyenként el fog szökdösni. Csak a lovas székelységet vették magok mellé, s így Kamutiékkal együtt, kik mellé a kocsiba őrizetül egy pár próbált hüségü legényt ültettek, mindnyájan utra kelének.

És haladtak akadály nélkül.

Csak öregebb Kamuti uram kezdte rá ismét, és ismét protestatióját, ezen erőszak ellen; szerencsére senki sem hallgatott rá.

Alkonyat felé már meglátták a távolból Vajda-Hunyad tisztos agg falait, hol biztonságban pihenhetni reméllettek.

E közben egyszerre hátuk mögött erős lódobogást hallanak.

Visszanéznek, s látják hogy feléjük egy lovag közeledik a legsebesebb vágatással, ki is még mesziről, békejelül kardja végére egy fehér kendőt kötött, s úgy lobogtatta.

Nézegették és találgatták ki lehet ez :

- Valami tiszt a fejedelmi hadakból.
- Kék mente, vörös csákó, fehér kocsagtoll.
- Ha kövérebb volna, azt mondanám Keszserü Mihály uram.
- Minden esetre, tiszt a palotaőrzők közül.

Sipos Ambrus uram volt, kit a fejedelem pénzzel és drágaságokkal ellátva a foglyok kiváltására küldött.

Azonban az új hadnagy, a milyen bátor és vitéz volt talpán, ha verekedni kellett, a milyen peczkesen tudta magát tartani a nyeregben, ha egy huzomban öt mérföldet kellett nyargalni: épen azon arányban egész Erdélyben a legszerencsétlenebb diplomata volt.

Ajánlatát oly göggel, s annyi hiu fenyegetések között terjeszté elő, hogy alig lehetett sértő szavait tünni. Vitézlő uram a diplomatiái pályát csak a mesékből tanulhatta, hogy egyik király a másikat mindig országa végső romlásával szokta fenyegetni.

Midőn az előterjesztésnek vége lett, Nopcsa uram minden czerimonia nélkül, s ellenére a népjognak, a követet fegyver közé veteté, s kényszerité magokkal jönni.

Vezér uraimék rövid tanácskozásra hátra maradtak.

Hacsak az öreg Kamutiról lett volna szó, oda adták volna tán minden váltság nélkül is. Szerintök az ilyen papirosrágó törvénytudó azon pártnak árt legtöbbet, a hova tartozik.

Kamuti Lázár uramat azonban ki nem bocsátották volna vas körmeik közül olyan darab aranyért, mint ő maga.

Boszulángjokat csak vér olthatá el . . . s Kamuti Lázár uramat teljes joggal hitték lefejeztethetni, mint olyat, ki Béli Pál alatt kapitányi hivatalt viselt, aztán e pártot gyalázatosan, és áruló módon odahagyta.

Erre nézve mindketten megegyezhettek.

A szó Sipos Ambrus uramra fordult.

— Mondja csak, Nadányi uram; mit csináljunk ezen emberrel?

— Én csak azt teszem, mit kegyelmed parancsol, — felelt a kérdeztetett válvonitva, ki mióta a dolog balul ütött, a fővezér mellett minél inkább alárendelt szerepet kívánt viselni.

— Mit gondol Nadányi uram; nem lehetne ezen emberre ráfogni hogy kém, s aztán leüttetnők a fejét?

— Nem volna lehetlen, mi azt illeti, csak az a baj, hogy akkor ha majd elosztani akar-nánk a pénzt, a legénység is részt követelne.

— Igaz, nagyon igaz, ez így nem lehet, hanem másként gondoltam én ki az egészet.

— Szóljon kegyelmed bátran, bennem hü bajtársára talál.

— E részben teljesen meg vagyok nyugtatva.

(Tudniillik hatan voltak a főnyadi táborban uri rendből valók. Ha ezek közül, Nopcsa uram szerint, négy árulónak bizonyítá be magát, az ötödiknek mégis legalább becsületes embernek kellene lenni. Öt közül egy! ha még ily arányt sem lehet e romlott világtól várni, akkor közel van az ítélet napja).

— Beszéljen kegyelmed, mihez kezdjünk.

— Egyelőre csak annyit mondok: vigyük Sipos Ambrus uramat szép csendesen tovább Hunyadig: hallgassuk ki ott még egyszer, aztán tagadó válaszszal ugyan, de mint követhez illik, elég becsülettel bocsássuk haza.

— Hogyan, haza bocsássuk? Pedig bizony szép csomó pénz van nála.

— Még nem végeztem be mondókámat. Ez alatt az éj is leszáll a vidékre, s mi ketten más úton eleibe kerülünk nagy becsülettel hazatérő követ uramnak, s ott valahol az erdő szélén, ha találkozunk vele, meglátjuk mi tevéők legyünk.

Igy már tökéletesen megérték egymást. Kezet szoritottak, és ismét előreugratának a csapat élére.

Mentek.

Hunyad mereven tornyai, mindinkább kiváltak a távol homályából. A havasok mintha visszahuzakodtak volna, hogy távollétökben az apróbb előhegyek minden tartozkodás nélkül magasra emelhessék süvegalaku ormaikat.

Ügetve haladt a lovas tábor, a történetek hire azonban mindenütt megelőző jövetelüket. A Marospart felől ezer sugárban lövődék szét a beszéd: miként akarák Béldi Pál zsoldosai a fejedelmet álnokul kézrekeríteni, de miután Erdély sorsa felett isten gondviselése viraszt, Nopcsa uraiméknak egyedül Kamuti uraimékkal kellett megelégedniök.

Ugyan e nap alkonyat táján Vajda-Hunyad még egy más meglepetésben is részesült.

Tudniillik ő nagysága Béldi Pál uram egészen váratlanul több hiveinek kíséretében a várba érkezék, s a palotában vön szállást.

Ugy látszott a támadás ügyének végső

órája ütött. Ő bodolavári nagysága meg volt verve minden komoly csata nélkül, s oda jutott, hogy az országot el kelle hagynia.

E gonosz nap pedig még a párt utolsó reményét is megsemmisíté.

Midőn a toronyőr kürtje megrivallott, jelentvén Nopcsa uram csapatának megérkezését, ő nagysága inte kísérőinek, s velök együtt a palota lépcsőin le ment az udvarra.

Holott is Nopcsa Gergely, és Nadányi Miklós uraimék, még a kapun kívül értesülvén ő nagysága szerencsés megérkezéséről, az udvaron rendbe állíták lovasaikat, azután nagy tisztelettel járulván a fejedelmi méltóságra törő férfit elibe, rövid szóval elmondák: mi szörnyű árulás által hiúsított meg e szép terv, melynél jelesebbet még gondolatban sem lehetett volna kitalálni.

A vezérek háta mögött a lovas csapat mindinkább szűkebb körbe huzódék. Középen ott hunyáskodott a sárral befecskendett czifra hintó, melynek belsejében Kamuti uraimék sorsuk kimenetelét várták.

Sipos Ambrus uram két fegyveres között mint fogoly állott; azonban daczos és kihívó tekintetét még most sem veszté el. Látszott szemeiből, hogy alig várja hogy szóhoz jus-

son, s majd megmutatja ő mint kell Erdély fejedelmének követével bánni.

Béldi Pál észrevevé a nyugtalankodó embert, s megkérde, hogy ki?

— Sipos Ambrusnak nevezi magát — felelt egyik a vezérek közül. — Ugy van öltözve, mint tiszt a fejedelmi palotaőrzői közül; hozott is magával valami irásfélét, s azt mondja hogy a foglyok kiváltása végett küldték ide. Mi azonban egyelőre is csak azt hiszszük a jámborról, aligha nem egyike ő kegyelme azon árulóknak, kiknek titkos mestersége által vállalatunk oly szégyent vallott.

— Hozzák előmbe.

A követ elszabadulván őrei közül, szörnyű haraggal lépe elő, s előbbi beszédét, melyet a mezőn Nopcsaéknak mondott, s melylyel mindenkit megsértett itt újból, szóról szóra, még annál keményebb ékezettel elpattogtatá.

Béldi Pál figyelemmel, mondhatni kedvteléssel hallgatá végig a tüzről pattant szónoklatot, s aztán, mint ki úgy is tudja mit fog cselekedni, oda fordult Nopcsa uram felé s mondá :

— Kamuti uraimékat akarom látni.

Nopcsa uram egy intésére a székelyek

megnyiták a kocsai ajtaját, s a foglyokat elővezeték.

A fejedelmi jelölt futólagos tekintetet vetett a szomorú áldozatokra, s aztán ismét a csapat fővezére felé fordulva kérde :

— Mint bánt Nopcsa uram az uton a foglyokkal?

— Mint láthatja nagyságod — felelt az érdeklett, — ép bőrrel hoztuk idáig ő kegyelmöket.

— Mit tanácsol Nopcsa uram, mit tegyünk velök?

— Én itt csak arra való vagyok, hogy nagyságod parancsolatját vakon teljesítsem.

— Szeretném véleményét hallani.

— Ha parancsolja nagyságod, elmondom : Az öreget bocsássuk haza, akár adnak érte váltságpénzt akár nem : hanem a fiának, csak isten legyen irgalmas kegyelmes, ki se hallgassuk, hanem hívassuk a helybeli hóhért, és üttessük el fejét.

Béldi Pál meghajtá magát, mint a ki bevallani kénytelen, hogy a tanács mit hallott, helyes voltában felülmul minden képzeletet. Azután felszólítá Kanutiékat, ha van valami mondani valójok, most szóljanak, míg nem késő.

Lázár uram lehorgasztott fővel, mint bűnös állt és hallgatott.

Ellenben a direktor hirtelenében összeszedte talentuma maradványait, s olyan védelmi beszédet csapott, hogy olyan embertől mint ő, kinek nyelve mindedig csak a vádoláshoz volt szokva, különbet kívánni se lehetett volna.

Ugyanis megmutatta ugy Erdély történeteiből, mint az aprobaták és compillaták czikkeiből, hogy a politikai nagy harcokban nemes uraimék minden időben szabadságot vettek magoknak azon párthoz csatlakozni, hova szivök vontá, s hol hitök szerint a haza javát sikeresebben remélhatték eszközölni. Azután megértelmezé, hogy az olyan nemes, ki valamely pártot elhagyva jobb meggyőződésből a másikhöz csatlakozik, még koránt sem nevezhető árulónak, hogy így rövid uton lenyakkasztathassék, mert ezen szó alatt: áruló, minden időben csak az értettetett, ki szinleg valamely párthoz tartozónak mutatta magát s az alatt visszaélve társai bizalmával, azok romlására az ellenséggel titkos czimboraságot üzött; ezt pedig az ő Lázár nevü fiáról bebizonyítani, egyáltalában nem lehet.

Egy kicsit szabadelvü doctrina volt ez

épen direktor fiskalis uramtól; azonban az embert a körülmények határozzák.

Béldi Pál erre is helyeslést érte, s felelé: Emberül beszélt direktor uram. Valódi örömünkre szolgált hallani e szép fejtegetéseket. Azért is hallja válaszomat. Fogadja tőlem szép szavaiért jutalmul szabadságát. Térjen vissza Fehérvárra, s ha majd Apafi Mihály uram az én hiveimet, kik kezébe kerülnek, nota alá akarja kerestetni, mondja el kegyelmed a törvény előtt is e tudós beszédet, s aztán ha egyszer rá ér, írja meg nekem ujságul, mi szép sükerét aratta tanácsuraimék előtt ékesszólásának.

— Mit határozott Béldi Pál uram fiam sorsa felől?

— Mi Kamuti Lázár uramat illeti, ő egyedül csak nekem tartozik felelőséggel. Csak én tudhatom, mi nemes indulattal viseltetett e férfitu irántam minden időben, még akkor is, midőn a rövidlátók serge őt igaztalanul árulónak nevezte.

Ezt mondva oldalzsebébe nyult, kivette tárczáját, s abból egy levelet vevén ki, odaadá Sipos Ambrus uramnak hogy fenszóval elolvassa.

Sipos Ambrus uram mint aféle kard-mes-

terember, meglehetősen akadozva olvasta el e következő, az olvasó előtt már ismert tartalmu, s Béldi Pálhoz címzett levelet.

„Nagyságos uram!

Tudom megszomorodott szívében nagyságod, hallván mily hütlenül hagytam oda a pártot, melyhez Erdély legnagyobb része tartozik. De távol legyen tőlem e gondolat. Vérem és életem most is egyedül csak nagyságod szolgálatára legyen. Azonban a milyen boldog és elégedett valék nagyságod zászlói alatt, épen oly szerencsétlenül jártam saját szívem ügyeivel, a midőn tisztességes házasság helyett csak szégyent és gyalázatot vallottam. Nagyságod elgondolhatja, hogy miután azon vidéken nevem nevetség tárgya lett, addig harczársaim között becsülettel meg nem maradhattam, mig mint férfi, másutt alkalmatosságot nem szerezhettem megmutatni a világnak, hogy előttem, ha akarom, Erdély legelső lányos házai is nyitva állanak. Kérem tehát nagyságodat, ugy tekintse e rövid távolléteemet, mint egy kis szabad időt, mi alatt itt Apafalván néhai Kornis János uram árva leánykáját, Évikét, isten törvényei szerint feleségül vevén, az esküvő után szép menyecskével, és gazdag örökséggel megrakodva ismét

nagyságod hü szolgálatába visszalépni szándékozom :

Költ Fehérvárott, october 28. 168*“

Ugyanazon levél volt ez, melyet Dávidházi adott át Brandt Máté uramnak, hogy azt Kamuti Lázárral ügyes fogással aláírassa, s melyről az volt mondva, hogy egy időben egyenesen és csak arra fog szolgálni, hogy az aláíró ellenségei véres boszujától megmentse.

Végig olvastatván a levél, mindenkit bámulat fogott el. A direktor mintegy kővé válva, az első pillanatban azt se tudta, örvendjen-e a felfedezett titoknak vagy megátkozza fiát, ki ilyenén állhatlansága miatt magát és családját újabb veszedelembe készült dönteni.

Ellenben Kamuti Lázár uram egyebet nem is gondolhatott, mint hogy itt guny, és nevetség üzetik szegény fejével. Soha még gondolatában sem volt ily tartalmu levelet írni! Azt hitte, hogy e cselfogással csak azt akarják belőle kivenni, hogy halála percze előtt gyávának bizonyítsa be magát, kit senkise sajnáljon szomoru sorsa miatt; mondja rá tudniillik hogy ő írta e levelet, s akkor szemtől szembe kinevessék arczátlanságáért s aztán megvetés között hurczolják a vérpadra.

És dicséretére legyen mondva, volt Ka-

muti Lázár uramban annyi férfiaság, hogy azt határozta: igazat mond, s veszítse bár életét, de az aláírást el nem ismeri.

Azonban a hogy Sipos Ambrus uram a felolvasott levelet hozzá közelebb hozta, s a papírt szeméi elibe tartá, rögtön egy eddig magyarázhatlan jelenet emléke ötlött elméjébe.

A levél halvány rózsaszín papírra volt írva, a széle meg volt aranyozva, az írás Szentgyörgyi uram kezevonása az aláírás ezikornyáiban.

Ideje nem volt ugyan arra hogy minden körülményt egybevetve távolról is eltalálhatta volna, mi titkos kezek működtek itt e történet külszine alatt. Szerencséjére ösztöne erősebb volt elméje találékonyságánál, s rövid habozás után az aláírást sajátjának ismeré.

Tisztán állott előtte hogy ő e napokban ily alaku levelet aláírt. Azon alkalommal történt ez, midőn Brandt Máté uram egyszer egy félórára nagylelkű férfiuvá vált, s maga jött pénztét kínálgatni. Hatszáz aranyat akart adni, négyszázat rögtön le is fizetett, a hátralevő kétszázról azonban többé hallani sem akart.

— Nos, Sipos Ambrus uram? — kérde a fejedelmi férfit. — Mit mond kegyelmed mind ezekre?

-- Egy szavam sincs rá, kegyelmes uram; megyek haza, s elmondok otthon mindent, mit szemeimmel láttam, füleimmel hallottam.

— Helyesen teszi hadnagy uram; s hogy annál több hitele legyen szavainak, vigye magával e levelet is mit épen felolvasott, s mutassa meg Apafi Mihály uramnak : Isten ve-lünk !

E szavával a követet elbocsátotta.

Aztán felkelt ítélőszékéből, odalépett Kamuti Lázár mellé, s kezét fogván vele, a bus embert barátjának, hívének, igaz rokonának, s legjobb öcscsének nevezé.

Midőn a fejedelem követe elhagyta a vár udvarát, Nopcsa Gergely s Nadányi Miklós uraimék összenéztek, mintha azt mondták volna titokban egymásnak : Az idő kedvez, az est leszállott, csak hamar vegyünk bucsut ő nagyságától, s menjünk oda, hova szándékoztunk.

Béldi Pál uram azonban a feletti örömben, hogy Kamuti Lázárban végre valahára Erdélyben egy igaz, és tántorithatlan hívére

talált, a jelenlevők közül minden uri rendűt, a vár kastélyába vendégül hitt meg.

Nagy volt a tisztelet, mi Nopcsa Gergely, s Nadányi Miklós uraimékat érte. Ő kegyelmeket azonban szívök indulatja inkább az erdő széle felé, a találkozóra hívta volna. Szerencséjére azonban Sipos Ambrus uramnak, Béli Pál ő nagysága nem azon emberek közé tartozott, kik ha vendéget hívnak, megelégesznek azzal, ha a meghívottak alázatosan megköszönik a kegyes megemlékezést s aztán nagy szerényen otthon is maradnak. Szó se volt róla, hogy valaki a mai nagy vacsora alól kivonhatta volna magát.

Azonban a nagy vacsora, egyszersmind utolsó vacsora is volt.

Történt ugyanis, hogy midőn a hivek poharak között egész elszántsággal esküdöznének, hogy életüket és vérüket, sőt még vagyónuk egy részét is készek lesznek ő nagysága javára feláldozni : a fejedelmi jelölt egyszerre határozottan kijelenté, hogy ezuttal vége mindennek, a támadás ügyének napja leáldozott, oda még a remény is, s hogy egyéb nem maradt hátra, minthogy mindenki saját élete biztosságáról gondoskodjék.

A történetekből tudjuk hogy e támadás

követői Törökországba menekülének. Béli Pál ugyanott holtig fogságban tartaték, a többiek amnestia útján egyenként haza kerülének.

Nopcsa Gergely, s Nadányi Miklós uraimék most annál inkább sajnálkoznak, hogy tervezett kalandkájok Sipos Ambrus uram ellen, ily szégyenbe maradt, mert ha valaha, most kelt volna el ő kegyelmöknél egy kis utravaló.

Az öreg direktor búsan, árván, elhagyottan tért vissza a fővárosba.

Azonban el se tagadhatta volna, hogy lelke egynémi vigasztalást mégis talált. Lázár nevü fia nem volt élhetetlen, mint eddig gondolta. Sok ügyességnek, s ravaszságnak kellett e nagy reményü fiatal emberben lakni, ha Fehérvárott mint megtérő bünös ugy játszott, hogy még atyját is rászedhette : ily előre látó embernek jövődjé miatt nem lehet kétségbe esnie.

Még másnemü kilátások is ígérkezének. A veszedelmes támadás le volt győzve, a kard szegre akasztatott, s feljött ismét napja az író tollnak! Lesz per, lesz irkafirka, lesznek dicsőséges lefejeztetések, lesznek jószágok kényelmes konfiskatioi.

Hamar elfeledte direktor uram a szép beszédet, melyet fia védelmére Vajda-Hunyadon mondott!

A legfőbb vigasztalás azonban még csak otthon várja az öreget.

Tudniillik Brandt uramnak Erdélyben csak hült helyét találák.

Oh szép idők! midőn még arra is volt példa, hogy a hitelezők megszöktek! ki ne kívánna vissza titeket?

XXII.

Apafalván hegyen völgyön lakodalom!

A levél, melyet Sipos Ambrus uram Vajda-Hunyadról hozott, mindent megváltoztatott; a fejedelem valósággal boldognak érezé magát, hogy ilyen fordulatot vön a dolog, s kised keresztleányát tiszta szivből feleségül adá Apor Kelemen uramnak.

Maga Szentpálné is meg volt rendülve; voltak pillanatai, melyben azt hitte, még lehet tán valami e könnyelmű életü ifjúból, ha tudniillik ezután többet fog hallgatni öreg nénje bölcs oktatására.

Kornis Sámuel uram elragadtatva gyönyörködék ifju népének boldogságában, s ha

olykor szemei a kis gyámleánykája tekintetével találkoztak, mindig azt látszott mondani : nem mondtam, hogy utoljára is minden jól fog végződni ?

A kastélyban egyik vendég a másikat éré. A vidéki nemes urak, részint a Kornisház iránti barátságból, részint hogy ez alkalommal ő nagysága szerencsés megmentetése felletti örömeiket kifejezzék, seregestől jövének át látogatóba. Apafalva még soha sem volt ily divatban.

Eljöttek a Petkóczi fiúk is, kiket Apor Kelemen, mint legjobb barátjait mutatott be a fejedelemnek, minek következtében László, vitéz bátyja hadnagyi helyére nevezteték ki, míg Gábor hadnagy a megszökött Jósza Péter hivatalába léptettetett.

Még két más igen nevezetes vendég is került elő.

Péterlaki, és Páltelki uraimék, kik vejeikkel tökéletesen kibékülve Déváról haza felé utazva, vejeik társágában Apafalvát is utjokban ejték.

Péterlaki uram minden ajakról csak saját dicséretét hallá, ugy tekintetett ő kegyelme, mint a fejedelem életének és szabadságának megmentője, s a jámbor ember szinte

maga is hinni kezdé, hogy így van a dolog.

Páltelki uram még most is a bus embert játszá, kit Béldi Pál halálra kerestetett; és oly jól esett lelkének, ha a vendégek róla sem feledkezének el s vigasztalák őt hűsége miatt, ki kevés hija volt, hogy a fejedelem miatt martyromságot nem szenvedett.

A hidfalviak feltették magokban, hogy ezentul mint jó szomszédokhoz illik, egymás mellett békében és csendességben fognak élni, lelköket a hiu vetélykedési vágynak soha sem adandják többé martalékul.

Mindjárt látni fogjuk, mit várhatunk e szép szándéktól.

Ugyanis még ebéd közben egyszerre sebes lovasposta érkezék, jelentvén a gyász hirt, hogy ő kegyelme Thurzó Benedek uram, nemes Küküllő vármegye főispánja, életének nyolczvanegyedik esztendejében, csendesen az urban elnyugovék.

E hirre Hidfalva vizályt hintő szelleme új életjelét adá: az egyik öreg azt gondolá magában: ha igaz hogy annyit szenvedtem a fejedelemért, tán megemlékezhetnék ő nagysága hű nemeséről; a másik pedig, ki most már tökéletesen hitte, hogy Apafi Mihály

uram egyedül is csak neki köszönheti életét és szabadságát, fogadni mert volna rá, ki lesz küküllői uj főispán.

Egyik se találta el.

A fejedelem, Teleki Mihály tanácsára, ifjabb Apor Kelemen uramat nevezé ki.
